

Resimli Çocuk Kitaplarında Sosyal Değerlerin Ele Alınışında Kullanılan Görsel ve Sözel Göstergelerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Elif Aybüke Baş

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi
Eğitim Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Eylül, 2022

Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek
Temel Eğitim Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

2. Doç. Dr. Nihan Koran

3. Doç. Dr. Azize Ummanel

ÖZ

Bu araştırmada, 3-6 yaş grubuna hitap eden resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin ele alınışında kullanılan görsel ve sözel göstergelerin incelenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın alışma grubunu, Türk yazarlar tarafından yazılan, 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden 118 resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması uygun görülen değerlere bakılmış, MEB Değerler Eğitimi Yönergesi ve literatürde resimli çocuk kitaplarının değerler açısından incelendiği araştırmalar dikkate alınarak araştırmacı tarafından araştırmada kullanılmak üzere ‘‘Değerler Kontrol Listesi’’ oluşturulmuştur. Değerler Kontrol Listesi; yardımlaşma ve iş birliği, sorumluluk, dürüştlük, saygı, sevgi, özgüven, iyilik ve hoşgörü olmak üzere yedi değer kategorisinden ve 40 farklı alt kategoriden oluşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, resimli çocuk kitaplarının sözel alıntılarında en fazla yardımlaşma ve iş birliği; en az dürüştlük değer kategorisinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Resimli çocuk kitaplarının görsel alıntılarında en fazla sorumluluk; en az dürüştlük değer kategorisinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Sosyal Değerler, Değerler Eğitimi, Resimli Çocuk Kitapları.

ABSTRACT

One of the most important goals of this research is to evaluate and examine verbal and visual indicators in children's illustrated books focusing on the 3-6 age group, taking into account social values.

The study group of, 118 children's books published by Turkish authors, which are used to focus on children in the age group of 3-6 years. The sampling method was used as the purpose of the research. In this research, the appropriate values intended to be imparted to preschool children were evaluated by the Ministry of National Education. A "Values Checklist" has been created in the research conducted on the current values topic mentioned, especially in the illustrated children's books in the literature and the values education directive of the Ministry of Education. The list of values evaluated in this study consists of respect, love, responsibility cooperation, tolerance, kindness and self-confidence value categories and 40 different subheading categories.

The result of the study demonstrate that cooperation and assistance categories are the most and the honesty category as the least undertaken value category in the verbal values contents of illustrated children's books. It was concluded that the category of responsibility was the most featured and honesty is the least featured value category due to visual content of illustrated children's books.

Keywords: Values, Social Values, Values Education, Illustrated Children's Books.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın planlanma ve yürütölme aşamasında öğrencisi olmaktan onur ve gurur duyduğum tez danışmanım Prof. Dr. Ayşe Işık GÜRŞİMŞEK'e değerli bilgileri ve manevi desteği ile ışık tuttuğu yol, esirgemediği güler yüz için teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince bilgilerinden faydalandığım, yoluma ışık tutan kıymetli hocalarıma da teşekkürlerimi borç bilirim.

Tez sürecimde her zaman yanımda hissettiğim biricik aileme; bugünlere gelmem için birçok fedakârlık yapan, sadece bu çalışma aşamasında değil hayatımın her döneminde maddi ve manevi desteğini benden hiç esirgemeyen annem Hatice BAŞ ve babam Cengiz BAŞ'a, verdiği gönülden destek için kardeşim Berkay BAŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Çalışma sürecimde beni sabırla motive eden arkadaşlarıma ve bu sürece katkı sağlayan herkese çok teşekkür ederim.

Elif Aybüke BAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
KISALTMALAR	xi
TABLO LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiv
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Önemi	5
1.3 Araştırmanın Amacı	6
1.4 Sınırlılıklar	8
1.5 Sayıtlılar	8
2 KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1 Değer Kavramı ve Önemi	9
2.2 Değer Sınıflandırmaları	11
2.3 Değer Teorileri	14
2.3.1 Allport, Vernon ve Lindzey Değer Teorisi	15
2.3.2 Clare W. Graves Değer Teorisi	16
2.3.3 Milton Rokeach Değer Teorisi	17
2.3.4 Lynn R. Kahle Değer Teorisi	19
2.3.5 Shalom Schwartz Değer Teorisi	19
2.3.6 Eduard Spranger Değer Teorisi	22
2.4 Değerler Eğitimi	23

2.5 Okul Öncesi Dönemde Değerlerin Çocuğa Kazandırılması.....	27
2.5.1 Ailede Değerlerin Çocuğa Kazandırılması	31
2.5.2 Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Değerlerin Çocuğa Kazandırılması ...	33
2.6 Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı	38
2.7 Çocuk ve Kitap	40
2.8 Resimli Çocuk Kitapları	43
2.8.1 Resimli Çocuk Kitaplarının Hazırlanması	47
2.8.2 Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri	51
2.8.2.1 Dış Yapı Özellikleri	52
2.8.2.2 İç Yapı Özellikleri	53
2.8.2.3 Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Verilen Kahramanların Özellikleri	57
2.9 Resimli Çocuk Kitapları ve Değerler Eğitimi	60
2.10 Alanyazında İlgili Çalışmalar	66
2.10.1 Alanyazında Konu ile İlgili Olarak Türkiye’de ve Dünyada Araştırmacılar	
Tarafından Yapılan Çalışmalar	66
3 YÖNTEM.....	77
3.1 Araştırmanın Modeli	77
3.2 Çalışma Grubu.....	78
3.3 Veri Toplama Araçları.....	80
3.4 Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi	83
4 BULGULAR	88
4.1 Resimli Çocuk Kitaplarında Sosyal Değerlerin Sözel ve Görsel Göstergeler ile	
Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular	88
4.1.1 Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Sözel	
Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular	88

4.1.2 Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular	93
4.1.3 Sosyal Değerlerin Sözel ve Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular	98
4.2 Resimli Çocuk Kitaplarında Sözel Göstergelerin Değer Kategorilerine Göre Ele Alınma Durumuna İlişkin Bulgular	99
4.3 Resimli Çocuk Kitaplarında Görsel Göstergelerin Değer Kategorilerine Göre Ele Alınma Durumuna İlişkin Bulgular	100
4.4 Resimli Çocuk Kitaplarında Çeşitli Değer Kategorileri ve Alt Kategorilerinin Ele Alınışında Kullanılan Sözel Göstergelerin Dağılımına İlişkin Bulgular	101
4.4.1 Yardımlaşma ve İş Birliği Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	101
4.4.2 Sorumluluk Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	105
4.4.3 Dürüstlük Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	109
4.4.4 Saygı Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	112
4.4.5 Sevgi Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	116
4.4.6 Özgüven Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	120
4.4.7 İyilik ve Hoşgörü Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	124

4.5 Resimli Çocuk Kitaplarında Çeşitli Değer Kategorileri ve Alt Kategorilerinin Ele Alınışında Kullanılan Görsel Göstergelerin Dağılımına İlişkin Bulgular	128
4.5.1 Yardımlaşma ve İş Birliği Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	128
4.5.2 Sorumluluk Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	132
4.5.3 Dürüstlük Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	137
4.5.4 Saygı Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	139
4.5.5 Sevgi Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	144
4.5.6 Özgüven Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	148
4.5.7 İyilik ve Hoşgörü Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	152
5 TARTIŞMA VE SONUÇ	156
5.1 Çalışmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	156
5.2 Çalışmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	159
5.3 Çalışmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	161
5.4 Çalışmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	162

5.5 Çalışmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	176
6 ÖNERİLER.....	183
KAYNAKLAR	187
EKLER.....	216
Ek 1: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onay Yazısı.....	217
Ek 2: Kitap Künyesi	218
Ek 3: Araştırma Kapsamında İncelenen Resimli Çocuk Kitapları.....	219
Ek 4: Turnitin Raporu.....	224

KISALTMALAR

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
OBADER	Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Rehberi
TDK	Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınevlerine Göre Dağılımı	78
Tablo 2: Resimli Çocuk Kitaplarının Ele Aldıkları Değerlere ve Basım Yıllarına Göre Dağılımları	79
Tablo 3: Değer Kategorileri ve Alt Kategoriler	81
Tablo 4: Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Sözel Göstergeler ile Yansıtılma Durumu	89
Tablo 5: Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumu	94
Tablo 6: Kitaplarda Sosyal Değerlerin Sözel ve Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumu	98
Tablo 7: Kitaplarda Değer Kategorilerine Göre Sözel Göstergelerin Ele Alınma Durumu	99
Tablo 8: Kitaplarda Değer Kategorilerine Göre Görsel Göstergelerin Ele Alınma Durumu	100
Tablo 9: Yardımlaşma ve İş Birliği Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı	101
Tablo 10: Sorumluluk Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı	105
Tablo 11: Dürüstlük Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı	109
Tablo 12: Saygı Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı.....	112

Tablo 13: Sevgi Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı.....	116
Tablo 14: Özgüven Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı	120
Tablo 15: İyilik ve Hoşgörü Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı	124
Tablo 16: Yardımlaşma ve İş Birliği Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	128
Tablo 17: Sorumluluk Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	132
Tablo 18: Dürüstlük Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	137
Tablo 19: Saygı Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	139
Tablo 20: Sevgi Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	144
Tablo 21: Özgüven Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	148
Tablo 22: İyilik ve Hoşgörü Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı	152

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Dayanışma Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	129
Şekil 2: Paylaşma Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	130
Şekil 3: Misafirperverlik-Komşuluk İlişkileri Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	130
Şekil 4: İletişim Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	131
Şekil 5: İmece Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	132
Şekil 6: Çalışkanlık Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	133
Şekil 7: Topluma Karşı Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	134
Şekil 8: Aile İç Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel	134
Şekil 9: Kendine Karşı Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	135
Şekil 10: Doğaya, Çevreye, Hayvanlara Karşı Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	136
Şekil 11: Tutumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	136
Şekil 12: Öz Eleştiri-Kendine Karşı Dürüst Olmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	138
Şekil 13: Adil Olmak-Adalet Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	138
Şekil 14: Cesaret Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	139
Şekil 15: Görgü Kuralları-Nezakat Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	140
Şekil 16: Yaşlılara, Öğretmenlere, Anne ve Babaya Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	141
Şekil 17:Farklılıklara Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	142
Şekil 18:Kendine Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel.....	142
Şekil 19: Atatürk’e, Devlete, Bayrağa Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	143

Şekil 20: Trafikte Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	143
Şekil 21: Arkadaşlık-Arkadaşlarını Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	145
Şekil 22: Yaşlıları, Öğretmenleri, Aileyi Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	145
Şekil 23: Doğayı, Çevreyi, Hayvanları Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	146
Şekil 24: Vefalı ve Sadakatli Olmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	147
Şekil 25: Kendini Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	147
Şekil 26: Farklılıkları Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	148
Şekil 27: Öz Denetim-Hedef Belirlemek Teması ile İlgili Görsel Alıntı.....	149
Şekil 28: Girişkenlik Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	150
Şekil 29: Başkalarına Yapılan Haksızlıklara Karşı Durabilmek Teması ile İlgili Görsel Alıntı	151
Şekil 30: Kararlılık Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	151
Şekil 31: Hakkını Savunmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	152
Şekil 32: Öneriye ve Eleştiriye Açık Olmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	153
Şekil 33: İyilik Yapmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	154
Şekil 34: İyimserlik Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı	155
Şekil 35: Affetmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı.....	155

Bölüm 1

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, sınırlılıklar ve sayıtlara yer verilmektedir.

1.1 Problem Durumu

Değer, insanların veya toplumların ideal olarak gördükleri var olmalıdır. İnsanların ve onların davranışlarının istenilen düzeyde olmasını sağlar. Aynı zamanda insanların çevrelerinde olup biteni anlamaları ve tanımları için temel ölçütler olarak belirtilebilmektedir (Ağaoğlu Taşçı, 2021). Değerler, bireylerin davranışları ile ilgili yaptıkları tercihlerde, tercih ettikleri davranışların doğrulanmasında; kendilerinin, tüm bireylerin ve olayların değerlendirilmesinde kullanılan ölçütlerdir (Meydan ve Bahçe, 2010). Değerler, başta psikoloji, felsefe, sosyoloji olacak şekilde; iktisat, din, tarih ve matematik gibi birden fazla bilim alanında kullanılmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 13). Değerler eğitimi, gelişmiş devletlerin çoğunda tartışılmaktadır. Konuyla ilgili çeşitli fikirler olsa dahi çoğu devlet, değerlerin yeni kuşaklara kazandırılarak aktarılması fikrini benimsemiştir (Bolat, 2016).

Değerler, öncelikle eğitim konusudur ve öğrenilebilir, öğretilabilir unsurlardır. Değerlerin çocuklara çevrelerinde, ailelerinde ve eğitim kurumlarında öğretilmesi, korunması, bu açıdan toplumun duyarlılığının geliştirilmesi gerekmektedir. Çocuklar eğitim kurumlarında hayatı öğrenirler ve toplumdaki değerleri benimserler (Arabacı ve Akgül, 2013). Bu sebeple değerlerin kazandırılmasında eğitim kurumlarının yeri önemlidir. Değerlerin öğretimi yalnızca eğitim kurumlarında öğretilmekle kalmamalı

bu öğretim süreci aile ortamında da devam etmelidir. Ebeveynler yapabildikleri kadar çocuklarına değerleri öğretmek için çabalamalıdır (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 59). Bunun nedeni çocuklar tarafından kazanılan birçok bilginin ilk olarak aile ortamında öğrenilmesidir. Okul öncesi dönem çocuklarının değerleri anne ve babalarının değer sistemlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki eğitimciler de kendilerinde bulunan değer sistemleri ile çocukların kişilik gelişimlerini önemli ölçüde etkilemektedir (Zdanevych, Syrova, Kolosova, vd., 2020). Bu nedenle eğitimcinin ve ebeveynlerin kendilerinde bulunan değerlerinin, kendi özelliklerinin farkında olmaları çocukların değer gelişimlerini etkileyecektir.

Aile içinde başlayan ve eğitim kurumlarında devamlılık gösteren değerler eğitimi sürecinde ailenin ve eğitimcilerin özellikleri, çocukların model olarak öğrenmelerinin görüldüğü erken çocukluk döneminde önemlidir (Dönmez, Sözen ve Demirkaya Demirdaş, 2020). Çocuklar yakın çevrelerindeki yetişkinleri, ailesindeki bireyleri, eğitimcileri model olarak değerleri benimseyebilmektedir. Bu süreç, doğrudan etkilenme şeklinde olabileceği gibi, yetişkinlerin kendilerine sağladıkları çeşitli ortamlar ve uyaranlar yoluyla da gerçekleşebilmektedir. Bu uyaranlar arasında en başta gelenlerden biri de erken dönemde çocukların gelişimlerini çeşitli yönlerden etkileyen resimli çocuk kitaplarıdır. Evde ve okulda, çocuklar yetişkinlerce kendilerine sunulan kitaplar yoluyla da değerlere ilişkin farklı mesajlarla karşılaşmaktadır.

Çocuk edebiyatı çocuklara hitap eden bir edebiyattır. Bu edebiyat aracılığıyla çocukların gelişimleri desteklenmektedir. Çocukların hayal güçlerinin, duygularının, görüşlerinin gelişmesine destek olan, sözlü ve yazılı eserlerin tamamı çocuk edebiyatıdır (Bencik Kangal, Karaaslan ve Arslan, 2018). Çocuk edebiyatı bazı yönleriyle edebiyatın genel başlığından ayrılabilir. Edebiyatın içinde, çocuk edebiyatını ayırt edici bir alan olarak tanımlayan hedef kitlesi, düzeyi, şekli, içeriği,

sınırı, ölçütü, görevi, hedefi gibi ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler, çocuk edebiyatı bakımından medyanın, eğitimcinin, ailenin, yazarın, toplumun ve çocuğun arasında gerçekleşen döngünün çizgisini kararlaştırmaktadır (Baş, 2015: 5). Çocuk edebiyatını edebiyattan ayıran temel özellik, çocuk edebiyatının çocukların gelişimlerine ve düzeylerine uygun olmasıdır.

Bütün edebiyat ürünleriyle insanlara dürüstlük, adalet, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, kalp kırmama, arkadaş olma, affedici olma, empati, başarılı olma, çalışkan olma, azimli ve kararlı olma, verilen sözü tutabilme, merhametli olma, cesur olma, sabırlı olma, tarih bilinci, vatani sevmeye, hayvanları ve doğayı sevmeye gibi insana özel olan duygular ve değerler kazandırılmaktadır (Yüksel, 2020). Edebiyat ürünleri çocukların değer kazanımlarında etkili bir araç olarak kullanılabilir. Çocuklara hitap eden çocuk edebiyatında kullanılan kitaplar, öğretici araçlar arasındadır ve bu kitaplar çocukların duyularına seslenmektedir.

Erken çocukluk döneminde çocuklar için resimli kitaplar önemlidir; çünkü erken çocukluk yılları çevresine ve kendisine ilişkin çeşitli görüşlerin ve değerlerin oluşumunun başlangıç gösterdiği yıllardır (Holcombe, 1978). Görüşlerin ve değerlerin oluşmaya başladığı erken çocukluk yıllarında kitaplar çocukların gelişimlerine birçok alanda katkı sağlayabilmektedir. Çocukların anlama ve öğrenmeye yönelik farkındalık kazanmalarında, okuryazarlık becerilerinin gelişmesinde, estetik ve sanat algılarının oluşmasında, yer aldıkları toplumu tanımalarında, evrensel ve kültürel değerler kazanmalarında kitaplar etkili araçlardır (Kuşdemir ve Bulut, 2019). Bu etkili araçlarla çocuklar evrensel ve kültürel değerleri kazanabilecekler ve böylelikle hem kendi toplumlarının hem de diğer toplumların kültürlerini öğreneceklerdir.

Resimli kitaplar, kültürlerin ve toplumların bütün zenginlikleri ile anlatılması için en önemli yollardır (Caple & Tian, 2021). Toplumların, kültürlerin, değerlerin

anlatılabilmesi için iyi hazırlanan kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır. İyi hazırlanan çocuk kitapları içeriğinde bulunan eğitsel değerler yoluyla çocukları yetiştirecek, iyi eğitim alan çocuklar gelecek zamanın güvencesi olacaklardır (Erdal, 2009). İnsanlığın geleceğini şekillendiren günümüz çocuklarına içeriğinde olumlu değerler bulunan, zengin içerikler barındıran, iyi hazırlanmış kitapların sunulması toplumun temelinin sağlam olmasına fayda sağlayacaktır.

Okul öncesi dönem çocukların hayatları boyunca kullanacakları becerilerin kazanıldığı kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocuklara verilen eğitim, çocuklara kazanacakları becerilerin doğru ve sürekli olması için destek sağlamaktadır. Eğitimde kullanılacak malzemelerin niceliksel ve niteliksel özellikleri eğitimin kalitesini direkt olarak etkisi altına almaktadır (Güzelyurt, Dokay, Güven, Yesugey ve Çini, 2019). Bu sebeple değerler eğitiminde kullanılan edebiyat ürünleri nitelikli ve kaliteli olmalıdır. Başarılı ve doğru yaklaşımla yazılan edebiyat ürünleri çocuklara okuma sevgisi kazandırmakta; kurgusu ve dili yanlış olan kitaplar ise çocukları okuma sevgisinden uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle çocuklara yönelik yazılan kitaplar ayrıca özenli ve dikkatli yazılmalıdır (Gönen, Aydos, Şentürk, vd., 2016). Çocukların okuma sevgisi kazanmaları ve bu sevgiyi devam ettirebilmeleri için görsel ve sözel olarak kaliteli kitaplarla tanıştırılması gereklidir.

Özgün bir çocuk edebiyatı ürünü görsel ve sözel olan metinlerin kaliteli bir birleşimidir. Sözel kurgudaki yazınsal özellik, görsel metinlerin uyarıcı özelliği okuyan kişiyi kitapların anlam dünyasına ortak olmaları için davet etmektedir (Karagöz, 2017). Çocukları kendisine çeken, onlara okuma sevgisi kazandıran, kaliteli bir ürünün hazırlanması için bazı durumlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Kaliteli bir çocuk kitabının oluşturulması çocuk kitaplarındaki yayıncı, editör, resimleyen ve yazarların uyumlu halde çalışarak, çocuk edebiyatındaki gelişmeleri yakın olarak

izlemeleriyle olağandır (Körükçü, 2012). Gelişmelerden haberdar olan bu kişiler beraber çalışarak ortaya kaliteli bir ürün çıkarabilirler. Özenle ve dikkatle hazırlanan kitapların doğru kullanımı da ayrıca önemlidir. Bu kitaplar doğru kullanıldığı zaman önemli bir eğitici işleve sahiptir fakat yanlış kullanıldığında çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz sonuçlara sebep olan nesnelere de dönüşebilmektedir (Gürşimşek ve Günay, 2005).

1.2 Araştırmanın Önemi

Son zamanlarda değerler eğitiminin sosyal bilimler ve eğitim bilimlerinde önemli bir araştırma konusu haline geldiği ve bu konuyla ilgili yapılmış olan araştırmaların artış gösterdiği görülmektedir (Tulunay Ateş, 2017). Farklı bilim alanlarının araştırmalarına konu olan ve önemi zamanla artan değerler eğitimi çocuk edebiyatının bir parçasıdır. Edebiyat çocukların tutumlarını, inançlarını ve değerlerini etkileyebilmektedir (Bainbridge, Pantaleo & Ellis, 1998). Böylelikle değerler eğitiminde çocuk edebiyatı önem kazanmakta ve değerlerin öğretilmesinde resimli çocuk kitaplarından nasıl faydalanılacağı üzerinde daha fazla durulmaktadır. Okul öncesi dönemden itibaren çocuk kitaplarının, çocukların yaşam ve birey ile ilgili olarak kişisel yargılar ve değerler oluşturabilmeleri için bazı görevleri bulunmaktadır (Demircan, 2007). Resimli kitaplar, çocukların kendi yaşantıları ile ilgili bilgi edinmelerine destek olmaları, toplumla ilgili yansıttıkları kültürel mesajlar ve değerler sebebiyle önem arz etmektedir (Caple & Tian, 2021). Resimli çocuk kitaplarında yer verilen kültürel mesajlar yoluyla çocuklar kültürlerini ve kültürlerinde yer edinen değerleri öğrenirken; aynı zamanda evrensel değerleri de öğreneceklerdir. Son zamanlarda üretilen kitaplarda, bir yandan yerel kültürün özellikleri, diğer yandan insanlık tarihinden gelen evrensel kültürel birikimler beraber harmanlanmaktadır

(Çatalcalı Soyer, 2009). Bu açıdan çocuk kitaplarında kültürel ve evrensel değerlerin ele alınış biçimlerinin çok yönlü incelenmesine ilgi artmış durumdadır.

Resimli çocuk kitaplarında değerlerin ele alınış biçimlerinin ve bunların çocukların gelişimine uygunluklarının incelenmesi önemlidir. Bu nedenle ülkemizde de değerler eğitimi ve değerler ile ilgili yazılan resimli çocuk kitapları, özellikle son yıllarda daha detaylı biçimde tartışılmakta ve araştırılmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulguların, ülkemizde konu ile ilgili geçmiş yıllarda yapılmış olan çalışmaların bulgularının karşılaştırılması için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, gelecekte konu ile ilgili yürütülecek çalışmalar için de bir kaynak oluşturacaktır.

1.3 Araştırmanın Amacı

Genele bakıldığında edebiyat, özele bakıldığında çocuk edebiyatı ürünlerinin konularında kültürel ve evrensel değerleri yansıttıkları dikkate alındığında; çocuklara toplumsal değerlerin hissettirilmesi ve kazandırılması için erken dönemde kullanılan çocuk edebiyatı ürünlerinin fazlasıyla önemli olduğu görülmektedir (Demircan, 2007). Kazandırılması gerekli olan değerler resimli kitaplar aracılığıyla çocuklara kolaylıkla kazandırılabilir (Körükçü, Acun Kapıkıran ve Aral, 2016). Çocuklar eğitim sürecinde kullanılan resimli çocuk kitapları aracılığıyla değerleri kolaylıkla benimseyecekler ve bu süreçten keyif alacaklardır. Bu nedenle, erken çocukluk döneminde eğitim süreçlerine katkı sağlayan resimli çocuk kitaplarının taşıdıkları değerlerin, biçim ve içerikler açısından incelenmesi çocukların değer kazanımları için önemli olacaktır.

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığının 1-5 Kasım 2010 tarihli 18. Milli Eğitim Şurası’ndan itibaren değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmaların ve uygulamaların artış görülmesinin yanı sıra, değerler ile ilgili okul öncesi dönem

çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının yazımında da son yıllarda önemli bir artış görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan sözel göstergelerin incelendiği araştırmaların sayısı fazla olsa da Türkiye’de 2010 yılından sonra okul öncesi döneme hitap eden, değerler içeren kitaplardaki görsel ve sözel göstergelerin birlikte incelendiği araştırma sayısının sınırlı olduğu, özellikle 2010 yılından sonra okul öncesi döneme yönelik hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının sayısının önemli ölçüde artış gösterdiği görülmektedir. Bu açıdan araştırmadan elde edilecek bulguların alandaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu sebeple yapılan bu araştırmada Türkiye’de 2010 yılından itibaren yazılmış olan resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin ele alınışında kullanılan görsel ve sözel göstergelerin değerler eğitimi açısından saptanması ve incelenmesi hedeflenmektedir.

Bu hedef doğrultusunda, “3-6 yaş grubuna hitap eden resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin ele alınışında kullanılan görsel ve sözel göstergeler nelerdir?” sorusu bu çalışmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Belirtilen problem cümlesine dayalı olarak yapılan çalışmanın alt problemleri şunlardır:

1. Resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin sözel ve görsel göstergeler ile yansıtılma durumu nasıldır?
2. Resimli çocuk kitaplarında sözel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumu nasıldır?
3. Resimli çocuk kitaplarında görsel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumu nasıldır?
4. Resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan sözel göstergelerin dağılımı nasıldır?

5. Resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan görsel göstergelerin dağılımı nasıldır?

1.4 Sınırlılıklar

1. Araştırmadan elde edilen veriler, 2011-2021 yılları arasında basılmış olan resimli çocuk kitapları ile sınırlıdır.
2. Araştırma, belirtilen tarih aralığında değerler eğitimi teması ile Türk yazarlar tarafından yazılan 118 çocuk kitabı ile sınırlandırılmıştır.

1.5 Sayıtlar

1. Araştırmada incelenen 118 resimli çocuk kitabında yer verilen değerlerin, okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gereken değerlerle uygunluk içerisinde olduğu,
2. 118 resimli çocuk kitabında yer verilen değerlerin, öğretim programlarında yer alan değerlerle uygunluk içerisinde olduğu,
3. 118 resimli çocuk kitabında yer verilen değerlerin, okul öncesi dönem çocuklarına resimli çocuk kitapları aracılığıyla kazandırılabileceği varsayılmaktadır.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde; değer kavramı ve önemi, değer sınıflandırmaları, değer teorileri, değerler eğitimi, okul öncesi dönemde değerlerin çocuğa kazandırılması, edebiyat ve çocuk edebiyatı, çocuk ve kitap, resimli çocuk kitapları, resimli çocuk kitapları ve değerler eğitimi, konu ile ilgili araştırmalara yer verilmektedir.

2.1 Değer Kavramı ve Önemi

Değerler insanların karar vermesi, tercih yapması, eylem gerçekleştirmesi, düşünmesi ve konuşması gibi yalnızca insanlara ait olan bütün davranışlar üzerinde etkili olmaktadır. İnsanlar yaşama, olaylara, çevrelerinde yaşananlara sahip oldukları değerler doğrultusunda tepki vermektedir. İnsanlar için en kıymetli, güzel ve önemli olanların belirlenmesini sağlayan “değer”dir. (Sapsağlam, 2020). Değerler, genel olarak değerlendirildiklerinde, insanlar tarafından gerçekleştirilen özel davranışların ve hedeflerin yargılanması için temel bir ölçüt kazandıran ve toplumdaki bireylerin yoğun duygusal bağılıkları ile ortaya çıkan genelleştirilmiş, soyut davranış ilkeleri olarak incelenebilir (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Bu soyut davranış ilkeleri insanlara bazı kararlarında yol gösterebilir. Değerler, insanlara ve toplumlara özgürlük sağlamaktadır, insanların kendilerine yetebilmelerini geliştirmektedir. İnsan kendi içinde değerleri üretmekte, geliştirmekte ve eş zamanlı olarak diğer insanlarla bu değerleri paylaşmaktadır (Turan ve Arslan, 2016). İnsanlar tarafından diğer insanlarla paylaşılan değerler toplumun belirli yönlerde gelişmesine

de katkıda bulunmaktadır. Toplumun gelişmesi, toplumu bir araya getiren insanların karakterleri ve değerleri ile yakından bağlantılıdır (Atabey ve Ömeroğlu, 2016). Başka bir deyişle değerler; kişisel olarak insanların, toplumsal olarak bir arada yaşayan bireylerin oluşturduğu topluluklarda, toplumsal birliğin gelişmesinde oldukça önemli bir görev üstlenmektedir.

Toplumu düşünme, yaşama, duyuş yönüyle diğer toplumlardan ayıran adet, gelenek ve göreneklerin tamamına, toplumun yaşantı şekline kültür denmektedir (MEGEP, 2007). Her toplumun kendine ait bir kültürü vardır. Kültür, bireylerin etik davranış ve tutumlarını etkileyen temel unsurlar arasında görülmektedir. Kültür tek başına etik davranış ve tutumları etkileyen bağımsız bir değişken olarak incelenemez, çok sayıda boyutu ve değeri içermektedir (Christie, Kwon, Stoeberl & Baumhart, 2003). Toplamlar bu boyutların ve değerklerin insanlara kazandırdıkları davranışlar yoluyla gelişebilmektedir. Bir toplumda kültürden etkilenen davranışlar, o kültürdeki değerkleri göstermektedir. Bütün toplumların kendilerine ait kültürü olması nedeniyle, bütün kültürlerin kendilerine ait değerkleri bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık, 2010). Kültür, toplum ve değerkler arasındaki ilişki şu şekilde açıklanabilmektedir: Toplamlar kültürü oluştururken, kültür de değerk olarak isimlendirilen farklı soyut ölçütleri oluşturmaktadır. Topluma dahil olan insanlar ilk olarak katılım gösterdikleri toplumun değerklerini içselleştirmekte ve bu yolla toplumsallaşmaktadırlar. Böylelikle toplamlar varlıklarını sürdürmektedir (Yazıcı, 2014). Kültürün özellikleri önemli düzeyde nesilden nesile aktarılan ve sürdürülen değerklere bağılı olmaktadır. İçinde yaşanan kültür nesiller arası aktarım yoluyla kendini tekrar üretmektedir (Hofstede, Hofstede J. & Minkov, 2010). Kültürün nesiller yoluyla aktarıldığı ve kültürün tekrarlandığı bu süreçte eski ve yeni nesiller arasında bazı çatışmalar görülebilmektedir. Farklı nesillerin değerklere yükledikleri anlamlar değişmekte ve bu zaman zaman çatışmalara

yol açabilmektedir (Bolat, 2016). Karşılıklı olarak farklı nesilleri temsil eden bireylerin, kendi inanç ve değerlerinin tek doğru olduğunu düşünmeleri, yenilikçi ve hoşgörüye dayalı bir tutumlarının olmaması halinde çatışma kaçınılmaz hale gelmektedir (Yeşilyaprak, 1989). Nesiller arası bir çatışma görülmemesi için iki nesilden insanların da yeniliğe açık olması, hoşgörülü ve anlayışlı bir tutum sergilemesi gereklidir. Yeni nesillere eski nesiller yoluyla aktarılan kültürel değerler korunurken, aynı zamanda çağın gelişmeleri sonucu ortaya çıkan yeni değerlerin topluma kazandırılması mümkün olmaktadır.

Kültürden ayrı olarak bireylerin etik değerlerini ve tutumlarını etkileyebilecek birçok bireysel unsur daha bulunmaktadır (Christie, Kwon, Stoeberl & Baumhart, 2003). Değerler bu unsurlara göre farklı biçimlerde gruplanarak tanımlanmaktadır.

2.2 Değer Sınıflandırmaları

Temelinde değer kavramının yer aldığı birden fazla çalışma ve araştırmada değerler sınıflandırılmaktadır. Değerler sınıflandırılırken konunun uzmanları farklı metotlar uygulamışlardır. Uzmanlar aynı alanda olan değerleri farklı biçimlerde adlandırarak değerler konusuna çeşitli bakışlar getirmişlerdir (Bolat, 2016). Bu durum değerlerin farklı türlere ayrılmasına ve çok yönlü sınıflandırılmalarına neden olmuştur. Değerler sadece basit tanımları olan bir kavram olarak görülmemekte, farklı yapılar için genelleşmiş bir etiket olmaktadır (Albert, 1956) ve bu nedenle değerlerin nasıl sınıflandırılması gerektiği birçok bilim alanının araştırma konusu olmuştur. Ahlak, sosyoloji, felsefe vb. bilim alanları, değerleri belli kültürel, sosyo-politik, tarihi şartlarda bireyin hayatındaki bir ürün şeklinde ele almaktadır. Bireyin hayatının belli alanları içinde de çeşitli değer türleri bulunmaktadır. (Zdanevych, Syrova, Kolosova, vd., 2020).

Bütün toplumların sahip olduğu ve bunlarla övündüğü bazı manevi değeri bulunmaktadır. Bu değeri ile ilgili tartışılmakta ve bu değeri savunulmaktadır. Manevi değeri toplumun toplumlardan, bireyin ise bireylerden farklı olmasını sağlayan en önemli özellikler arasındadır (Meydan ve Bahçe, 2010). Manevi değeri ile bağlantılı olan toplumların sahip olduğı kültürel değeri bulunmaktadır. Kültürel değeri bütün milletlerin kendilerine özel gelenek ve göreneklerini kapsamaktadır. Bu değeri yüzyıllarca birikmiş olan maddi ve manevi değeri (Kuzdeubayeva, Zhakaeva & Sopbekov, 2021). Farklı bir deyişle kültürel değeri, özgür, rahat, güvenli olmak için bireylere nasıl davranışların uygun olduğunu söylemekte ve bazı kuralların temelinde bulunmaktadır (Schwartz & Bardi, 1997). Toplumların kendilerine özel gelenek ve göreneklerini de kapsayan kültürel değeri, toplumların kendi içlerinde biriktirdikleri maddi ve manevi değeri oluşmaktadır. Kültürel ve manevi değeri bu sebeple birbiriyle bağlantılıdır. Toplumdaki bireylerin huzurlu olmaları için kültürel değeri uyum sağlamaları ve toplumdaki bazı kurallara uymaları beklenmekte, bu aynı zamanda toplumların kültürel varlığını geleceğe taşımaları için önemli görölmektedir.

Toplumsal değeri, insana ortak temel davranışlar kazandırmakta, insanın toplumsallaşmasını, toplumun parçası olmasını sağlamaktadır. Geçmiş zamandan gelen kültürel mirasa ve değeri sonrakilerin eklenmesi yoluyla geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurulmaktadır (Erdal, 2019). Toplumsal değeri, belirli bir topluma özel olan, o toplumdaki insanların çoğunun kendi arasında paylaştığı, insanların mutlu ve iyi olmalarına katkıları olan ortak davranışlardan oluşmaktadır (Ağaoğlu Taşçı, 2021). İnsanların mutlu olması toplumların devamını da beraberinde getirecektir. Toplumlar tarafından asırlarca devamlılık gösteren birikimler sonucu oluşan toplumsal değeri, toplumlardaki kültürlerin ürünleri olmaktadır. Toplumların kimliklerinde bir

işaret ve parmak izi gibi olan toplumsal değerler, insanların davranışlarının kökenini oluşturmaktadırlar (T.C. Başbakanlık, 2010).

Her toplumun kendine ait bir kültürü bulunmaktadır ve bütün toplumlardaki kültürlerin ortak gördüğü bazı değerler mevcuttur. Birbirinden farklı olan kültürlerdeki değerlerinin varlığının yanı sıra, bütün kültürler için ortak olan, olumlu karşılanan, benimsenen değerler vardır ve bu değerlere evrensel değerler denmektedir (Otmar ve Erdem, 2019). Bütün kültürler tarafından olumlu karşılanan, benimsenen bu değerler bütün sorunlara uygun ve uyumlu olmaları açısından kültürden bağımsız ve ortak evrensel değerler olarak görülmektedir (Mo & Shen, 2003). Bu değerler bütün toplumlar tarafından kabul edilmeleri sebebiyle kültürel değerlerden ayrı görülebilir. Kültürel değerler bir topluma ait değerlerdir; evrensel değerler ise bütün toplumlara ait değerler olarak görülebilmektedir. Örnek olarak; yardımlaşma, dürüstlük, barış, çalışkanlık vb. değerlerini insan yer aldığı sosyal çevrede zamanla içselleştirmektedir. Evrensel değerler bütün toplumların sorunlarına uygun ve uyumlu değerlerdir. Bu sebeple bütün toplumlar ve kültürler tarafından kabul edilebilirler. Her toplumun kültürel değerleri büyük oranda farklılık gösterse de dünya üzerindeki bütün toplumların kabul ettikleri evrensel değerler; toplumsallaşma yetisini henüz kazanamamış olan ilkel toplumların da evrenselleşmeleri için bir avantaj olabilir.

Ahlaki değerler, insanın kendisinin ve diğerlerinin eylem, tutum ve davranışları sonucunda öğrendiği ve tecrübe ettiği, sosyal açıdan inşa edilen olumlu ve olumsuz niteliklerdir. Ahlak, yaşamımızı sürdürdüğümüz çevreye ve diğer insanlara ne şekilde davranılması gerektiği ile ilgili normlarla alakalı olmaktadır (Johansson, Brownlee, Cobb-Moore, vd., 2011). İnsan, ait olduğu çevre içinde olumlu ve olumsuz niteliklerin hangisini kendine daha uygun görüyorsa ve tecrübe ettiği bu nitelikler doğrultusunda

nasıl davranıyorsa, insanda bulunan ahlaki değerler bu nitelikleri ve davranışları yansıtabilir.

Sosyal değerler, kişisel ve sosyal hayatın kökenini oluşturmakta; topluma ve insanlara sorumluluk vermekte; onların davranışlarının, hareketlerinin temel ölçütünü belirlemekte ve onlara bir hedef sunmaktadır (Sarı, 2013). İnsanlar bu hedefler doğrultusunda davranışlarını, düşüncelerini yönlendirebilirler. Sosyal değerler, bir grubun ya da bir toplumun üyesi olan bireylerin ortak duygu ve düşüncelerini yansıtan genel ahlaki inançları kapsamaktadır (Yazıcı, 2014). Ortak duygular ve düşünceler, ahlaki inançlar yalnızca insanlarda görülebilir. Sosyal değerler sadece insanda bulunan, insana özgü değerlerdir. Doğada, bitkilerde, hayvanlarda bulunmaz ve bu değerler insani değerler olarak da bilinmektedir (Sarı, 2013). Sorumluluk bilinciyle hareket etmek, topluma uygun düşünceler ve davranışlar belirlemek insanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerdir. İnsanlar tarafından bu eylemlerin gerçekleştirilmesi toplumun huzurla yaşamasını ve toplumdaki değişiklikleri de beraberinde getirecektir. Bu nedenle bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyumlu olabilmeleri açısından sosyal değerlerin kazanılması ve bunlara uygun davranışların sergilenmesi önemlidir.

2.3 Değer Teorileri

Kültürler arasındaki değer türlerinin incelenmesi, teorinin şekillenmesi için önem taşımaktadır (Schwartz, 1994). Teori oluşturulurken toplumların kültürleri, kültürlerde bulunan değerler araştırılabilir. Bu değerlerin araştırılması, insanların, kültürlerin ve değer sistemlerinin anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Farklı kültürlerdeki uzmanlar tarafından kültürler ve değerler araştırılmış, bu doğrultuda değer sistemleri oluşturulmuştur. Aşağıda değer sistemlerinin sınıflandırılmasına ilişkin teorilere yer verilmiştir:

2.3.1 Allport, Vernon ve Lindzey Değer Teorisi

Allport (1961): "Bir insanı en iyi, geleceğini nasıl oluşturduğunu bildiğimiz zaman tanırız ve insanın geleceğini oluşturması kişisel değerlerine dayanmaktadır." demiştir (akt. Kopelman, Rovenpor & Guan, 2003). Allport'a göre bir insanı tanımının en iyi yolu kendi geleceğini nasıl şekillendirdiğine bakmaktır ve insanın geleceğini şekillendirmesi kendisinde bulunan değerleri ile ilişkili görülmektedir.

Allport, Vernon ve Lindzey (1960), değerlerin bireysel farklılıkları yansıttığını ve değer sisteminin 6 boyutlu olduğunu ortaya koymuşlardır. İnsanın çeşitli seviyelerde önemli gördüğü değerler, insanların hayat tarzlarının belirleyicisi ve yönlendiricisidir, hayattaki hedefleri belirlemektedir (Öztürk Samur, 2011):

Ekonomik Değerler: Maddi açıdan karda olmaktır. İnsanın nihai amacı varlıklı olmak ve diğer insanlardan önde olmaktır. Pratik ve faydacı tutumlar önemli olmaktadır.

Kuramsal-Teorik Değerler: İnsanların çözümleme, gözlem gibi ölçülü teknikler aracılığıyla bilgilendiği, bu bilgiler yoluyla kendisi için değerler sistemi ortaya koyduğu, gözlem, akıl yürütme, rasyonel ve eleştirel düşünmenin kıymetli olduğu değer boyutudur.

Estetik Değerler: Bir durumla veya nesneyle karşı karşıya gelindiğinde, duruma veya nesneye insanın yüklediği estetik anlamı içermektedir. Uyum ve biçim baskın şekilde hissedilmektedir. Estetik değerleri fazla olan insanların benimsediği kavramlar güzellik, ahenk, simetri, hoşluk gibi kavramlardır.

Dini Değerler: İnsan tarafından evrenin anlaşılması için benimsenen, ahlaki ve kutsal öğeler bulunduran inanç sistemini yansıtmaktadır. Evrendeki bütünlüğün açıklanması ve anlaşılması, bu değerlerin önemli bölümüdür.

Politik-Siyasi Değerler: Güçlü olma ve bu gücün diğer insanlar üzerinde kullanılması duygularının fazla geldiği değer boyutudur.

Sosyal Değerler: İnsanlara göre sevginin, en fazla kıymet verilen ve yaşamın şekillenmesini sağlayan kavram olduğu, yakın arkadaşlıklar kurulmasının ve sevgiye erişmenin hedeflendiği değer alanıdır. Sosyal değerleri fazla olan bireylerde görülen diğer özellikler sempatik, nazik, özveri sahibi olmaktır.

2.3.2 Clare W. Graves Değer Teorisi

Graves (1970), insanın değerlerini varoluşçu bir yaklaşım ile değerlendirmiştir. Ona göre birey bir üst basamağa geçerken, o basamağa hazır değilse değer yargılarını şekillendirmekte zorluk yaşamaktadır. Yer aldığı basamakta hazır olduğunu hisseden birey ise kendi değer yargılarını şekillendirmekte ve varlığının devam etmesi için önlemler almaktadır. Graves, hiyerarşik yapı dahilinde varoluş düzeylerini yedi boyutta sınıflandırmıştır (akt. Dilmaç ve Bircan, 2019: 12-13):

Tepkisel Düzey: Öncelikli durum fizyolojik gereksinimlerin karşılanmasıdır. Acıyı yok eden değerlerdir, tepkilere göre değerler belirlenmektedir.

Geleneksel Düzey: Var olma çabası bulunmaktadır. İnsanlar nesillerinin devam etmesi için güvenliğe ihtiyaç duyarlar. Güvenlik gereksinimi bir değer olarak görülmektedir.

Ben Merkezli Düzey: Bireyin kendi benliğini fark ettiği düzeydir. Hayatının devamı için diğer insanların üzerinde egemen olma durumu oluşturmaya ve gereksinimlerinin karşılanabilmesi için çevresini kullanması doğrultusunda değerleri şekillenmektedir.

Özverili Düzey: Yaratıcının belirlemiş olduğu değerler öne çıkmaktadır. İnsan ölmeden önceki yaşantısından çok ölümden sonraki yaşantısı için bir şeyler yapmak istemektedir.

Materyalist Düzey: Dünyayı keşfederek, dünya yönetimini sağlama arzusu öne çıkmaktadır. Rekabet, başarı, statü, şöhret, sahiplik, girişken olma baskın değerlere örnektir.

Toplumsal Düzey: Bu düzeyde toplum bütün olarak değerlidir ve insani değerler öne çıkmaktadır. Saygın olmak, hoşgörü, kişilik, haz, iletişim baskın olan değerlere örnek verilmektedir.

Varoluş: Sistem kozmik gerçekliğe ve bilgiye dayalıdır. Bağımsız olma, değerlere saygılı olma, toplumun çıkarları, esneklikten uzak bir otoritenin kullanılıyor olmasına itiraz öne çıkmaktadır.

2.3.3 Milton Rokeach Değer Teorisi

Milton Rokeach tarafından 1973 senesinde yapılan sınıflandırma kapsamlıdır ve daha sonraki birçok araştırmacı bu sınıflandırmayı kabul etmiştir. Sınıflandırmada değerler “amaçsal değerler” ve bu değerlere ulaşılması için gereken davranışların temsili olan “araçsal değerler” olacak şekilde ikiye ayrılmaktadır (Rokeach, 1973; akt. Yiğittir ve Öcal, 2010). Rokeach’a göre amaçsal değerler arzu edilen son değerleri içermektedir. Örneğin; başarılı olmak, erdemli olmak, özgürce seçim yapmak, eşitlik amaçsal değerlerdir. Araçsal değerler ise amaçsal değerlere ulaşmak için gereken davranışları yansıtmaktadır. Örneğin; sorumlu olmak, tutkulu olmak, cesur olmak, realist olmak amaçsal değerlere ulaşmak için gereken davranışlardır (Uyanık Balat, 2012: 10).

Amaçsal değerler sınıflandırılırken başlıca etken; değerlerin topluma ya da kişiye yönelik olması veya toplumsal ya da kişisel olması durumudur. Örneğin esenlik, iç huzur vb. değerler kişisel değerlerdir, dostluk, barışçıl dünya gibi durumlar ise toplumsal değerlerdir (T.C. Başbakanlık, 2010). Kişisel değerler kişinin kendisi ile alakalı değerler, toplumsal değerler toplumla alakalı değerlerdir. Kişisel değerler insanın kendi huzurunu ön planda tutmaktadır; toplumsal değerler ise toplumun huzurunu ön planda tutmaktadır. Amaçsal olan bu iki değer birbirinden bu özellikler ile ayrılmaktadır.

Rokeach'a göre (1973) değerler, bireylerin davranışlarını yönlendiren ve yol gösteren, insanın davranışları üzerinde kontrol sağlayan, insanın kendisini gerçekleştirmesini sağlayan, insanın kendisine olan saygısını geliştiren standartlardır. Milton Rokeach değerlerin 7 farklı işlevi ile ilgili aşağıdaki maddeleri belirtmektedir (akt. Sapsağlam, 2020: 13-14):

- Değerler, sosyal konular ile ilgili insanın aldığı tavırları belirlemektedir,
- Değerler, bireyin alışık olduğu düşünceler bütünü ve dini yakınlıkla bağlantılıdır,
- Değerler, insanın kendisini diğer insanlara ne şekilde tanıttığını belirlemekte olan kurallardır,
- Değerler, insanın kendisini, diğer insanları yargılamak için başvurduğu standartlardır,
- Değerler, insanın diğer insanları ahlaki açıdan değerlendirdiği standartlardır.
- Değerler, insanlar tarafından eylemlerini, inançlarını, doğrularını diğer insanlara açıklayabilmek ve bütün bunlarla ilgili tartışabilmek, diğerlerini ikna edebilmek, değiştirebilmek ve etkisi altına almak amacıyla kullanılan standartlardır.
- Değerler, insana psikanalitik olarak inançların, tutumların, eylemlerin, duyguların nasıl ortaya koyulması gerektiğini aksi durumda sosyal açıdan kabul görülmeyeceğini söylemektedir ve insanın kendisini ahlaki olarak yeterli görmesini, kendisine olan saygısını geliştirmeyi gerektiren önemli bileşenler bulundurmaktadır.

2.3.4 Lynn R. Kahle Değer Teorisi

Kahle tarafından 1983 senesinde değerler listesi (LOV) geliştirilmiştir. Kahle yaptığı çalışmalar sonucunda değerın sekiz boyutunu ele almaktadır (Beatty, Kahle, Homer, Misra, 1985; akt. Dilmaç ve Bircan, 2019: 15-16):

Ait Olma: Bireyin çevresindeki aile bireyleri, arkadaşları gibi kişiler tarafından değer verilen biri olma gereksinimini ifade etmektedir.

Kendine Saygı Duyuma: Hayatta gerçekleştirdikleri ile gurur duyan, özgüvenli bir birey olmayı ifade etmektedir.

Güvende Olma: Bireyin karşısına çıkabilecek zorluklardan, problemlerden korunma gereksinimini ifade etmektedir.

Hayattan Zevk Alma: Bireyin yaşamında keyifli bir hayat sürdürme arzusunu ifade etmektedir.

Sıcak İlişkiler Kurma: Bireyin etrafında bulunan bireylerle yakın ilişkiler kurarak, aranan birey olmak istemesini açıklamaktadır.

Başka İnsanlardan Saygı Görme: Diğer bireyler tarafından kabul edilen, saygı duyulan biri olma gereksinimini açıklamaktadır.

Başarılı Olma: Bireyin ulaşmak istediği her şeye erişebilme isteğini açıklamaktadır.

Kişisel Gelişim: Bireyin kendisiyle barışık ve yeteneklerini en iyi düzeyde kullanabildiğinin bilincinde olan biri olma gereksinimini açıklamaktadır.

2.3.5 Shalom Schwartz Değer Teorisi

Değerler, belirli hedefleri olan bütün toplumların ve insanların başa çıkması gereken üç evrensel ihtiyacın cevaplarını temsil etmektedir. Bu ihtiyaçlar: biyolojik canlı olan bireylerin ihtiyaçları, toplumların hayatta kalması ve sürdürülmesi için ihtiyaçlar, sosyal etkileşim ihtiyaçlarıdır (Schwartz, 1994). İnsanlar yalnızca var olmanın gerektirdikleriyle başarılı şekilde başa çıkamazlar. Bireyler bir durumla baş

edebilmek için hedefler belirlemeli, hedefler hakkında diğ er insanlarla iletişim kurmalı ve beraber hareket edebilmek için onlarla iş birliğı yapmalıdır. Değerler, belirlenen bu hedeflerin zihinsel temsiliinde kullanılmakta olan, toplum tarafından arzulanan kavramlardır ve hedeflerin sosyal etkileşim sürecinde ifade edilebilmesi için bu değerler kullanılmaktadır (Schwartz & Sortheix, 2018).

Schwartz'ın 1992 senesinde değer yönelimlerinin yapı ve içerikleri ile ilgili, Türkiye Cumhuriyeti'nin de yer aldığı 60'tan fazla ülkede yapılmış olan, 10 evrensel değer ve bu değerlerin içerdii 56 farklı değeri kapsayan bir sınıflandırması mevcuttur (Schwartz, 1996; Mehmedoğlu, 2007; akt. Yiğittir, 2012). Toplumlar on değere verdikleri önem açısından önemli farklılıklar göstermektedirler. Aynı zamanda toplumlar arasında değerlerin sıralamasında fikir birliğı görülmektedir. Evrenselcilik, yardımseverlik, öz yönelim değerleri insanlar tarafından en önemli görülen değerlerdir. Uyarım ve g  ç değerleri ise en az öneme sahip değerlerdir (Schwartz, 2012). İnsanların geneli değerlerin tamamını onaylasalar da bazı insanlar kararlılık ve güvenlik değerine öncelik vermekte, bazı insanlar ise heyecan ve yeniliğı öncelik vermektedir. Bazı insanlar bireysel olan ilerleme ve gelişimleri vurgulamakta, bazı insanlar ise çevresindeki bireylerin ilerleme ve gelişimlerini vurgulamaktadır (Berson & Oreg, 2016).

Her insanın yaşantısı, kültürü, deneyimleri farklı olduğı için insanlara göre değerlerin önemi farklılık gösterebilmektedir, insan sadece bir değere sahip olabilirken birden fazla değere de sahip olabilir. Schwartz'ın (1992, 2015) temel değerler teorisi, en güncel ve en yaygın sınıflandırmadır (akt. Schwartz & Sortheix, 2018):

Başarı: Başarılı olmak, sosyal standartlar açısından yetkin olmak.

G  ç: Sosyal itibar ve statü, insanların üzerinde kontrol sağılamak, h kim olmak.

Güvenlik: Benlik, toplum ve ilişkilerin uyumlu olması, istikrarlı olmak.

Uygunluk: Başkalarını rahatsız edecek, sosyal beklentileri ve normları bozacak eylemlerin sınırlarının daraltılması.

Gelenek: Kültürün fikir ve geleneklerine saygı duymak, bağlı olmak, kabul etmek.

Yardıms verlik: Bireyin etrafındaki insanların rahatını koruması ve geliştirmesi, iletişim kurmak.

Evrenselcilik: Herkesin refahı için koruma sağlamak.

Kendini Yönlendirme: Bağımsız düşünceler yaratmak, keşfetmek, eylemlerini seçmek.

Uyarılma: Hayata karşı heyecanlı olmak, yenilikçilik, meydan okumak.

Hedonizm: Bireyin kendisi için haz duyması.

Anlayışlı olmak, hoşg r l  olmak, bilgelik gibi evrensel değerler; kendini tanıma, kendini geliştirme, bilgi arayışı gibi öz yönelim değerleri; cömert olmak, affedici olmak, düşünceli olmak, yardıms verlik gibi iyilikseverlik değerleri birbirleri ile bağlantılı değerlerdir (Schwartz, 1994). Değerler birbirleri ile bağlantılı olabildirken aynı zamanda birbirlerine engel de olabildirler.

Temiz olmak, düzenli olmak gibi güvenlik değerleri; kibarlık, incelik, güvenilir olmak gibi uygunluk değerleri; refah, g  , sosyal kabul gibi güç değerleri birbirleri ile bağlantılı değerlerdir (Schwartz, 1994). Birbirleriyle ilişkili olan değerler, farklı değerlerle de ilişkili olabilir. Bu da değerler arasında yakınlığı beraberinde getirecektir. Uygunluk ve gelenek değerleri birbirlerine yakın değerlerdir; amaçları insan kişiliğinin sosyal beklentilere uygun olmasıdır. Uygunluk değerleri, bireyin sıklıkla etkileşim içinde olduğu anne baba, eğitimciler, yöneticiler gibi kişilere bağlı olunmasını gerektirmektedir. Gelenek değerleri ise daha soyut objelere bağlı olunmasını gerektirmektedir (Schwartz, 2012). Bağlılık beraberinde uyum sağlanması da getirecektir. Uyum değerleri, insanın çevresine karşı uyumlu olmasını vurgulamaktadır. Uyum değerlerine örnekler; doğa ile bütün olmak, doğayı korumak,

güzellikler dünyasıdır (Schwartz & Bardi, 1997). İnsan bir değere ulaşmaya çalışırken başka bir değer ile çelişebilmektedir ya da başka bir değer ile uyum sağlayabilir. Çelişme ve uyum sağlama durumu insanın kendisinde bulunan değerler ile alakalıdır. Bu insanda bulunan değerlere göre değişkenlik gösterebilir.

2.3.6 Eduard Spranger Değer Teorisi

Eduard Spranger (1928), değerlerin bir araya gelmesini incelemiş ve 6 farklı değer türünün bütün insanlarda başka oranlarda olduğunu ve bir değer türünün daha derin olduğunu ortaya atmıştır (akt: Roy, 2003). Derinleşmiş değer profilleri, bireyin dünyayı yorumlama şeklini ve görüşünü etkilemektedir; profile yönelik bakış açısı, değere yönelik bir bakış açısı olarak görülmektedir. Bu derinleşmiş değer profilleri bireylerin kararlarını etkileyebilmektedir (Hall ve Davis, 2007).

Spranger'e göre değerler, ekonomik, bilimsel, sosyal, politik, estetik ve dini değerler olarak altıya ayrılmaktadır (Akbaş, 2004; Uyanık Balat, 2012: 10):

Ekonomik Değerler: Ekonomik değerleri olan birey; kullanışlı ve faydalı olana kıymet vermektedir. Yaşam içinde ekonomik değerlere önem verilmesinin gerekli olduğunun bilincindedir.

Bilimsel Değerler: Bilgiye, gerçek olana, eleştirel düşüncelere, akıl yürütmeye kıymet vermektedir. Entelektüel, akılcı, eleştiri yapabilen, deneysel ve bilimsel değerleri olan bireydir.

Sosyal Değerler: Diğer insanlara yardım etmeyi, onları sevmeyi, bencilce davranmamayı temel almaktadır. Nihai değer insan sevgisidir. Kendisinde olan sevgiyi diğerlerine verir, sempatik, nazık ve fedakâr davranır.

Politik Değerler: Her şeyin en üstünde ün, etki ve kuvvet bulunmaktadır. Esasında kuvvetle alakalıdır.

Estetik Değerler: Uyumlu olmaya, biçime, simetriye kıymet vermektedir. Yaşamı olaylardaki bir çeşitlilik şeklinde görmektedir. Toplum için sanatın bir şart olduğunu düşünmektedir.

Dini Değerler: Evreni bütün halinde algılamaktadır ve evrenin bütünlüğü ile kendisi arasında bağlantı kurar. Dini için dünya ile ilgili hoşnutluklarını gözden çıkarmaktadır.

2.4 Değerler Eğitimi

Tarihsel süreçte dünyanın çoğu yerinde eğitimin iki temel hedefi olmuştur: Birincisi, bireylerin daha akıllı olmalarını; ikincisi ise insanların daha iyi bireyler olmalarını sağlayabilmek. Bundan dolayı Hristiyanlık, İslam, Budizm dinlerinde, Sokrates, Aristoteles gibi eski Yunan filozoflarının çalışmalarında değerler eğitiminin izlerine rastlanmaktadır (Altan, 2011). Bu filozoflar değerler eğitimi ile ilgili farklı farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Platon, karakter özelliklerinin erken dönemde oluştuğunu belirtmiştir. Aristoteles, Platon'un bu görüşünü tekrarlamış ve karakterin pratiklerle pekiştirildiğini belirtmiştir. Daha çağdaş dönemlerde, Thomas Jefferson, demokrasiye uygun ve ideallere sadık olmanın çocukluğun erken zamanlarında kazandırılması gerektiğini belirtmiştir. Theodore Roosevelt, çocukluk döneminde karakter ve akıl eğitiminin gerekliliğini vurgulamıştır (Helterbran, 2009). Geçmişte olduğu gibi günümüzde de etik, ahlak, erdem, karakter ve değerler eğitimi gibi kavramlar eğitim programları ve eğitim politikalarında kendilerinden sıklıkla bahsettirmeye başlamışlardır (Arabacı ve Akgül, 2013). Konuya ilk değinen filozofların görüşlerine bakıldığında, karakter çocukluğun erken dönemlerinde oluşmaktadır. Buna bağlı olarak, değerler eğitiminin çocukluğun ilk zamanlarında verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Alternatif olarak karakter eğitimi ve ahlak eğitimi olarak da tanımlanan değerler eğitimi, çocukların akademik başarılarını kuvvetlendirmek dahilinde olumlu

toplumsal gereksinimlerin ve yeterliliklerin geliştirilmesi amacıyla eğitim kurumlarında destekleyici yapılar oluşturulması girişimidir (Berkowitz, 2011). Değerler eğitimi terimi ‘‘ahlak eğitimi’’, ‘‘vatandaşlık eğitimi’’, karakter eğitimi’’ gibi çeşitli terimlerle de ifade edilmektedir (Chambers, 1965). Bu girişim ne şekilde ifade edilirse ve tanımlanırsa tanımlansın ortak bir amaca hizmet ettiği görülmektedir. Değerler eğitiminin farklı terimlerle, tanımlarla, ifadelerle yansıtılması karmaşık bir yapının oluşmasına yol açmaktadır. Farklı terimlerle tanımlanan uygulamanın bu karmaşık yapısı; vatandaşlık eğitimi, ahlak eğitimi, karakter eğitimi, değer eğitimi vb. yaklaşımların kavramsal yönden birbirleri yerine kullanılmasına sebep olabilmektedir (Yılmaz, 2021). Bu terimlerin literatürde birbirlerinin yerine kullanılması bazı soru işaretlerini ve belirsizliği de beraberinde getirebilmektedir.

Zamanımızda değerler eğitimi olarak tanımlanan eğitimin, özellikle 1960 yıllarından önce, ahlak eğitimi olarak tanımlandığı görülmektedir. Ayrıca 1990 senelerinde değerler eğitiminden çok, karakter eğitimi kavramı ile karşılaşılmaktadır (Yıldırım ve Demirel, 2019). Tarihsel sürece bakıldığında bu eğitimin ilk olarak ahlak eğitimi olarak tanımlandığı, ilerleyen zamanlarda karakter eğitimi tanımının öne çıktığı, günümüzde ise değerler eğitimi olarak tanımlanmasının daha yaygın olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi, hangi tanım ve yaklaşımla incelenirse incelenir, kurumsal eğitimin önemli bir parçasıdır ve toplumsal değişimden etkilenmektedir (Balcı ve Yanpar Yelken, 2013).

Değerler eğitiminin en fazla karıştırıldığı yaklaşımlardan biri karakter eğitimidir. Karakter eğitimi, çocukların yetkin ve toplumla uyumlu bireyler olmalarını, ahlaki güdülenmelerinin gelişimini sağlamak amacıyla eğitim kurumlarını yeniden yapılandırmaya çalışan, ortaya atıldığı dönemden itibaren etkisi zamanla büyüyen eski bir disiplindir (Berkowitz & Hoppe, 2009). Karakter eğitiminin, ahlak eğitimi,

vatandaşlık eğitimi, değerler eğitimi vb. yaklaşımlarla bazı ortak özellikleri bulunsa da karakter eğitimi farklı bir yaklaşımı belirtmektedir (Yılmaz, 2021).

Değerler eğitimi eleştirel düşünebilme, anlama, öz farkındalık, hayal gücü ve kişiler arası becerilerin geliştirilmesine, diğer insanların değerlendirilmesine katkı sağlayan bir anlam oluşturma sürecidir ve bunlara uygun davranışların öğrenilmesini desteklemektedir (Tillman & Hsu, 2000). Değerler eğitimi insanlara; sevgi, saygı, sorumluluk, azim, adalet, inanç, cesaret, öz disiplin, erdem gibi önemli olan medeni ve ahlaki değerlerin kazandırılmasını hedeflemektedir (Altan, 2011). Kazandırılması hedeflenen bu değerler iyi davranışları da beraberinde getirerek toplumun huzurunu ve sosyal sorunların azalmasını sağlayabilir. Günümüzde toplumda ve yaşamın çoğu alanında oluşan sosyal sorunların artış göstermesi ile değerler eğitiminin önemi tekrar ön plana çıkmıştır (Ünal, 2020).

Yanlış ve doğru olanı birbirinden ayırma becerisi çocuklara yalnızca değerler eğitimi aracılığıyla kazandırılmaktadır. Bağımsızca, özgür iradeleriyle kişisel kararlar alabilmeleri ve bu kararların sorumluluklarını üstlenmeleri için çocuklara değerler eğitimi verilmesi önemlidir (Dirican, 2013). Değerler eğitimi sevgi, saygı, dürüstlük, adalet, sorumluluk gibi bazı değerlerin doğru olduğunu vurgulamakta ve çocukların bu değerleri anlamalarına, bu değerlere önem vermelerine, hayatlarını bu değerlere göre sürdürmelerine destek olmaktadır (Altan, 2011). Erken dönemde temel değerleri değerler eğitimi yoluyla içselleştirmeye başlayan çocuklar, yetişkin bireyler olduklarında da bu değerleri kişiliklerinin bir parçası haline getirip karakterlerine mal edecekler ve faydalı insanlar olacaklardır.

Ülkemizde değerler eğitimine geçmişten günümüze önem verilmiştir. MEB (1973)'in genel amaçlarına bakıldığında, Türk Milli Eğitiminin genel hedefi Türk ulusunun bütün bireylerini, Atatürk ilke ve inkılaplarına, Anayasada anlatılan Atatürk

milliyetçiliği ile bağlantılı olarak; Türk ulusunun kültürel, milli, manevi, ahlaki, sosyal değerlerine sahip çıkan, bu değerleri geliştiren, koruyan; ulusunu, vatanını, ailesini yüceltmek için çaba gösteren ve seven, Anayasanın başındaki temel unsurlara dayalı demokrasiye uygun, sosyal ve laik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine yönelik sorumluluk ve vazifelerinin farkında olan ve bütün bunları davranışa dönüştüren vatandaşlar yetiştirmektir.

1-5 Kasım 2010 tarihinde yayınlanan 18. Milli Eğitim Şurası'nda değerler eğitiminin okul öncesi dönem itibariyle yaygın eğitim de dahil olacak şekilde eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında, okul kültüründe ve bütün derslerde yer alması ve bununla ilgili yöneticilerin, ailelerin, çevrenin, eğitimcilerin, öğrencilerin iş birliği yapması, farkındalık sağlanması için iletişim araçlarının kullanılması amacıyla gereken düzenlemelerin yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2010). Milli Eğitim Bakanlığının okul öncesinde değerler eğitimine verdiği önem bu Şura kararları ile desteklenmektedir. Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığının 2010 yılında belirlediği eğitimde yer verilmesi uygun görülen değerler; dayanışma, misafirperverlik, hoşgörü, yardımlaşma, vatanseverlik, temizlik, doğruluk, çalışkanlık, sevgi, dürüstlük, iyilik, saygı, adil olma, paylaşımcı olma ve duyarlı olma (Uyanık Balat, 2012: 11). Milli Eğitim Bakanlığının 2013 yılındaki Okul Öncesi Eğitim Programı'nda çocuklar tarafından içinde bulundukları toplumdaki değerlerin tanınması, evrensel ve kültürel değerlerin benimsenmesi, çocukların sorumlu insanlar olarak yetişebilmeleri için çeşitli kazanımların bulunduğu görülmektedir. Program bu açıdan, farklı insanlarla birlikte uyumlu yaşanılmasına ve farklılıklara saygılı olunmasına dair tecrübeler edinilmesini sağlamaktadır. Değerler eğitimi farklı bir alan olarak incelenmemekte fakat kazanım ve göstergeler yoluyla bütün halinde vurgulanmaktadır (MEB, 2013).

Bütün bu kararlara bakıldığında okul öncesi dönemde çocuklara değerler eğitimi verilmesinin, değerlerin kazandırılmasının önemli ve gerekli olduğu görülmektedir.

2.5 Okul Öncesi Dönemde Değerlerin Çocuğa Kazandırılması

Erken çocukluk dönemi bireylerin hayatında çoğu olgunun zemininin atıldığı dönemdir. Küçük yaşlarda sağlanan çoğu kazanım, insanın toplumla barışık olmasına ve değerlerin devamlılığına fırsat vermektedir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Genel olarak bakıldığında, bu dönemde çocukların değer kazanımları okul öncesi eğitim kurumlarındaki ve ailesindeki bireylerle sosyalleşmeleri yoluyla gerçekleşmektedir. Okul öncesi eğitim kurumları ve aile içinde gerçekleşen sosyalleşme deneyimlerinin yanı sıra, çeşitli görsel ve yazılı uyaranlar ile medyanın çocukluk döneminde zamanla artış gösteren etkileri çocuklarda bireysel değerlerin erken çocukluk döneminden başlayarak gelişmesini açıklayabilmektedir (Bubeck & Bilsky, 2002). Medyanın etkilerinin çocukların kazandıkları değerlerin temelleri üzerinde oldukça büyük olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönemde değerlere yönelik temellerin atılması ve ergenliğin sonuna dek bu yönde gelişimin devam etmesi nedeniyle sonraki yaşlarda değerlerle ilgili değişimler görülse de erken dönemde kazanılmış değerlerin temel oluşturmadaki etkisi azalmamaktadır (A. Akto ve S. Akto, 2017). Erken çocukluk döneminde sağlanan kazanımların insan hayatındaki önemi göz önünde bulundurulduğunda, değerlere yönelik temellerin ilk olarak atıldığı okul öncesi dönemde, çocuklara olumlu değerler kazandırılması gerekmektedir. Okul öncesi dönemde kazandırılan bu olumlu değerler, çocukların yetişkinlik dönemlerinde ve daha sonraki dönemlerinde yaşamlarının zeminini oluşturacaktır.

Okul öncesi ve ilköğretim dönemlerinde değerlerin öğretilmesi konusundaki temel farklılık; okul öncesi dönemdeki çocukların kendilerine öğretilen değer içeriğini tam olarak kavramadan öğrenmelerine karşın, ilköğretim dönemindeki

çocukların değerleri daha iyi kavrayarak bilinçli şekilde öğrenmeleridir (Karakuş, 2015). Okul öncesi dönemde çocuklar soyut kavramları tam olarak anlayamamaları sebebiyle değerleri bilinçli olarak öğrenemeyebilirler fakat kişiliğin temellerinin bu dönemde atıldığı dikkate alındığında değerler eğitimi bu temellerin sağlamlığı açısından önemli olacaktır. Değerler eğitimi her yaşta verilebilir olmakla birlikte, çocuklardaki kişilik gelişiminin temellerinin atılması açısından erken yılların önemli olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda; erken yaşlarda değerler eğitimine başlanmış olması önemlidir (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 62).

Çocukların kendilerini gerçekleştirmelerinde ana dillerini öğrenmelerinin, dili kullanma becerilerini geliştirmelerinin ve kültürel birikimleri anlamalarının yanında bütün dünya tarafından kabul edilen evrensel değerleri içselleştirmeleri de önemlidir (Otmar ve Erdem, 2019). Evrensel değerlerin okul öncesinde kazandırılması bu yaşlardaki çocukların gelişimi, demokrasiye dayalı ortamın oluşturulması ve gelecekte çocukların toplumda yer alan kişiler olarak vatandaş kimliği ve sorumluluğu doğrultusunda davranmaları için oldukça önemlidir (Kamaraj ve Aktan Kerem, 2006). Çocuğun diğer toplumlarda da bir birey olarak yer alması ve o toplumlarda yer alan insanlara uyum sağlaması evrensel değerlerin kazandırılması yoluyla gerçekleşebilir. Aksi takdirde daha fazla dini ve belirli etnik kültürel değerlerin aktarılması durumunda farklı dini ve etnik kültürel değerleri olan insanlarla ve topluluklarla uyumsuzluklar olduğu görülmektedir (Körükçü, Acun Kapıkıran ve Aral, 2016). Bu uyumsuzlukların olmaması için değerlere diğer insanların gözünden bakabilmek, bütün toplumlar tarafından kabul edilen evrensel değerleri anlayabilmek gerekebilir. Araştırmacılara göre bireylerin tutum ve davranışlarına yön veren değerlerin evrensel olarak, diğer bireylere göre nasıl algılandığını anlayabilmek önemlidir (Ülavere & Veisson, 2015). Diğer toplumlardaki insanların kabul ettiği değerlerin çocuklar tarafından öğrenilmesi,

bu insanlara uyum sağlamalarına, onlarla empati kurabilmelerine, farklılıklara saygı duyabilmelerine katkı sağlayabilmektedir. Kültürel ve dini değerlerin olduğundan fazla aktarılması diğer toplumlardaki insanlara uyum sağlama, empati kurma, saygı duyma durumlarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması uygun görülen bazı değerler vardır. Yardımlaşma, nazik olma, hoşgörü, sorumlu olma, iş birliği, sevgi benzeri değerler okul öncesi dönemdeki çocuklara kazandırılması gereken değerlerdendir (Atabey ve Ömeroğlu, 2016). Okul öncesi dönemde bu değerleri kazanan çocuklar diğer insanlarla daha sağlıklı iletişim kurabilirler. Çocukların; paylaşımcı olma, yardımsever olma, sorumlu olma, iş birliği yapma vb. sosyal yetenekleri gelişmiş, özgüven sahibi, diğer insanlarla olumlu iletişim kuran bir insan olarak yetişmesi; çevresindeki insanlarla, ailesindeki bireylerle etkileşim halinde olması yoluyla sağlanmaktadır. Bu değerlerin kazanılması sürecinde, çocukla etkileşim halinde olan yetişkin bireylerin, olumlu ilişkiler kurabilme becerilerinin yeterliliği önemlidir (Uyanık Balat, 2016: 57). Çocukların yakın çevresini oluşturan yetişkinlerin gerek birbirleriyle olan ilişkileri gerek çocukla olan ilişkileri, çocukların değer kazanımlarını etkisi altına alabilir. Bu sebeple okul öncesi dönemde çocukların çevrelerinde olumlu ilişkiler görmeleri gerekmektedir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklar değerlerle dolu bir hayat yaşamayı, yanlış ve doğru olanı öğrenmeleri konusunda kolayca yönlendirilmekte, çevrelerinde bulunan yetişkinlerden işittiklerini ve gördüklerini kolaylıkla özümseyebilmekte ve taklit edebilmektedirler (Garti & Dolan, 2014). Çevrelerindeki yetişkinlerin çocuklar için iyi modeller olması değer kazanımlarını olumlu yönde etkileyecektir. Çocukların değerler ile ilgili tutarlı mesajlar almaları, toplumda ve ailede iyi karakterli modeller görmeleri gerekmektedir (Brannon, 2008; Garti & Dolan, 2014). Bu nedenle ebeveynler, okul

yöneticileri, eğitimciler rol modeller olarak çocuklara hangi değerleri kazandırmak istediklerinin, nasıl model olacaklarının, hangi iletişim yöntemlerini kullanacaklarının bilincinde olmalıdırlar (Ülavere ve Veisson, 2015). Bilinçli bir şekilde hareket ederek çocukları olumlu yönde etkileyeceklerini bilmek yetişkinlere kolaylık sağlayacaktır.

Çocukların gelişimlerine destek olan zengin uyarıcı bir ortam oluşturulması ve model olma okul öncesi kurumlarının ve ebeveynlerin sorumlulukları arasındadır. Zira fiziksel, kültürel ve sosyal çevre çocukların hayatlarında büyük bir etkiye sahiptir (Sapsağlam, 2020:1). Bu nedenle çocukların değer kazanımlarının gerçekleştiği uygun ortam oldukça önemlidir. Değerlere yönelik öğrenme ortamının oluşturulması, istekler doğrultusunda gelişen özel bir durum değil, değerler eğitiminin vazgeçilmez parçalarındandır (Tillman & Hsu, 2000).

Çocukların gelişimleri etrafındaki insanlarla olan ilişkileri ile birlikte incelenmelidir. Okul öncesi dönemde, anaokullarında eğitime devam eden çocuklar söz konusu ise çocukların gelişimlerinde eğitim kurumlarındaki insanlarla ilişkileri ve anne babaları ile ilişkileri birbirinden bağımsız düşünülmemelidir (Kargı, 2009). Bu nedenle ebeveynlerin ve okul öncesi eğitim kurumlarının birlikte hareket etmelerinin çocukların gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir. Değerlerin kazanımı öncelikle ev ortamında aileler yoluyla gerçekleşmektedir. Çocuğun eğitim kurumuna başlaması ile beraber eğitimciler, akranları gibi bireyler çocuğun yaşantısında yer edinse de ailelerin çocuğun öğrenmesine olan etkileri hayat boyunca devam etmektedir (Dönmez, Sözen ve Demirkaya Demirdağ, 2020). Bu bağlamda aile kurumunun değerler eğitiminin en önemli parçası olduğu görülebilir. Bu nedenle ailenin eğitim kurumları ile iş birliği halinde hareket etmesi çocukların değerleri tutarlı ve sağlıklı bir şekilde öğrenmelerine zemin hazırlamaktadır.

Aile içinde başlangıç gösteren değer kazanımları zaman içinde sosyal çevrede ve eğitim kurumlarında da şekillenmeyi sürdürmektedir. Toplumsal yapının sağlam olması da yalnızca bu üç ögenin, karakterin ve değerlerin oluşması ile ilgili görevlerini sağlıklı biçimde gerçekleştirmesiyle mümkün olmaktadır (Ünal, 2020). Çocukların sosyal çevrelerindeki yetişkinlerin sağlıklı olarak bu görevleri yerine getirebilmeleri için beraber hareket etmeleri önemlidir. Erken yaşlar itibariyle çocuklara kişiliğinde yer edinecek değerler kazandırılırken özellikle ailenin ve eğitim kurumlarının arasında iş birliğinin, ortaklığın, uyumun olması ve bunların desteklenmesi gerekmektedir (Brannon, 2008; Salasiah, Asnivati & Effendi, 2018).

2.5.1 Ailede Değerlerin Çocuğa Kazandırılması

Diğer canlılar ile karşılaştırıldığında insanlar yaşamak için yeterince donanıma sahip değildir (Hofstede, Hofstede J. & Minkov, 2010). İnsanlar bu donanıma aile ortamında sahip olacaktırlar. Aile, çocukların içinde yer aldıkları, büyüme ve gelişmenin görüldüğü ilk ve en önemli ortamdır. Böylelikle çocukların kişiliklerinin geliştiği ilk ortam da aile ortamı olmaktadır (Utomo & Suhada, 2021). Bundan dolayı aile ortamı çocukların gelişimleri üzerinde ve değer kazanımlarında oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Çocukların doğruya ve yanlışla yönelik inançları, geleneksel olarak aileleri tarafından kuvvetli bir şekilde etkilenmektedir (Brannon, 2008). Çocuğun dünyaya gözünü ailesiyle açtığı göz önünde bulundurulduğunda, yaşadığı dünya içinde doğru ve yanlış olanın ayırt edilmesini de ilk olarak aileleri ile birlikte öğreneceklerdir. Bu sebeple değerlerin çocuğa kazandırılmasında ailedeki bireylerin çocukla olan iletişimi, bu değerleri nasıl kazandıracağı önemli olmaktadır.

Çocuklara değerleri kazandırmanın birden fazla yolu vardır. Anne ve babalar değerleri kazandırmayı amaçlayarak hangi yolu seçmiş olursa olsun, ilk aşama inanılan ve kazandırılmak istenen değerlerin hangi değerler olduğunu netliğe

kavuşturmadır (Garti & Dolan, 2014). Aileler doğru olduklarına inandıkları değerleri çocuklarına kazandırmak isteyeceklerdir fakat bu süreçte dikkat edilmesi gereken bazı durumlar mevcuttur. Aile içinde yaşanan sorunların, çocuklardaki değer kazanımı üzerinde olumsuz bazı etkileri olmaktadır. Sevgi barındırmayan bir aile ortamında yetişen çocuğun olumlu sosyal değerler kazanacağı düşünülmemelidir (Özsarı ve Güngör Aytar, 2018). Bu nedenle sevgi dolu bir aile ortamında değerlerin daha etkin kazandırılacağı dikkate alınmalıdır. Ebeveynler çocuklarının ahlaklı, sorumlu, dürüst olmalarını istemeleri durumunda, kendileri çocuklarına uygun örnek olmazlarsa, çocuklar tarafından anne babalarının tutarsız davranışları kötüye kullanılabilir ve çocukların davranışları daha olumsuz hale gelebilir (Utomo & Suhada, 2021).

Çocukların değer kazanımlarına destek olmaya çalışmak, ahlaki olayları ilişkilendirmenin ve iyi modeller olmanın genellikle yeterli görüldüğü on yıllar öncesi kadar kolay değildir (Tillman & Hsu, 2000). Zamanımızda ebeveynlerin çocuklarına iyi modeller olmak dışında dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlardan dolayı zamanımızdaki ebeveynlerin çocuklarına değer kazandırmak konusunda daha dikkatli olmaları önerilmektedir. Geçmişte toplum tarafından desteklenen çoğu değer, çocuklara yaşantılar yoluyla kazandırılabilmekte, fakat günümüzde yalnızca yaşantılar yeterli görülmemekte; bu nedenle ebeveynlerin olumlu değerleri çocuklarına bilinçli şekilde kazandırabilmek için daha çok çabalamaları gerekmektedir (T.C. Başbakanlık, 2010). Zamanımızda değerler çocuklara kazandırılırken model olma ve günlük yaşantılar değer kazanımlarını desteklemek konusunda ebeveynlere yardımcı olmaktadır fakat değerler kazandırılırken yalnızca bunlar yeterli olmayabilir. Gelişen teknoloji, iletişim, bilişim ile birlikte çocuklara değer kazandırılması konusunda destek olmak şimdiki zamanın anne babalarının işini zorlaştırmaktadır.

Günümüzde her şey hızla değişim göstermektedir. İletişim ve bilişimdeki gelişmeler, kişisel boyutlar ile başlangıç gösterip sosyo-kültürel boyutlara kadar olan büyük bir alan üzerinde etki sahibidir. Bu değişimlerden değerler de payına düşeni almaktadır (Arabacı ve Akgül, 2013). Toplumsal yaşamın oluşmasını sağlayan sosyal ilişkiler, toplumdaki normlar, milli, manevi, kültürel ve sosyal değerler hızlıca yıpranmakta ve toplum ile insan arasında etkileşim eksilmektedir (Sapsağlam, 2020: 1). Toplum ile insan arasındaki bu etkileşim eksikliği aile içi etkileşimlerde de görülebilmektedir. Günümüzde; ebeveynlerin yoğun çalışma tempoları nedeniyle çocuklarıyla etkileşim zamanlarının azalmasının, çocukların bakıcılarda ve kreşlerde daha fazla vakit geçirmelerinin, medyanın etkilerinin, bilgisayarın ve internetin kullanımının yaygın hale gelmesinin çocukların değer kazanımları üzerinde etkileri olduğu belirtilmektedir (Tulunay Ateş, 2017). Ailelerin çocukları ile daha fazla etkileşim halinde olması, çocuklarının medyayla olan etkileşimlerini kontrol etmesi değer kazanımlarını olumlu yönde etkileyebilir. Medyaya yoğun olarak maruz kalmak, çocuklara olumlu değerler ile ilgili karışık mesajlar verilmesine neden olabilmekte ve çocukların sosyal etkileşimler yoluyla erken dönemde toplumu öğrenme olanaklarını azaltmaktadır (Brannon, 2008). Bu sebeple ebeveynlerin çocukların medya kullanımı konusunda dikkatli davranmaları değer kazanımlarının sağlıklı gelişmesi için önemlidir.

2.5.2 Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Değerlerin Çocuğa Kazandırılması

Eğitimin hedefleri arasında sağlıklı kişilik özellikleri bulunan, evrensel ve kültürel değerleri benimseyen bireylerin yetiştirilmesi de yer almaktadır (Atabey ve Ömeroğlu, 2016). Eğitim kurumlarının temel görevlerinden biri, çocuklara bilgileri, evrensel ve kültürel değerleri aktarmaktır. Çocukların sadece bazı akademik bilgileri ve teknik becerileri değil, eş zamanlı olarak sosyal açıdan uygun bilgileri ve değerleri

de öğrenmeleri beklenmektedir (Collins & Coleman, 2008). Okullar programlarda akademik bilgilere yer verirken aynı zamanda değerleri programlarına farklı yollarla dahil edebilirler. Okullara düşen görevlerden biri de programda belirtilmeyen ya da açıkça belirtilen değerleri çocuklara kazandırmak, çocukları belirlenmiş olan kurallara göre disipline etmek, çocukların ahlak gelişimlerine katkı sağlamak ve karakterlerini olumlu yönde etkilemektir (Akbaş, 2008). Eğitim kurumlarının akademik eğitimin de ötesinde, çocukların karakterlerini şekillendirmek ve çocuklara başarı, vatandaşlık, yardımlaşma gibi değerler kazandırmak konusunda önemli bir yerinin olduğu kabul edilmektedir (Berson & Oreg, 2016). Okul öncesi eğitim kurumlarının akademik eğitimin yanında değerler eğitimi de veriyor olması çocukların hem kişisel hem de sosyal açıdan sağlıklı yetişmelerini ve bazı değerleri kazanmalarını sağlayacaktır.

Değerler eğitimi ile ilgilenen araştırmacılar, çocuklara kazandırılması gereken değerlerin neler olduğu, değerlerin nasıl kazandırılacağı, bu eğitim sürecinde eğitimcilerin görevleri gibi konular ile ilgili çeşitli fikirler üretmişlerdir (Akbaş, 2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitimcilere düşen bazı görevler ve dikkat etmeleri gereken faktörler vardır. Değerler eğitimi sürecinde aileleri bilinçlendirmek, iş birliği sağlamak, çocuklar için doğru model olarak hareket etmek, örnek olmak eğitimcinin dikkat etmesi gereken faktörler arasındadır (Arabacı ve Akgül, 2013). Bu bağlamda değerler eğitimi sürecinde en önemli görev eğitimcilere düşmektedir.

Eğitimci tarafından eğitim kurumlarında çocuklara değerlerin aktarılabilmesi için, ilk olarak çocukları bir birey olarak önemli görmesi, iyi gözlemlemesi ve onları tanınması gerekmektedir. Duyuşsal açıdan duyarlık sahibi bir eğitimcinin, çocukların hangi değerleri kazandıklarını, algılarını, tutumlarını, eylemlerini bilmesi durumunda, çocukların olumlu kişilikler geliştirmelerine daha fazla katkı sağlanabilmektedir (Kasapoğlu, 2013). Çocukların olumlu kişilikler geliştirebilmeleri için, eğitimciler

çocukları gözlemledikten sonra yaptıkları davranışın iyi ve kötü sonuçlarını ayırt etmeleri konusunda çocuklara destek olabilir. Erken çocukluk dönemindeki bir çocuk yaptığı kötülüğün ve iyiliğin nasıl etkileri olduğunu bilmemekte ve bunları ayırt edememektedir. Eğitimciler çocuklara iyi işler yapmanın keyfini öğreterek, aşılıyarak, farklı iyiliklerle tanışmalarını sağlayarak çocukların karakterlerini şekillendirmelidir (Retnaningrum, 2019). Bu bağlamda model olarak öğrenen okul öncesi dönem çocuklarına ilk olarak öğretmenin doğru model olması gerekmektedir.

Genellikle bütün dersler değerler eğitiminde kullanılabilecek bir araç olabilmektedir. Bu aracın doğru kullanımı öncelikle ders programlarının bu duruma uygun hale getirilmesiyle mümkün olacaktır (Bolat, 2016). Ders programlarında yer verilen etkinlikler yoluyla çocuklara değerler kazandırılabilir. Değerlerin öğretilme sürecinde, çocukların toplumda bir birey ve üye olarak yer edinmeleri için, değerlerin kazanılmasında ve içselleştirilmesinde gerekli becerilerin ve tecrübelerin bir araya gelmesine yardımcı olan tüm etkinlikler önemlidir (Ülavere & Veisson, 2015). Bu etkinlikler bazı yöntem ve teknikler içermektedir. Eğitimciler tarafından değerlerin çocuklara kazandırılması hedeflenerek bazı yöntem ve teknikler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (Turan ve Arslan, 2016). Eğitimciler tarafından değerlerin çocuklara kazandırılması hedeflenerek geliştirilen yöntem ve teknikler çeşitlilik gösterebilir. Okul öncesinde çocuklara drama, oyun, projeler, geziler, bireysel veya büyük grup faaliyetleri gibi çeşitli teknik ve yöntemlerle değerler kazandırılabilir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Eğitimcilerin çocuklara değerleri kazandırırken etkinliklerinde başvurdukları yöntem ve teknikler çoğunlukla, eğitici oyunlar, sunum ile anlatım, buluş yöntemi, soru ve cevap, beyin fırtınası, rol oynama, senaryo ile öğretim, gösteri, bilgisayar destekli öğretim, benzetim, tartışma, drama ve hikâye yöntemleridir (A.

Akto ve S. Akto, 2017). Değerlerin kazandırılması sürecinde eğitimcilerin etkinliklerinde başvurdukları önemli yöntemlerden biri de hikâye yöntemidir.

Hikâye yöntemi hikâye anlatma etkinliklerinde görülebilir. Erken çocukluk döneminde hikâye anlatma keyifli etkinlikler arasındadır ve bu etkinliklerde ahlaki iletileri dolaylı biçimde yansıtan resimli hikâye kitapları kullanılmaktadır. Hikayeler ile çocukların kötü ve iyi davranışları birbirinden ayırabilmeleri, anlamlandırmaları sağlanmaktadır. Eğitimci tarafından hikayeler kullanılarak çocuklara iyi davranışların temeli öğretilmektedir (Retnaningrum, 2019). Eğitimci, resimli hikâye kitaplarını kullanarak çocuklara görsel algılar aracılığıyla değerler eğitimi vermekte, çocukların aile ortamında öğrendiklerinin birinci basamaktan ikinci basamağa taşınmasını sağlamaktadır (Dilek, 2017). Bu yönüyle resimli çocuk kitaplarının hikâye okuma etkinliklerinde kullanılması öğretim yöntemleri arasında yer alır. Resimli kitapların bir öğretim yöntemi olarak kullanılmasının, çocukların farklı öğrenme deneyimleri edinmelerinin gerektiği durumlarda desteklendiği görülebilmektedir (Kendall, 1999). Resimli çocuk kitapları, hikâye okuma, anlatma, canlandırma gibi öğretici yönleriyle okul öncesi dönem çocuklarının eğitimlerinde önemli bir yer edinmekte, çocukların değer kazanımlarını desteklemektedir (Retnaningrum, 2019).

Etkinlikler programla birleştirilirken, çocuklar tarafından öğrenilenlerin ve değerlerin hikayelerle ilgili tartışmalarına, oyunlarına, sosyal etkileşim ortamlarına taşınması gerekmektedir. Böylelikle çocuklar bazı şeyleri tartışmak, problemlerinin çoğunu özgürce çözebilmek için değerleri kullanacaklardır (Tillman & Hsu, 2000). Çocukların tartışabilmeleri için çember zamanı uygun bir zaman olabilir. Çember zamanı çocukların duyguları ile ilgili iletişim kurmayı öğrenmelerini, topluluğa ya da bir gruba dahil olma duygusu edinmelerini, güven, empati, sorumluluk, şefkat, saygı, iş birliği gibi değerleri geliştirmelerini destekleyebilmektedir (Halstead & Taylor,

2000). Değerlere yönelik tartışma ortamı kitaplar okunduktan sonra oluşturulabilir. Kitaplarda yer verilen ifadelerin açık olarak kullanılması, masal ve hikâye okunduktan sonra çocuklarla kitap hakkında iletişim kurulması değerlerin pekiştirilmesine destek olmaktadır (Cengiz ve Duran, 2017). Okul öncesi döneme hitap eden masallardaki değerler, eğitim kurumlarındaki çalışmalar/okumalardan sonra net olarak tartışılmalı, eğitim faaliyetlerinde yer edinmelidir (Zdanevych, Syrova, Kolosova, vd., 2020). Eğitim faaliyetlerinde çocuklar tarafından fikirlerin paylaşıldığı bir tartışma ortamı oluşturulmasının bazı olumlu yönleri olabilir.

Çocuk kitapları okunduktan sonra değerler hakkında tartışırken, çocuklara hangi davranışın doğru hangi davranışın yanlış olduğunun belirtilmesi çocukların değer kazanımları için faydalı olacaktır. Örneğin; masal ve hikayelerde okul öncesi dönem çocuklarına; başarı davranışının takdir edilmesi gereken bir davranış olduğunu fakat başarılı olamayan kişilerin de hislerinin anlaşılmasının gerektiği, kendisine ait düşüncelerin kıymetli olduğu ancak diğerlerinin düşüncelerine kıymet vermenin ve deneyimlerinden faydalanmanın bireyi yücelteceği, insana ait her şeye önem verilmesi fakat sahip olunana övünülmemesi gerektiği söylenmelidir (Cengiz ve Duran, 2017). Çocuklar böylelikle doğru ve yanlış davranışı birbirinden ayırt edebilirler. Çocuklar kitaplar okunduktan sonra oluşturulan tartışma ortamında kendilerine ait fikirleri diğerlerine iletebilirler, diğerlerinin fikirlerini dinleyerek ortak fikirler üretebilirler. Bu süreçte öğretmenin değerler konusunda çocuklara yol göstermesi gerekebilir.

Çocukların hayatlarına ilk ve gelişimin önemli olduğu yıllarda giren kitaplar, metinler ve görseller ile çocuklardaki düşünceleri ve duyguları hareketlendirmektedir (Güleç Çakmak ve Gönen Sofuoğlu, 1997). Küçük yaş gruplarındaki çocuklar resimler aracılığıyla bilgiler edinerek, yorumlamalar yaparak öğrenirler. Kazanmak istedikleri bilgilere, resimlerdeki kahramanların başına gelebilecekler veya durumun yaşandığı

sahne hakkında yorum yaparak erişmektedirler (OBADER, 2013). Bu durumda resimli çocuk kitaplarının; çocukların yorumlar yaparak, bilgiler edinerek öğrenmelerine fırsat sağladığı söylenebilir. Edebiyat eserlerinin öncelikli hedefi bireyleri eğitmek olmasa bile bütün edebi eserlerin derininde bir değer yer almaktadır. Özellikle de çocuklara yönelik yazılan eserlerde bu durum daha belirgindir. Bütün yazarların kurgular yoluyla bazı şeylerden bahsetme isteği edebi eserlere doğrudan olmasa bile eğitici bir görev yüklemektedir (Şimşek, 2015).

2.6 Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı

Tarih süresince önemi zaman geçtikçe anlaşılır hale gelen kavramlar arasında ‘‘çocuk’’ da bulunmaktadır. Çocuğa ve çocukluğa zamanımızda daha fazla değer verilmektedir. Bunun sonucunda çocuk edebiyatı kavramı oluşmuştur. Çocuklara yönelik hazırlanan eserlerden oluşan, çocuklara edebiyatın keyfini veren, çocukların keyifli zaman geçirmelerini sağlayan ve öğretici hedefleri olan çocuk edebiyatı günümüzde yer edinmiştir (Kuru ve Keklik, 2016). Çocukların gelişimine ve dünyaya bakış açılarında dikkatlerini çekenlere odaklanmayı amaç edinen çocuk edebiyatı, çocukların gelişimleri etrafında merkezlenerek, onların ilgisini cezbedecek doğrultuda olmalıdır.

Çocuk edebiyatı çocuklara özel bir edebiyattır. Çocuklar, kendileri için hazırlanan eserlerde, yaşadıkları çevrenin benzerini bulmaktadırlar. Anlatılmış ya da yazılmış olanla yaşadıklarını karşılaştırma, aralarında ilişki kurma olanaklarına sahip olurlar. Gelişme çağındaki çocukların anlama seviyelerine, hayallerine, düşüncelerine ve duygularına hitap eden eserlere çocuk edebiyatı adı verilir (Karatay, 2015). Çocuk edebiyatının hitap ettiği kitlenin yetişkinlerden farklı olması, çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıracaktır. Bu edebiyat eserleri yetişkinlerden farklı olarak

yalnızca çocukların düzeyine hitap etmekte ve bu yönden yetişkin edebiyatından ayrı görülmektedir.

Çocuk edebiyatının sınırının ve kaynağının çocukluk ve çocuk olması, çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelilik ilkesine uyacak şekilde yazılması, çocukluğu ve çocuğu anlayan bir edebiyat türü olması en başta gelen özelliğidir (Şirin, 2016: 24). Çocuk edebiyatının sınırını ve kaynağını anlayabilmek için, iki kavramın birbirinden ayrılması ve bu ayrımın anlaşılması gerekmektedir. Çocuğa görelilik, çocuklara uygun olan dil ve anlatımı, ilgiyi anlatan; çocuk gerçekliği, çocukların yetişkinlerden farklı olduğunun kabul edilmesinden bahseden iki kavram olmaktadır (Şirin, 2007: 42). Bu iki kavram bu yönleriyle birbirlerinden ayrılmaktadır.

Çocuk edebiyatı genel olarak çocukların gelişimlerini etkilemektedir. Çocuk edebiyatı hem düşünsel, sanatsal, duygusal ve dil gelişimini sağlayan bir alandır hem de kültürel özelliklerin aktarılması için köprü rolü üstlenmektedir (Koyuncuoğlu, 2021). Çocukların gelişimini olumlu yönde etkileyen çocuk edebiyatından, kültürün yeni nesillere aktarımında da faydalanılabilir. Çocuk edebiyatı, Türk kültürünü, Türk geleneklerini, halk edebiyatını nesillerden nesillere aktarmaktadır. Çocukların Türk halk kültürü ile ilgili bilinçlenmelerine çocuk edebiyatı olumlu katkılar sağlamaktadır (Yavuz, 2019). Çocuk edebiyatının katkılarıyla kendi toplumlarına ait kültürü öğrenen çocuklar aynı zamanda diğer toplumların kültürlerini de öğreneceklerdir. Dil, sadece ilgili kültürün gelecek kuşaklara aktarılması ile kalmamakta, kültürler arasında köprü inşa ederek, kültürün diğer toplumlara aktarılmasında da önemli görev üstlenmektedir (Çetinkaya ve Durmaz, 2020). Çocuk edebiyatı, diğer toplumlardaki kültürlerin aktarılmasına da katkı sağlayabilir.

2.7 Çocuk ve Kitap

Kitaplarla tanışma ilk olarak resimler aracılığıyla, sonrasında kelime-resim, cümle-resim, cümleler-resim, öykü-resim, fazla metin-az resim ve son olarak resim bulunmayan metinlere doğru gelişmektedir (OBADER, 2013). Kitaplarla tanışma, arkadaş olma, sevgi kazanma dönemleri yaş aralıklarına göre belirlenebilir. Okul öncesinde çocukların kitaplarla tanışma dönemi 6 ay-2 yaş aralığı; arkadaş olma dönemi 2-4 yaş aralığı; kitaplara olan sevgiyi kazandıkları dönem 4-6 yaş aralığı şeklinde tanımlanabilmektedir (Sever, 2016). Çocuk edebiyatında çocuklara yönelik yazılan kitapların yaş aralıklarına göre tanımlanması ve dönemlere ayrılması için bazı ölçütler bulunabilir. Bunun belirlenmesinde etkili olan birden fazla öge bulunmaktadır. Çocukların takvim yaşları, okuma yaşları ve daha birçok değişken olmak üzere bazı ayrıntılardan ve bunların çocukların dünyasındaki karşılıklarından söz edilmesi gerekmektedir (Çiftçi, 2013). Çocuklar kitaplarla tanıştıktan sonra gelişimlerine ve yaşlarına göre farklı çocuk kitaplarına ilgi duyacaklardır. Çocuk kitapları belirli öğelere ve yaşlara göre, bazı özellikleri ile birbirinden ayrılmaktadır.

Doğum itibarıyla 3 yaşına kadar gelişimsel özelliklere göre seçilen okul öncesi dönem çocuk kitaplarının türleri; ABC kitaplar, kavram kitaplar, oyuncak kitaplardır (Akar, Mercan, Yılmaz ve Yükselen, 2021). Bu kitap türleri 0-3 yaş aralığına hitap etmektedir ve bu nedenle bu yaş aralığı incelenebilir. 0-2 yaş aralığı çocukların ABC kitapları ile ilk karşılaştıkları dönemdir. Bu kitaplar, metin bulunmayan, görseli yoğun olan, öğretici kitaplardır. Yakın çevrelerindeki esnaf, postacı gibi insanlar, köpek, kedi gibi hayvanlar, ev ortamında sıklıkla gördükleri nesneler işlenmektedir (A. Güneş ve F. Güneş, 2017). Çocuklar bu kitaplarda yakın çevrelerindeki insanları, hayvanları ve nesneleri görmekten hoşlanırlar. Hiç yazıya yer vermeyen ABC kitaplarına denk geldiği gibi resimlerin alt kısmında bir sözcüğün ya da kısa cümlenin yer aldığı kitap

örneklerine de denk gelinmektedir. Bu kitaplarda olay ya da konular yer almamaktadır (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2021: 26). Bu durumun nedeni bu yaş aralığındaki çocukların okuma becerilerinin henüz gelişmemesi ve bu kitaplarda duyularına hitap eden görsellere ilgi duymaları olabilir. 0-3 yaş aralığındaki çocuklara ABC kitapları arasında kumaş/bez kitaplar, sözel ve görsel uyaranları bulunan kitaplar, naylon/banyo kitapları da verilebilir (Gönen, Uludağ, Fındık Tanrıbuyurdu ve Tüfekçi, 2014). 0-3 yaş aralığındaki çocuklar nesnelere dokunacak, uyaranlara açık olacak, duyularını etkin olarak kullanacak, görsellere ilgi duyacaklardır. Bu sebeple bu yaş aralığındaki çocuklara dokunma, işitme, koklama gibi duyularını kullanabilecekleri, metinden çok görsellere yer veren kitaplar hitap etmektedir.

0-3 yaş aralığındaki çocuklara yönelik kitaplar hazırlayan yayınevlerinin; kitapların basılmasında ve oluşturulmasında, çocukların gelişimlerini ve yaşlarını dikkate almaları; kaliteli kitapların piyasada yer edinmesi ve hazırlanması için okul öncesi öğretmenlerine, çocuk gelişimcilere, alanda uzman kişilere konu ile ilgili görüşler belirtmeleri için başvurmaları gerekmektedir (Gönen, Uludağ, Fındık Tanrıbuyurdu ve Tüfekçi, 2014). Bu yaş grubuna hitap eden kitaplar hazırlanırken görüş ve fikir birliğinin sağlanması, herkesin ilgili olduğu alanda kitaba katkı sağlaması hazırlanan kitabın daha başarılı ve etkin olmasına yardımcı olabilir.

2-4 yaş aralığında, okuma becerisi olmayan ve yaşadığı dünyayı yeni yeni tanıyan çocuklar için basit çizgileri olan, renkli parlak resimleri bulunan kitapların seçilmesi gerekmektedir (Önerli, 1967). Bu yaş aralığında çocuklar kitaplardaki görsellerde anlam arayışına girebilirler. Bu nedenle kitaplardaki görsellerin çocukların dikkatini çekmesi, parlak ve canlı renklerden oluşması, nesneleri öğretecek niteliklere sahip olması bu anlam arayışı sürecinde önemli olabilir. Bu kitapların dayanıklı bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Kitap kapaklarının mukavva ya da kalın kartondan

oluşması, dağılmayacak sayfalarının bulunması tercih edilmektedir. Çocuklar için tehlikeli olabileceği için tel zımbaya başvurulmamalıdır (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2021: 26). Bu kitapların çocuklara zarar verebilecek niteliklerinin olmaması çocukların güvenliği için önemli olabilir. Ayrıca çocukların kolay kullanabilecekleri kitaplar çocuklar için güvenli olacaktır. 2-4 yaş aralığındaki çocuklar artık kapakları kartondan hazırlanan kitapları kolaylıkla kullanabilmektedirler. Daha önceki yaş düzeylerinin kitaplarını bu çocuklar çok kolay görebilmektedir. Bundan sonra harf ve sayıların öğrenimine başlamaktadırlar (A. Güneş ve F. Güneş, 2017). Çocuklar için sağlam, dayanıklı, güvenilir olan ve 2-4 yaş aralığındaki çocukların ilgisini çeken kitaplar yerini 4-7 yaş aralığındaki çocukların ilgisini çeken kitaplara bırakacaktır.

4-7 yaş aralığında çocuklar okuma dönemine erişmişlerdir. Bu yaşların bitiminde çocukların çoğu okumaya başlayabilmektedir. Bundan dolayı bu yaşlara puntosu büyük, yazıya az yer veren kitaplar tavsiye edilmektedir. Bu yaş aralığındaki çocuklar fazla ve akıcı konuşarak, fazla soru sormaktadırlar. Birçok şey onlarda merak uyandırdığı için meraklarını köreltecek türde kitaplar ile buluşmaları sağlanmalıdır (A. Güneş ve F. Güneş, 2017). Çocukların meraklarına yanıt veren kitaplar, çocukların hoşlarına gidecek kitaplar olacaktır. 4-6 yaş aralığında, çocukların çevrelerine olan dikkati daha fazla artmakta, mizah duyguları belirlemekte, abartılardan ve saçma olan şiirlerden hoşlanmaktadırlar (Önerli, 1967). Bu yaş aralığındaki çocuklar yakın çevrelerinde gözlemlediklerini daha fazla merak edebilir ve daha çok soru sorabilirler. Görseller aracılığıyla meraklarını giderebilecekleri, sorularını cevaplayabilecekleri kitaplar bu yaş grubunun ilgisini çekebilir. Bu kitaplarda daha önceki yaş düzeylerinin kitaplarından farklı olarak görsellerin yanında çocukların ilgisini çekebilecek az sayıda yazı bulunabilir.

2.8 Resimli Çocuk Kitapları

3-6 yaş aralığı, kişiliğin gelişmesindeki en mühim basamakları ve eş zamanlı olarak çocukların kimi yatkınlıklarını şekillendirecek resimli kitap okumalarının da önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Uğurlu, 2013). Resimli çocuk kitapları kişiliğin geliştiği döneme yani 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hitap etmektedir. Çocukların ilk iletişim araçları arasında yer alan resimli hikâye kitapları birden fazla kaynağın da üzerinde durduğu gibi çocukların ilgileri, gereksinimleri ve gelişimlerine yönelik hazırlanmalıdır (Gönen, Aydos, Şentürk, vd., 2016). Çocukların iletişim kurabilmelerine yardımcı olan bu kitaplar çocukların gelişim süreçlerinde onların ihtiyaçlarına, ilgilerine hitap edebilmelidir. Çocuklar böylelikle resimli çocuk kitapları yoluyla sağlıklı iletişimler kurabilir, çocukların beğenileri ve becerileri gelişebilir.

Çocuklara yönelik hazırlanan resimli çocuk kitaplarının bazı hedefleri vardır. Resimli çocuk kitaplarının en önemli hedefi çocukların insanları, hayatı, doğayı sevmelerini, onların hayal gücünün gelişmesini sağlamaktır. Bu kitapların çocukların güzel, doğru, iyi olana yönelik beğenilerini ve ilgilerini, bunları kavrama ve algılama becerilerini de geliştirmesi gerekmektedir (Çakır İlhan, 1994). Kavrama ve algılama becerilerinin bu yaş aralığında gelişmesi önemli olacaktır. 3-6 yaş aralığındaki çocuklar, hayatı algılamak ve anlamak ile ilgili yeterli deneyime sahip olmamaktadır. Kitaplar, çocuklara farklı zamanlardaki ve insanlardaki deneyimleri aktarmakta; hayatı algılamaları ve anlamaları için onlara yol göstermekte olan önemli araçlardır (Kıldan ve Gümrükçü Bilgici, 2011). Çocuklara rehberlik eden resimli çocuk kitapları hazırlanırken, çocukların hayatı algılamaları ve anlamaları için dil ve anlatım ayrıca önem kazanacaktır. Çocuklar resimli kitapları işittiklerinde sözcük dağarcıkları zenginleşmektedir ve böylelikle daha zor olan hikayeleri algılayabilecek düzeye de erişmektedirler. Bu kitaplarda dil ve anlatıma özen gösterilmelidir (Temizyürek,

Şahbaz ve Gürel, 2021: 26). Dil ve anlatım konusunda özenli davranılması çocukların algılamalarını kolaylaştıracaktır. Çocukların hayatı algılamaları ve anlamaları için rehber görevi üstlenen, 3-6 yaşa hitap eden resimli çocuk kitaplarının çocukların gelişimleri üzerindeki etkisi büyük olmaktadır.

Kitapların hedef kitlesi ile resimlerin kullanılması ilişkilidir. Çocukların yaşları ilerledikçe, kitaplardaki resimlerin miktarı azalmaktadır (Kardaş ve Doğuş Kardaş, 2018). Resimlerinin hangi oranda kullanılması gerektiği çocukların yaşlarına göre belirlenebilir. Okumaya henüz başlamış olan ve okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik oluşturulan kitapların dörtte birinde yazının, dörtte üçünde resimlerin; sekiz yaşından büyük çocuklara yönelik oluşturulan kitapların dörtte ikisinde yazının, dörtte ikisinde de resimlerin yer alması gerekmektedir (Sever, 1995). Yalnızca okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden kitaplara bakıldığında ise; kitaplarda metinlere göre resimler daha çok yer edinmekte ve kitapların üçte ikisi, hatta dörtte üçü resimlerden oluşmaktadır (Karatay, 2011). Resimli çocuk kitaplarının geneline bakıldığında metinden çok görsellerin ağırlıklı olarak yer aldığı söylenebilir.

Resimli çocuk kitapları, okul öncesi dönemdeki çocuklara diğer insanlarca okunmakta olan; metin kadar ya da metinden daha çok resim bulunduran kitaplardır. Kitaplardaki temel öge resimdir. Metin bulunuyorsa, metin resimlerin tamamlayıcısı olarak görülmelidir (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2021: 27). Metin bulunan resimli çocuk kitaplarındaki metinler ve resimler birbirlerini tamamlayacak ve yansıtacaktır. Resimli çocuk kitaplarının benzeri olmayan özelliği, resimlerin ve metinlerin yalnızca birbirlerini yansıtmaması, aynı zamanda hikâyenin anlatılması için birbirlerini desteklemesidir (Mathuvi, Ireri, Mukuni, vd., 2012). Hikâyenin anlatılması için birbirlerine destek olan resimlere ve metinlere bakıldığında; en büyük desteği sağlayanın resimler olduğu söylenebilir. Verilmek istenen iletiler resimli çocuk

kitaplarında resimler ve az sayıda kelime kullanılarak veya kelime kullanılmadan resimlerle yansıtılmaktadır (Sever, 2016). İletilerin okuyucuya ulaşmasını sağlayan metinler kadar mühim olan resimler, çocuklardaki anlam dünyasına açılan bir kapı görevi üstlenmektedirler (Şahin, 2014). Çocuklar resimlere bakarak farklı anlamlar çıkarabilmelidir. Kitaplar yalnızca resimlerle tamamlanıyorsa, çocukların resme her baktıklarında farklı şeyler bulmaları gerekmektedir. Kitaplarda metinler ve resimler birlikte kullanılıyorsa, resimler metinleri açıklayabilmeli, çocuklara yeni yorumlar yapabilmeleri için bazı işaretler sunmalıdır (Çakır İlhan, 1994). Kitaplarda görseller verildiğinde veya dilsel metinlerin görsellerle desteklenmesi durumunda çocuklar, yetişkinlere ihtiyaç duymadan görseller ve metinler arasında bağlantı kuracak, daha önce öğrendikleriyle karşılaştırma yapabilecektir (Şahin, 2014). Resimli kitaplar, çocuklara tecrübeleri ve deneyimleri ile metinler arasında bağlantı kurmaları ve metni anlamlandırarak yorumlamaları için geniş bir alan sağlamaktadır (Kendall, 1999). Böylelikle çocuklar kitaplardaki resimleri inceleyerek, resimler ve metinler arasındaki bağlantıyı anlamlandırabilir.

Okul öncesi dönem çocukları çoğu şeyi merak ederler. Çocuk kitaplarındaki resimlerin, çocukların meraklarını hareketlendirmesi gerekmektedir. Bunun nedeni çocukların meraklarını uyandıran şeyleri öğrenmek istemeleridir. Yaratıcılık için en mühim öncüler arasında merak yer almaktadır. Resimli çocuk kitaplarında bulunan resimler çocukların meraklarını hareketlendirir ve dikkatlerini çekerse, gelecek zamanlarda okumaya karşı ilgi göstereceklerdir. Güzel resimlerin ve doğru bir dilin birleştirilmesi çocukların estetik deneyimlerini de teşvik etmektedir (Güleç Çakmak ve Gönen Sofuoğlu, 1997). Estetik açıdan iyi olan kitaplardaki resimler çocukların ilgilerini kitaba yönlendirecektir. Öğrenmek isteyen çocuklar kitap okumak için daha

istekli olacaktırlar. Bu da okuyan, sorgulayan, merak eden, yaratıcı ve yeniliklere açık bireyler yetişmesini sağlayacaktır.

Resimli çocuk kitaplarındaki mesajlar ve sözel içeriklerden dolayı beynin sol yarım küresi hareketlenmekte; kitaplardaki görsel içeriklerden dolayı ise beynin sağ yarım küresi hareketlenmektedir ve böylelikle öğrenme ile ilgili kuvvetli bir sinerji oluşmaktadır. Bu kitaplar beynin bütüncül şekilde çalışabilmesine fırsat sağlaması sebebiyle eğitsel ve gelişimsel açıdan önemlidir (Tuğrul ve Feyman, 2006). Resimler hayal gücünün zenginleşmesini sağlar. İyi olan kitaplar çocukların somut düşünceden, soyut düşünceye doğru geçmelerini sağlamaktadır. Soyut sözcüklerin, resimlenerek algılanması kavramların yerleşmesine destek olur (Yörükoğlu, 2015: 96). Bu algılama durumu da bilişsel gelişim için önemli olacaktır. Başarılı bir aktarımın olması için, çocukların okuma süreçlerine duygusal açıdan katılmaları gerekmektedir; resimli kitapların çocuklara okunmasının beyinde bilişsel ve duygusal tepkilere yol açabilmesi gerekmektedir (Purcell, 2018). Beyinde duygusal tepkilere yol açabilen resimli çocuk kitapları çocukların duygusal gelişimlerine destek olacaktır. Çocukların kitaplarda duygularını ve düşüncelerini yansıtmalarını, yorum yapma ve eleştirme becerisini ortaya koymasını sağlayan anlatımların, çocukların kişilik ve bilişsel gelişimlerine de destek olduğu görülmektedir (Bolat Aydoğan, 2020). Resimli çocuk kitapları çocukların duyguları ve düşünceleri yoluyla yorum yapmalarını, fikirler üretmelerini sağlayarak kişilik gelişimlerine de destek olacaktır. Resimli kitaplar, görsel algılama aracılığıyla çocuklardaki sözel anlatım becerilerinin gelişmesine fırsat verirken, onların duyuşsal algılarını da canlandıracaktır. Çocuklar için görsel uyaranlar olan resimli kitaplar ile çocuklar, duyularını etkin kullanarak anlatılmaya çalışılanı duyumsayabileceklerdir (Şahin, 2014). Resimli kitaplar aracılığıyla çocukların kendilerine okunan kitapları dinlemesi sağlanarak işitme duyuları, bu kitaplardaki görsel uyaranları inceleyerek de

görsel duyuları desteklenebilir. Ayrıca bu kitaplar okunduktan sonra bir tartışma ortamının oluşturulması durumunda çocukların sosyal gelişimlerine ve tartışırken dil gelişimlerine de destek sağlanabilir. Bu bağlamda resimli çocuk kitaplarının çocukların bilişsel, duygusal, duyuşsal, kişilik, sosyal, dil gelişimleri üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Resimli çocuk kitaplarında olması gerekli görülen özellikler şunlardır (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2021: 30-31):

1. Çocuklara tabiat, hayvan ve insan sevgisi kazandırılmalıdır.
2. Çocukların saygı ve sevgi gibi duygularının gelişimine destek olunmalıdır.
3. “Ne?, Nerede?, Ne Zaman?, Kim?, Nasıl?, Niçin?” gibi soruları yanıtlayacak bilgilere yer vermeli ve çocukların eleştirel düşünebilmeleri için temel oluşturmaktadır.
4. Toplumda var olmanın gerektirdiklerinden, toplumdaki diğer bireylere gösterilen hoşgörü ve anlayıştan söz edilmelidir.
5. Türk toplumundaki örf, adet ve değer yargılarına katkıları olmalıdır.
6. İnsanların çalışkan olmasının gerektiği, emek sonucunda kazanılan şeylerin insanları mutlu etmesi gibi manevi değerler ele alınmalıdır.
7. Çocukların hayal güçlerini destekleyen konular bulunmalıdır.
8. Ulus, millet, bayrak, aile gibi kavramların Türk vatandaşları için önemli olduğu açıklanmalıdır.
9. Çocukların kendilerini güvende hissedebilmeleri için olaylar sevgiye dayalı bir mekânda işlenmeli, mutlu sonlanmalıdır.
10. Çocuklara sorumluluk duygusu kazandırılmalıdır.

2.8.1 Resimli Çocuk Kitaplarının Hazırlanması

Okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden hikayeler yazmak, diğer yazarlıklara göre çok daha zor olmaktadır. Özenle ve dikkatle seçilen az sayıda kelime

ile birçok şey başarılmaktadır. Çocukların gelişim özelliklerini iyi bilmek, çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve onlara keyif veren tekrar tekrar okuyabilecekleri bir ürün oluşturmak zor bir süreçtir (Turla, 2018: 172). Bu zor süreci kolaylaştırmak ve kaliteli bir ürün oluşturmak için yapılması, bilincinde olunması gereken bazı özellikler vardır. Kaliteli çocuk kitaplarının yazılması için öncelikle çocukları anlamak, tanımak, gelişim özellikleri hakkında bilgili olmak, yaşlarını göz önünde bulundurarak ilgi ve gereksinimlerine uygun olan çocuk edebiyatını benimsemek gerekir (Dilek, 2017). Çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı doğrultusunda hazırlanması çocukların gelişimleri için önemli olacaktır. Çocuklara hitap eden edebiyat eserlerinin çocukların duyuşsal, dil, bilişsel ve sosyal gelişimlerine, beklentilerine ve gereksinimlerine uygun şekilde hazırlanması gerekir. Ayrıca çocuk edebiyatı eserlerinin, çocuklara okumalarında keyif veren ve yaratıcı düşüncelerini sağlayan özellikleri olmalıdır (Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı, 2012). Resimli çocuk kitaplarının hazırlanması sürecinde; kitapların çocuklara keyif verecek niteliklere sahip olması, dikkatli ve özenli olunması, bu kitapların çocukların gelişimi üzerindeki etkilerinin bilincinde olarak hareket edilmesi çocukların ilgilerini çeken bir kitap hazırlanmasına yardımcı olabilir. Bunun gerçekleşmesi için çocukların gelişim süreçlerine hâkim olmak, beklentileri ve ilgilerine seslenebilmek önemlidir.

Çocuk kitapları hazırlanırken resimleyenlerin dikkat etmeleri gereken bazı özellikler vardır. Çocuk kitaplarını resimleyenlerin, öncelikle hayal güçlerinin iyi olması ve çocuk resimlerinin gelişim süreci, aşamaları, nitelikleri ile ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Resimleyenlerin, çocukların duyuşsal ve bilişsel gelişimleri, grafik tasarım yöntemleri, yazım kuralları, tipografi, kapak ve ciltleme gibi konularda da bilgileri olmalıdır. Ayrıca renkler ile ilgili bilgilere sahip olmalı, çocukların duyularına seslenen renkleri saptamalı ve biraz daha ileri giderek çocuklar üzerinde

renklerin psikolojik etkilerini bilmelilerdir (Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak, 2009). Çocukların hangi yaşlarda hangi renklere ilgi duyduklarının bilincinde olunması çocukların kitaplara olan ilgileri için de ayrıca önemlidir. Aynı zamanda resimlerin bir bütün oluşturduğu ve çocukların dikkatini çeken en önemli unsur olduğu göz önünde bulundurulduğunda; bu bütünü bir araya getiren resimleyen grafik tasarımı, yazım kuralları, renkler gibi konularda bilgili olması ortaya çocukların duyularına hitap eden bir bütün çıkmasını sağlayacaktır.

Edebiyatın genel başlığı içinde olan çocuk edebiyatı; sadelik, açıklık, anlatım ve içerik açısından çocuklara özgüdür. Bu durum yetişkinlere kıyasla çocukların algılamalarında ve anlamalarında farklılık olduğunun göstergesidir (Koyuncuoğlu, 2021). Çocuk kitapları, yetişkin bireylerin ve çocukların zihinsel yapılarının farklı olması durumu göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Bu kitaplar, realist bir bakış ile çocuklara bireyi ve hayatı tanıtır nitelikte olmalıdır (Lüle, 2007). Çocuklara hitap eden, gerçekçi bir bakış açısıyla yazılan kitaplar onların dikkatlerinin kitaba çekilmesini sağlayabilir. Yetişkinler tarafından resimli kitaplarda keşfedilen anlamlar, çocukların keşfettikleri anlamlardan farklı olmaktadır; resimleyen ve yazarlar kitaplar yoluyla anlamları yansıtırken iletilecek olanla “’oynayabilmektedir” (Purcell, 2018). Bu nedenle resimleyenlerin ve yazarların iletilecek olanla ilgili hassas davranmaları, gerçekçi olmaları, çocukların bakış açılarına uyum sağlamaları doğru olacaktır. Burada çocukların bakış açılarına uyum sağlamak ve ilgilerini cezbedebilmek hem kitabın öğreticiliği hem de çocukların motivasyonlarının sürekliliği açısından önemlidir.

Resimli kitaplar, resimleyenlere ve yazarlara farklı mesajlar iletebilme ve çocukların sosyal hayatlarında karşılarına çıkan olumsuz olaylara, önyargılara meydan okuyabilme olanağı sağlamaktadır (Caple & Tian, 2021). Bu nedenle resimleyenler ve

yazarlar tarafından iletilen mesajlar önemlidir. Kitaplar yoluyla iletilen mesajlar, okuyucuların zihinlerinde etkilidir; bütün kitaplar ile aynı mesajlar iletilmemekte ve bütün mesajlar aynı etkilere sahip olmamaktadır (Aronson, Callahan & O'Brien, 2018). Çocuklara iletilecek olan mesajların çocukların zihinlerinde bir temel oluşturduğu unutulmamalıdır. Çocuk kitapları yoluyla iletilen mesajların çocukların gelişimsel özellikleri bakımından olayları, dünyayı algılamalarını ve anlamalarını sağlaması, olumsuz mesajlar iletmemesi gerekmektedir (Kıldan ve Gümrükçü Bilgici, 2011). Bu sebeple çocuk kitaplarının hazırlanması aşamasında olumlu ve olumsuz unsurlar ayırt edilmeli, iletilecek olan mesajlar konusunda hassas davranılmalıdır. Mesajlar iletilirken hassas ve özenli davranılması, erken çocukluk döneminde atılacak olan geleceğin temeli için olumlu sonuçları beraberinde getirecektir. Kitapların çocuklara olan olumlu etkileri göz önünde bulundurulduğunda bu durum tersine döndüğünde; çocuklara hitap eden kitaplara yeterince özenli davranılmadığında, kitaplarda yer alan olumsuz unsurların çocuklar üzerinde korku ve kaygı oluşturma, şiddete başvurma, özsaygıda azalma, gelişimde gerilik gibi birçok olumsuz gelişim özelliğine neden olacağı rahat olarak söylenebilmektedir (Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak, 2009; Şanal, 2020). Kitaplarda çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek unsurlardan ve mesajlardan çok; olumlu yönde etkileyecek unsurlara ve mesajlara yer verilmelidir.

Bütün özellikler göz önünde bulundurulduğunda uygun şekilde yazılan ve resmedilen çocuk kitaplarının hazırlanması için ayrıca bir özen gösterilmelidir. Bunun gerçekleşmesi için resimleyenlerin, okul öncesi eğitimde ve edebiyatta uzman kişilerin iş birliği halinde, birlikte çalışması gerekmektedir (Gönen, Aydos, Şentürk, vd., 2016). Bu kişilerin birlikte çalışmaları sonucunda bazı olumlu durumlar söz konusu olabilir. Zor ve hassasiyet gerektiren resimli çocuk kitaplarının oluşturulma sürecinde iş birliği halinde çalışılması, ortaya bazı yeni fikirler atılmasını, bu fikirler doğrultusunda ortak

payda da buluşulmasını, yeniliklere açık olunmasını sağlayabilmektedir. Yazarların, uzmanların, yayınevlerinin ve sürece katılacak olan diğer bireylerin ortak bir fikirde olacağı ölçütler hazırlanmalıdır. Yayımlanmış olan ve yayımlanacak olan ürünlerin bu ölçütlerle beraber incelenmesi ve okumaya sunulması, konuyu dengeleyebilecek bir etki sağlayabilir (Çiftçi, 2013).

2.8.2 Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuk kitaplarının, iç ve dış yapı özellikleri ile çocuk edebiyatındaki genel ilkelere uygun şekilde yazılması gerekmektedir (Kardaş ve Doğuş Kardaş, 2018). Bu genel ilkeler kitapların görevlerini gerçekleştirmesine yardımcı olabilir. Çocukların kitapları dinleme, okuma ve sevmelerinin gerçekleşmesi için; kısacası bu kitapların görevlerini gerçekleştirebilmeleri için iç yapı (karakter, tema, plan, dil ve anlatım, konu) ve dış yapı (kapak, sayfanın düzeni, harfler, cilt, büyüklük) bakımından kaliteli özellikleri olması gerekir (Öztürk Samur, 2018: 21). Kaliteli kitaplar, kaliteli iç yapı ve dış yapı özelliklerinin olmasına özen gösterilerek oluşturulacaktır. Resimli çocuk kitapları oluşturulurken görsellerde, iç ve dış yapı özelliklerinde özenli davranılması gereken kimi nitelikler bulunmaktadır. Bu kitapların hazırlanmasında resimleyenler ve yazarlar konuyu uyum halinde birleştirmeye çalışmaktadırlar. Sonrasında kapak, kâğıt, marj, boyut, punto, ciltleme, ilk ve son sayfanın niteliği gibi kitaplardaki biçimsel özellikler incelenmektedir (Güleç Çakmak ve Gönen Sofuoğlu, 1997). Kitaplardaki bu özellikler ilgi çekebilmek için önemlidir. Resim, kâğıt türü, cilt, sayfanın düzeni, harf karakterleri gibi özelliklerin çocukların kitaba yönelmesini sağlaması gerekmektedir. Bütün bu özelliklerden beklenen, kitap ve çocuklar arasında estetik ve duyuşsal algılar geliştirmeleridir (Çer, 2016: 87). Çocuklar, ilgilerini çektiği durumlarda kitaplara yönelecek; kitapları incelemek isteyecek ve böylelikle kitaplara olan sevgileri şekillenmeye başlayacaktır.

2.8.2.1 Dış Yapı Özellikleri

Literatüre göre resimli çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri; kitapların boyutu, kâğıt kalitesi, resimleme, yazı biçimi, sayfanın düzeni, yazının boyut, kapak, metin ve resim ilişkisi, yaşı belirlenmesi unsurlarından oluşmaktadır (Başaran, Çelik ve Güngör Aytar, 2021). Çocuklar kitapları merakla incelenemeye başlayacaklardır. Erken yaşlar itibarıyla kitaplarla tanıştırılan çocuklar, kitaplara dokunmak isteyecekler, kitaplardaki sayfaları değiştirecekler, kimi zaman yere atacak veya düşürecekler, bundan dolayı bir oyuncakla oynar gibi kitaplarla vakit geçireceklerdir. Bu sebeple kitapların çocuklarla tanıştırılmasında, kitaplar erkenden parçalara ayrılmamalı ve sağlam olmalıdır (Kıldan ve Gümrükçü Bilgici, 2011). Kitapların sağlam olması için bazı özelliklerinin olması gerekebilmektedir. Kitapların erkenden parçalara ayrılmaması ve dayanıklı olması için ciltlemenin, dikişli ve tutkalla yapıştırılmış olması gerekmektedir (Körükçü, 2012). Erken dönemden itibaren çocuklara kalitesiz kağıtlara basılan, özen gösterilmeden resimlenen kitaplar verilirse çocuklarda estetik değer kuşkusuz olumsuz gelişmektedir. Bu açıdan, çocuk kitaplarında tasarım özelliklerine düşen çocuk gerçekliği göz ardı edilmemeli ve bununla birlikte estetik kaygı ön planda tutulmalıdır (Çer, 2016: 87). Çocuklardaki estetik değer gelişiminin olumlu olması ve çocukların kitabın içeriğini merak ederek içeriğe yönelmelerinin sağlanması için; dış yapı özellikleri açısından çocuk gerçekliğine uygun, kaliteli ve nitelikli kitaplarla tanışmaları gerekmektedir.

Tasarım özelliklerinden çocukları kitaplarla bir araya getiren en önemli özellik kitapların kapağıdır. Bunun nedeni kapakların tasarımının, kitapların kapaklarındaki resimlerin görsel etkisinin; çocukların kitapları okumaları, izlemeleri için isteklerini arttırabilmesidir (Çer, 2016: 91). Çocuklar kitapları ellerine aldıklarında ilk olarak kitapların kapaklarını inceleyeceklerdir. Kapak tasarımının iyi olması özellikle okul öncesi dönem çocuklarının kitaplara ilgi duyması, okuma alışkanlıkları edinmesi,

okumayı sevmesi için doğru bir başlangıç olacaktır. Bu özelliklere ek olarak kitapların uzun zaman kullanılması için kapaklar sağlam olmalıdır (Karatay, 2011). Tasarımı iyi olan ve dikkat çeken kitap kapakları, çocukların kitaplar ve kitapların sayfaları ile daha fazla ilgilenmelerini, zamanla kitap sevgisini kazanmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle kapak tasarımı ve kitapların kapaklarındaki resimlerin niteliği, çocukların kitapların içeriğine yönelmeleri için oldukça önemlidir.

Okul öncesi döneme hitap eden resimli kitapların biçimi ve boyutları farklı olabilmektedir. Bu dönemde çocukların farklı biçimlerde ve boyutlardaki kitaplardan faydalanmaları önemlidir. Kullanılan yere ve zamana göre biçim ve boyuta dikkat edilmesi gerekmektedir (Turla, 2018: 57). Genellikle çocuk kitapları kucak boy, büyük, orta, küçük olmak üzere dört farklı boyutta ve oval, kare, üçgen, dikdörtgen olmak üzere dört farklı biçimde olabilir. Farklı yaşlardaki çocukların, farklı biçim ve boyutlarda olan kitaplar ilgilerini çekebilmektedir (G. Yılmaz ve B. Yılmaz, 2021). Kitapların taşınabilir ölçüt ve boyutlarda olmaları, görsellerin sayfalarda nasıl yer aldığı, nasıl boyandığı tamamen çocukların algıları ile uyumlu olmalıdır. Bunun nedeni bütün yaşlarda algılaşmanın farklı şekilde gelişmesi ve değişmesidir (Genç ve Yalınkılıç, 2011).

2.8.2.2 İç Yapı Özellikleri

Bir edebiyat ürünü konu, karakter, tema, üslup, dil, plan sebebiyle yalnızca kendine özgü bir kişilik ve bütünlük kazanmaktadır. Dış yapı özellikleri açısından başarısı ne seviyede olursa olsun iç yapı özellikleri açısından yeterli olmayan ya da başarısız olan bir ürünün çocuklar için faydalı olması beklenemez (Oğuzkan, 2013: 370). Bu sebeple iç yapı özellikleri de dış yapı özellikleri kadar önemlidir. Dış yapı özellikleri ve iç yapı özelliklerinin birbirini tamamladığı söylenebilir.

Resimli çocuk kitaplarının içeriğinin gereksiz ayrıntılardan arındırılması, anlaşılır ve mantıklı olması, olumlu değerler içermesi gerekmektedir. En önemlisi, bu kitaplar çocuklara hitap etmeli, onları hayata hazırlamalı, çocukların ilgisini çekmeli, hikayeleri anlamalarını, hikayelerden ilham almalarını sağlamalıdır (Hsiao & Chang, 2015). Çocukların ilgisini çeken kitaplar, çocuklar tarafından anlaşılan, onları gerçek hayata hazırlayan kitaplardır ve içeriklerinde bazı mesajlar iletebilirler. Kitapların başlıkları yanlış anlaşılmalardan ve klişelerden uzak olsa da, içerik yoluyla çocuklara kitapları hazırlayan kişilerin isteği dışında mesajlar iletilebilmektedir (Aronson, Callahan & O'Brien, 2018). Bu sebeple kitaplar hazırlayan kişilerin yalnızca kitapların başlığıyla, dış yapı özellikleri ile ilgilenmemeleri, kitapların içeriği konusunda dikkatli davranmaları, çocukları hayatın gerçekleri ile karşılaştıran kitapların hazırlanmasında onlara kolaylık sağlayacaktır. Çocuklara gerçek hayattan deneyimler vermek, onları hayatın gerçekleriyle karşılaştırmak çocuk edebiyatındaki ilk sorumluluklardandır (Karagöz, 2017). Çocukların kitabı okurken zevk almalarına ve okuduklarından öğrendiklerinin kolaylaştırılmasına odaklanılmalı, gerçek hayattaki deneyimleri ve ilgileri dikkate alınmalıdır (Hsiao & Chang, 2015). Kitaplar içeriklerindeki konular yoluyla çocuklara gerçek hayatta karşılarına çıkabilecek farklı durumlarla ilgili deneyimler ve farklı bilgiler sunmakta, meraklandıkları konuları açığa kavuşturmakta, ihtiyaç ve ilgilerine göre çeşitli konularla ilgilenmektedir (Uzmen ve Mağden, 2002). Kitaplardaki içerik çocukların ilgilerine, ihtiyaçlarına, meraklarına hitap ederek çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Kitapların içeriğinde çocukların gündelik hayattaki kararlarını doğrulayan ve bu kararlarına meydan okuyabilen örneklerin sunulması gerekmektedir (Shannon, 1986). Çocuklar kitaplardaki bu örnekleri dikkate alarak davranışlarını şekillendirebilirler. Çocuk kitapları, çocukların hayatlarında karşılarına çıkabilecek bütün durumlar karşısında,

çocukların davranışlarına örnek olabilecek bir kaynak rolü almaktadır (Demircan, 2007). Çocukların davranışlarına örnek olabilecek nitelikte kitapların bazı özellikleri olması gerekebilir. Çocuk kitapları çocukları hayata hazırlamalı, hayatta cevabını bulamadıkları soruları cevaplamalı, eksik bilgilerini tamamlamaları için onları desteklemelidir. Bilgilendirme esnasında yazarın kullandığı dilin yetkeli olmaması ve çocuklara vereceği mesajları, olayların gelişiminde vermesi gerekmektedir (Lüle, 2007).

Çocuklara sunulacak metinlerde dil ve anlatım konusunda özellikle dikkatli olunmalı, bununla ilgili hata bulundurmeyen eserler oluşturulmalıdır. Bunun nedeni çocukların okudukları kitaplardaki imla hataları, anlatım bozuklukları gibi hataları o şekilde kazanmaları, konuşma ve yazılarında bu hataları devam ettirmeleri ve bir süre sonra buna alışmalarıdır (Şanal, 2020). Çocukların hayatları boyunca dil ve anlatım konusunda zorluk yaşamamaları için, erken döneme hitap eden çocuk kitaplarında doğru imlalarla ve anlatımlarla karşılaşmaları gerekebilmektedir. Çocuk kitaplarının sözcüklerin öğretilmesi konusunda sağladıkları katkı dikkate alındığında, çocukların gelişimleri ve yaş seviyelerinin üzerinde olan sözcüklerin doğrudan öğretilmesi için, kitaplardaki sözcüklerin yer aldığı küçük bir sözlük kitapların arka bölümünde bulunabilir (Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı, 2012). Bu sözlük çocuklara anlamı bilinmeyen ve düzeylerinin üzerinde olan sözcüklerin yavaş yavaş öğrenilmesi için yardımcı olabilir. Bütün çocuk kitaplarında çocuklar tarafından anlamı bilinmeyen, tümce ve anlatım tekniklerinden faydalanılmasıyla çağrışımlar ile anlayabilecekleri belirli miktarda bilinmeyen sözcük bulunmalıdır (Lüle, 2007). Çocuklar daha sonraki zamanlarda bu sözcükleri hatırlayabilirler.

Okul öncesi dönemdeki çocuklara hitap eden kitaplarda konuların çocukların ilgilerine ve yaşlarına uygun, yaratıcılıklarını destekleyici, sürükleyici konular olması

gerekmektedir (Körükçü, 2012). Kitaplardaki sürükleyici ve ilgilerini çeken konular çocukların kitaplarla aralarında bir sevgi bağı oluşmasını sağlayabilir. Çeşitli konuları olan kitaplar çocukların edebiyatı sevmesini sağlar, çocukların keşfetme isteklerine ve meraklarına destek olur (Gönen, Aydos, Şentürk, vd., 2016). Çocukların meraklarını hareketlendiren ve çocukları keşfetmeleri için destekleyen bu kitaplardaki konuların, onların düzeyine uygun olması için bazı özelliklerinin olması gereklidir. Kısa, canlı, dikkat çeken, iki veya üç kahramandan oluşan konuların işlendiği hikayeler okul öncesi dönem çocukları için uygun olmaktadır. Çocuklar yakınında bulunan insanlar ve kendileri ile ilgili, kendi hayat tarzlarını ele alan, hayvan özellikleri, doğa olayları ve daha birçok olayı işleyen kitapları keyifle dinlemektedirler (Turla, 2018: 88). Bu kitaplardaki konuların çeşitli olması çocukların bakış açılarını genişletirken, aynı zamanda yaratıcılıklarının güçlenmesine de katkıda bulunmaktadır.

Ebeveynler ve öğretmenler tarafından kitapların çocuklara ne kadar uygun olduğunun araştırılması gerekmektedir. Kitaplar çocuklara sunulmadan önce sadece kitapların kapağı, baskılama özellikleri değil, aynı zamanda kitapların içeriğinin de araştırılması gerekmektedir (Genç, 2019). Yetişkinler tarafından içeriği çocuklara fayda sağlayacak, çocukların keyif almasını sağlayacak ve ilgilerini çekecek kitaplar seçilmelidir. Okul öncesi dönem çocuklarına ön planda görsellerin yer aldığı öykülerin anlatılması, kitaplarda çocukların ürkmelerine sebep olacak, şiddet öğelerine yer veren içeriklerin olmaması, çocuklardaki hayal gücünü geliştirerek, mutluluğa neden olacak; çocuklara saygıyı, sevgiyi aktarabilecek hikâye ve masalların anlatılması çocukların gelişim sürecinde önemlidir bu nedenle kitapların doğru seçilmesi gerekmektedir (Koyuncuoğlu, 2021). 3-6 yaş çağında çocuklar kabul edilecek davranışlar ortaya koymaktan keyif alırlar. Bunun nedeni bu davranışların sonunda kimi zaman manevi kimi zaman ise maddi bir ödülün olmasıdır. Ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocukların

bu davranışlarını pekiştirecek kitapları tercih etmeleri önemli olmaktadır (Cengiz ve Duran, 2017).

2.8.2.3 Resimli Çocuk Kitaplarında Yer Verilen Kahramanların Özellikleri

Özdeşimin en fazla görüldüğü dönem, şüphesiz ki gelişimin en hızlı olduğu okul öncesi dönemdir (Çınar, 2015). Hayal güçlerinin genişliğinden dolayı çocuklar okudukları kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurmaktadır (Gönen, Aydos, Şentürk, vd., 2016). Özdeşim kurdukları bu kahramanlar, çocukların gelişimlerinde fazlasıyla etkili olacaktır. Çocuk kitaplarında bulunan kahramanların çocukların gelişimleri üzerinde mühim etkilerinin bulunması, çocuk kitaplarındaki kahramanlar geliştirilirken bu süreçte hassas, özenli ve dikkatli davranılmasını gerektirmektedir (Baş ve Ucuzsatar, 2020). Okul öncesi dönemde model alma sıklıkla görülmektedir. Bu dönem çocuklarına hitap eden kitaplardaki kahramanların, onların kahramanlarla özdeşim kurdukları göz önünde bulundurularak geliştirilmesi gerekir. Çünkü bu dönemde çocuklar model alarak, özdeşim kurarak bazı davranışlar kazanabilirler.

Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için kahramanların özelliklerinden faydalanarak farklı ve çeşitli örnekler ile özdeşim kurmaları sağlanabilir (Karagül ve İnce Samur, 2017). Kahramanın çeşitli özelliklerinin bulunması, çocukların kahraman ile özdeşim kurmaları için önemli olacaktır. Kitaptaki bir kahraman ne kadar çeşitli yollarla ve özelliklerle geliştirilirse, çocukların kahramanı tanıma olanağı o kadar fazla olmaktadır (Baş ve Ucuzsatar, 2020). Kahramanın farklı özelliklerinin bulunması çocukların farklı özelliklerle tanışması anlamına gelecektir. Öykülerdeki durağan kahramanların sayısının çok olması, öykülerin durağan haline gelmesine, böylelikle çocukların öyküden zevk almamalarına, uzaklaşmalarına neden olabilmektedir. Bunun yanında, çocukların öykülerdeki kahramanların farklı özellikler kazanmadıklarını görmeleri, onların yeni davranışlar kazanmalarında, kişilik geliştirmelerinde olumsuz

etkilenmelerine neden olabilir (Karagöl ve İnce Samur, 2017). Çocukların özdeşim kurmaları kişilik gelişimlerinde önemlidir, özdeşim kurabilecekleri farklı özellikleri olan kahramanlarla bir araya gelmeleri kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilir. Çocukların farklı özelliklerle tanışmaları için kitaplarda kişilik gelişimine olumlu etkiler sağlayabilecek, çeşitli kahramanlara yer verilmelidir. Kahramanların çeşitliliği olumsuz davranışları olan kahramanları beraberinde getirebilir. Çocukların olumsuz davranışlara sahip kahramanlarla da bir araya gelmesi, duyarlılık geliştirmelerine ve yapılanla yapılması gereken ile ilgili olarak fikir üretmelerine fırsat verebilir (Doğan Güldenoğlu, 2018). Olumsuz davranışları olan kahramanlar çocukların farkındalık kazanmalarına, düşünmelerine neden olacak; doğru ve iyi davranışı ayırt edebilmeleri konusunda onlara yardımcı olacaktır.

Çocuk kitaplarındaki insan kahramanların çocukların ebeveynleri ile başlangıç göstererek, aileye yakın bireyler, okulda ve sosyal hayatta karşılaşabileceği arkadaşlar, yaşlılar ve yetişkin kahramanlar olacak şekilde çeşitli sosyal yapılarda bulunmaları beklenmektedir (Yakar ve Yılmaz, 2019). İnsan kahramanların, yakın çevrelerinde bulunan kişilerden yola çıkılarak geliştirilmesi çocukların ilgilerini çekebilir. Bu kahramanlar çocukların kendilerini kitaplara yakın hissetmelerini sağlayacak, kitap okuma süreçlerini keyifli hale getirecek ve özdeşim kurarak öğrenmelerine yardımcı olacaktır.

Cinsiyet rollerine dair klişelerin erken kaynakları arasında çocuk kitapları da bulunmaktadır. Bu tür kitaplarda yer alan cinsiyet rolleri, eğitim sisteminde sosyal bir problem olarak görülebilmekte ya da yorumlanabilmektedir (Mathuvi, Ireri, Mukuni, vd., 2012). Çocukların cinsiyet rolleri kazanmalarında resimli çocuk kitaplarının yeri önemli olmaktadır. Kitaplarda yer verilen kahramanların meslekleri, davranışları çocukların cinsel kimliklerinin gelişimini etkisi altına almaktadır (Bencik Kangal,

Karaaslan ve Arslan, 2018). Bu sebeple çocuk kitaplarındaki cinsiyet rolleri çocukların cinsel kimlik gelişimleri için önemli olacaktır. Çeşitli rollerde ve meslek gruplarında yansıtılan kadın kahramanların resimlendirildiği kitaplarla çocukların çeşitli rolleri tanıyabilmeleri, özdeşim kurabilmeleri ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik davranışları içselleştirmeleri sağlanabilmektedir (Çınar, 2015). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kadın ve erkek cinsiyetlerine dair rollerin kitaplarda eşit yansıtılması gerekmektedir. 3-6 yaş aralığındaki çocuklara yönelik resimli öykü kitaplarında bütün prososyal davranışların eşit düzeyde önemli olduğunun belirtilmesi ve bu davranışların ilişkilendirildiği kahramanların cinsiyetlerinin, çocuklar tarafından özdeşim kurulacağı dikkate alınarak, erkek ve kadın cinsiyetlerindeki kahramanların dağılımına özen gösterilerek geliştirilmesi gerekmektedir (Akar, Mercan, Yılmaz ve Yükselen, 2021). Bunun gerekli olmasıyla kahramanlara yüklenen cinsiyet rollerinin çocuklara göre oluşturulması, kadın kahramanların geleneksel anlayış doğrultusunda ayrıştırılmaması önemlidir (Doğan Güldenoğlu, 2018). Kadın ve erkek kahramanların görsel ve sözel olarak, çocukların gelişim ve algılama düzeylerine göre geliştirilmesi, anlayabilecekleri şekillerde sunulması ve çocuklara hitap etmesi gerekmektedir.

Çocuklar kitaplarda yer verilen kahramanları kendilerine rol model aldıkları ve kahramanlarla özdeşim kurdukları için, kahramanlarda olması gereken bazı özellikler bulunmaktadır (Karatay, 2011):

- 1- Kitaptaki kahraman, ahlaki ve evrensel değerlere saygı göstermeli,
- 2- Doğru olanı ve iyi olanı savunmalı,
- 3- Barışçıl olmalı,
- 4- Çevresini ve kültürel değerleri korumalı,
- 5- Yardımsever, adaletli, çalışkan, özveri gibi olumlu kişisel özellikleri

bulunmalıdır.

2.9 Resimli Çocuk Kitapları ve Değerler Eğitimi

Çocuk kitaplarının değerler eğitimi ile ilgili sorumluluğu büyüktür. Küçük yaşlar itibariyle çocuklara kazandırılması gereken değerler çocuk kitapları yoluyla kazandırılabilir (Kuru ve Keklik, 2016). Okul öncesi dönemde değerler çocuklara resimli hikâye kitapları yoluyla aktarılmaya çalışılmaktadır. Bu kitaplar, çocukların benliğe yönelik algılarını geliştirmelerine, insanlara ve hayata dair perspektiflerini geliştirmelerine destek olmaktadır ve sosyal değerleri yansıtmaktadır (Dilek, 2017). Okul öncesi dönem çocuklarının eğitiminde resimli çocuk kitapları kullanılarak çocukların algıları ve bakış açıları geliştirilirken, aynı zamanda değer kazanımları da desteklenebilir. Bu kitaplarda değerlere yer verilmesi ve bu kitaplardan bir öğretim aracı olarak faydalanılması, çocuklara değerlerin erken yaşlarda kazandırılmasına destek sağlayabilir. Çocuk kitapları çocuklara değerleri aktarabilmek için sosyalleşme aracı olarak hizmet etmektedirler (Mathuvi, Ireri, Mukuni, vd., 2012). Değerler kitaplar yoluyla çocuklara aktarılırken, çocukların hem sosyalleşmeleri hem de öğrenmeleri sağlanabilir. Çocuklar resimli kitaplar ile değerlerini şekillendirecekler ya da değerlerini nasıl şekillendireceklerini öğrenmeye ihtiyaç duyacaklardır (Holcombe, 1978). Resimli kitaplar öğretici araçlardır, beklentileri, sosyal normları ve değerleri teşvik etmektedir (Aronson, Callahan & O'Brien, 2018). Çocukların değerleri duydukları ve okudukları şeyler aracılığıyla şekil alabilmektedir. Bu nedenle çocuklar tarafından işitilen, okunan her şey çocukların değer kazanımlarını etkileyebilmektedir.

Resimli kitaplar, edebi metinler, karışık estetik nesneler olarak, görüşlerin ve değerlerin çocuklara nasıl kazandırıldığının eleştirel olarak incelenmesi için uygun bir alan sağlamaktadır (Purcell, 2018). Çocuklara yönelik oluşturulan kitaplar içinde genellikle değerlerin bulunduğu ancak değerlerin aktarılmasının yeteri kadar önemli sayılmadığı görülmektedir. Değerlerin aktarılmasında çocuk okurlara öğüt veren, dikte

eden bir metot kullanılmamalı, çeşitli metotlarla duyumsatarak değerleri aktarmanın daha etkin olduğu belirtilmektedir (Kaya ve Çelebi, 2015). Değerlerin aktarılmasında kitaplarda kullanılan dil önemlidir. Çocuklara yönelik kaleme alınan kitaplarda dilin anlaşılır ve açık kullanılması, konuların yapılandırılması ve seçilmesi, kültürel ve toplumsal öğelerin aktarımı gibi konularda özenli davranılmalıdır (Bulut ve Kuşdemir, 2013). Bu öğeler aktarılırken çocukların anlama ve algılama düzeylerini göz önünde bulundurmak faydalı olacaktır. Çocuklara değerlerin tamamının aktarılmasından çok hangi değerlerin, çocuk kaç yaşındayken ve ne şekilde aktarıldığına dikkat edilmelidir (Körükçü, Acun Kapıkıran ve Aral, 2016). Değerler aktarılırken çocukların gelişim düzeyleri ve yaşları göz önünde bulundurularak, değerlerin çocuklar üzerinde baskı kurulmadan, propaganda olmadan aktarılması çocuklar için önemlidir (Barutçu ve Açık, 2018). Çocukları duygusal, zihinsel ve ruhsal açıdan etkisi altına alan ve bu çocuklara estetik tat veren çocuk kitapları, bu görevleriyle beraber değerlerin daha etkin aktarılmasını sağlamaktadır (Kaya ve Çelebi, 2015). Estetik açıdan çocukların ilgisini çeken, gelişimlerini destekleyen ve düzeylerine hitap eden resimli çocuk kitapları, değerlerin çocuklara aktarılması sürecinde bu özellikleri ile beraber çocuklar için keyifli ve öğretici olacaktır.

Çocuklar için olumlu değerler kazandıran, kültürel zenginliklerin yansıtıldığı, öğretici ve keyifli çocuk kitapları belirlenmelidir (Kuru ve Keklik, 2016). Çocuk yazınlarında genellikle temel özellik çocukların eğitilmesi ve aynı zamanda çocukları iyiye ve doğruya yöneltmektir. Bu durumda insanın insan olmasını sağlayan, bitkileri, hayvanları ve insanları sevmek, saygı, yardımlaşma gibi olgular bulunduran değerler eğitimi önemli olmaktadır (Genç, 2019). İçerik açısından iyi hazırlanan kitaplarla çocukların olumlu davranışlar kazanmaları sağlanabilmektedir (Erdal, 2008). Bu davranışlara kitapların temalarında yer verilebilir. Yazarların çocuklara nasıl mesajlar

iletmek istediklerini; nasıl tavırlar ve davranışlar edindirmeyi amaçladıklarını belirlemeleri ve bu şekilde yol almaları gerekmektedir (Öztürk Samur, 2018: 28). Yazarlar temalarda yer vereceği davranışlar ile ilgili olarak hangi davranışların olumlu hangi davranışların olumsuz olduğunu belirledikten sonra hareket etmelidirler. Böylelikle temalar yoluyla çocuklara olumlu davranışlar kazandırılabilir.

Çocukların olumlu davranışlar kazanmasına destek olabilecek; arkadaşlık, yardımseverlik, hoşgörölü olmak, sevgi gibi temaların ele alınması gerekmektedir (Turla, 2018: 60). Yazarlar temaları işlerken çocukları olumsuza yönlendirmemek amacıyla hassas ve dikkatli davranmalıdır. Temalar işlenirken ders verme düşüncesi olmamalı, cansız ve canlı kavramlar olumsuz işlenmemeli, konuşma ve ifadeler çocukları olumsuz yönlendirmemelidir. Kahramanların arasındaki ilişkiler olumlu olmalı, kahramanların cinsiyetlerine olumsuz manalar atfedilmemeli ve kahramanlara yönelik çirkinlik güzellik algılarına sebep olunmamalıdır (Başaran, Çelik ve Güngör Aytar, 2021). Temalar işlenirken yazarlar objektif olmalı, kişisel yargılardan, olumsuz ilişkilerden, olumsuz davranışlardan kaçınılmalıdır.

Okul öncesi dönemdeki çocuklara seslenilmesi hedeflenerek hazırlanan resimli çocuk kitaplarının içeriklerinde teselli, yardımlaşma, işbirliğı, paylaşma gibi prososyal davranışlara destek veren konuların dikkate alınması gerekmektedir (Uzmen ve Mağden, 2002). Çocukların buluşturulduğu masallarda paylaşımcı olma, barışçıl olma, yardımseverlik, hoşgörü ve sevginin önemli olduğunun çocuklara sezdirilmesi gerekmektedir. Çocukların arkadaşlık, paylaşımcılık, yardımseverlik, adil olma, iyilik, sevgi, barış, çalışkanlık, emek, hukuk vb. ile ilgili duyarlı olmalarını sağlayacak konular ele alınmalıdır (Aslan, 2016).

Çocuk yazını eserlerinde saygı, sabır, dayanışma, hoşgörü, özgüven, yardımlaşma, adalet, dürüstlük, doğruluk, çalışkanlık, sorumluluk, duygudaşlık gibi

değerlerin çocuklara kazandırılıyor olması sağlam toplumsal hayatın kişisel düzeydeki güvencesidir (Genç, 2019). Toplumsal hayatın ve insan kişiliğinin sağlam temellerinin olması için erken dönemden başlayarak kitaplardaki konular ve temalar ile okul öncesi dönem çocuklarına değerlerin kazandırılması sağlanabilir. Değerler ile ilgili kitaplarda Türkiye’deki yazarlar genellikle sevgi, yardımlaşma, arkadaşlık, sorumluluk, iş birliği değerlerini ön planda tutmaktadır (Turla, 2018: 99).

Resimli çocuk kitapları çocukların kimliğinin oluşmasındaki kültürel olan ilk çerçevedir (Eslen Ziya ve Erhart, 2013). Bu bağlamda resimli çocuk kitaplarında kültürel değerlerin bulunması çocukların kültüre dayalı kimliklerinin oluşması için destek sağlayacaktır. Kültürel ve sosyal değerlerin aktarımında özellikle çocuklara kazandırılması hedeflenen davranışlar çok iyi bir şekilde belirlenmelidir (Barutçu ve Açık, 2018). Kitaplar aracılığıyla kültürel ve sosyal değerler çocuklara aktarılırken, bu değerler ile çocukların nasıl davranışlar kazandıklarına dikkat edilmelidir. Çocukların eğitiminde olumlu sosyal değerleri aktarmak amacıyla çocuk edebiyatının bir araç olarak kullanılması fikri yeni bir fikir değildir (Chambers, 1965). Çocuk edebiyatının uzun zamanlardan beri sosyal ve kültürel değerlerin aktarılmasında görev aldığı söylenebilir. Değerler toplumdan bir parçadır. Kitaplar yoluyla toplumdaki değerlerin, kültürün kuşaktan kuşağa aktarımı sağlanmaktadır (Dilek, 2017). Bu değerler kitaplar yoluyla çocuklara aktarılırken dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Çocuk kitaplarında çocukları gereği olmayan, boş düşüncelere ve hayallere yönelten fikirlerin, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerine ters düşen sözlerin, siyasete dayalı mesajların, evrensel değerlere uyumsuz iletilerin olmaması gerekmektedir (Kardaş ve Doğuş Kardaş, 2018).

Resimli çocuk kitaplarının kültürel değerlerin yanında, evrensel değerleri de öncelik alması, eğitimin niteliği bakımından önemli olmaktadır (Uğurlu, 2013).

Çocuklar geçmişlerinin ve değerlerinin doğrulanmasına gereksinim duymaktadırlar. Aynı zamanda çocuklar, kitapların onlara sundukları pencerelerden diğer kültürlerdeki insanların yaşantılarına da bakabilmektedirler (Creany, Couch & Caropreso, 1993). Çocuklara kendi kültürleri ile beraber diğer kültürleri de görebilme olanağı sağlayan resimli çocuk kitapları; çocukların kendi kültürlerine ve diğer kültürlere bakarak bazı fikirler edinmelerine yardımcı olacaktır. Diğer kültürleri duyarlılıkla ele alan ve kültürel farkındalığa destek veren resimli çocuk kitapları, çocukların bulundukları toplumun, ailelerinin ve kendilerinin inancı, kullanılan dil, kıyafetler, beslenme şekli gibi kültürel yaşantılarının yanında farklı toplumlar, inançlar, kökenler ile ilgili olumlu fikirler edinmelerine, onlara karşı hoşgörülü olmalarına ve uyum halinde yaşamalarına destek olabilmektedir (Erhan, 2020). Çocuklar kitaplar yoluyla farklı kültürleri ve yaşantıları öğrenmekle beraber bütün toplumlar tarafından kabul edilen evrensel değerleri de öğrenebilirler. Çocukların kitaplar okunurken keyifli vakit geçirmelerinin yanı sıra çalışkanlık, dürüstlük, adalet, hoşgörü, yardımlaşma, sevgi, saygı gibi temel evrensel değerlerle de karşı karşıya gelmeleri ve değerleri içselleştirmeleri için kahramanların eylemlerinde bu değerlere bağlı farkındalık kazanmaları sağlanmalıdır (Karatay, 2011). Farklı toplumlardaki kültürel değerlerin öne çıktığı resimli çocuk kitapları, çocukların diğer kültürlerin etkisinde kalmasına ve böylelikle öz benliklerini yitirmelerine, kendi toplumlarındaki kültürel unsurların farkında olmamalarına neden olabilir (Çetinkaya ve Durmaz, 2020). Bu nedenle evrensel değerlerin çocuklara kazandırılmasında çeviri resimli çocuk kitapları kullanılabilir. Kitaplarda verilen mesajlar, evrensel değerlerin yanında kültürel değerleri de aktarmalıdır (Kardaş ve Doğuş Kardaş, 2018). Çünkü kitaplarda yalnızca evrensel değerlerin aktarılması çocukların kendi toplumlarındaki kültürden ve kültürel değerlerden uzaklaşmalarına sebep olabilir. Çocuk kitapları yoluyla evrensel ve kültürel değerler aktarılırken bazı

öğelere dikkat edilmelidir. Çocuklara yönelik yazılan kitaplar bütün önyargılardan ve kör inançlardan sıyrılmalıdır. Bir ırkın üstünlüğü, bağnaz olmak, dini ayrımcılık doğrudan veya dolaylı olarak aktarılmamalıdır. Vatan sevgisi, Türklük bilinci gibi kültürel değerler ele alınırken evrensel değerler göz ardı edilmemeli, ülkelerin arasında öcalma ve düşmanlık gibi duyguların oluşmasına sebep olunmamalıdır (Yörükoğlu, 2015: 95). Bu nedenle kitapları hazırlayanların bu değerleri nasıl aktardığı önemlidir. Nitelikli olan çocuk kitapları; çocuklar tarafından farklı hayvanların ve insanların tanınabilmesine ve evrensel kültürle ilgili bilgilerin kazanılmasına fırsat vermektedir. Burada hedeflenen çocukları yabancılaştırmak ya da farklı kültürlerin dayatılması olmamalıdır. Hedef, kültürel farkındalığın arttırılması ve çeşitli hayatların kapılarının açılmasıdır (Çetinkaya ve Durmaz, 2020). Değerleri doğru ve yansız bir şekilde aktaran, kaliteli çocuk kitaplarıyla karşılaşan çocuklar farklı kültürlerin değerlerini ve evrensel değerleri öğrenecek, kendi kültürlerine ait olan değerlerin bilincinde olarak hareket edeceklerdir. Bu bilinçle hareket eden çocuklar saygı, sevgi, empati, hoşgörü, uyum sağlama gibi değerleri de kazanmış olacaklardır.

Kitapların özenli seçilmesi, evrenselleşme ve değerler eğitimi arasındaki ilişkinin kurulmasında ilk adım olmaktadır. İdeal kitaplar, aşağıda yer alan özelliklerin tamamı olmasa bile çoğuna örnek olmaktadır (Helterbran, 2009):

- Ana kahramanlarda farklı etnik kökenden, ırklardan, dinlerden, kültürlerden, cinsiyetlerden çocuklar bulunmaktadır.
- Ana kahraman kitabın okunduğu çocukların yaşları ile benzer yaşlarda ya da çocuklardan biraz daha büyük olmaktadır.
- Ana kahramanlar gerçeğe yakın ve çocukların kendileri ile kahramanlar arasındaki ilişkiyi kurabilmeleri için yeterli olmaktadır.

- Hikayelerde, çocuklar tarafından tanımlanabilecek ahlaki olaylar ya da ikilemler geliştirilmektedir.

- Desteklenen ve evrensel kabul edilen kahraman özellikleri çocuklara tanıtılmakta, pekiştirilmekte, karşılaştırılmaktadır.

- Çocukların iyi seçimlerin ve doğru davranışların gerçekleşmesini istedikleri durumlarda duygusal bir bağlanma gelişmektedir.

2.10 Alanyazında İlgili Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde; literatürden elde edilen, Türkiye’de ve dünyada yapılmış olan, genellikle değerler eğitimi ve resimli çocuk kitaplarında değerlerin incelendiği çalışmalara yer verilmektedir.

2.10.1 Alanyazında Konu ile İlgili Olarak Türkiye’de ve Dünyada Araştırmacılar Tarafından Yapılan Çalışmalar

Chambers (1965) tarafından yapılan çalışmada 5-9 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden kitaplarda çocukların sosyal değerlerinin gelişimine etki eden içerik ile ilgili kanıt toplanması amaçlanmaktadır. Analiz için çocuk psikolojisi ve çocuk gelişimi uzmanları tarafından tanımlanan yedi değeri kullanmıştır. Ele aldığı kitaplarda uzmanlar tarafından önemli görülen sosyal değerlere zayıf ve tek tip olarak yer verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Carmichael (1971) tarafından yapılan çalışmada adalet, itaat, çalışkanlık, bilgi değerlerinin nasıl ele alındığı araştırılmıştır. Sosyal değerler ve bu değerlerin karşılığı olan değer temaları incelenmiştir. Araştırmada 1949-1969 yıllarında yazılan 126 kitap yer almaktadır. Kitaplar arasında en fazla yer verilen değer sorumluluk, en az yer verilen değer bütün insanlar için fırsat eşitliğidir.

Chant (1971) tarafından yapılan araştırmada küçük çocuklara uygulanabilen toplumsal-kişisel değerlerin seri üretilen kitaplara ne ölçüde yansıdığı ve sıklığı

incelenmiştir. Araştırmada ele alınan 1,00 \$ veya daha düşük maliyeti olan 65 çocuk kitabında en fazla yer verilen değerin iş birliği değeri olduğu, en az yer verilen değerlerin ise dürüstlük ve özveri değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Leming (2000) tarafından Amerika Birleşik Devlet'lerinde yapılan çalışmada edebiyat merkezli karakter eğitimi programı değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmanın örneklemini 1. ve 6. sınıflarda eğitim gören 965 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda kitap odaklı ve çocuk edebiyatının kullanımına dayalı karakter eğitimi programının çocukların kazanımları üzerinde olumlu davranışsal ve bilişsel etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Court ve Rosental (2007) İsrail devlet okullarında görev yapan eğitimcilere sınıflarında hangi kitapları ve hikayeleri kullandıkları, nedenleri, değerlerin öğretilmesinde çocuk edebiyatının kullanılmasının gerekli olup olmadığı anket yoluyla sorulmuştur. Eğitimcilere erken çocukluk döneminde kazandırılması gereken en önemli değerin ne olduğu da sorulmuştur. Anketten alınan cevaplardan sonra eğitimcilerin en önemli gördükleri değerleri içeren, kitapların analizinde kullanılacak bir değerler listesi oluşturulmuştur. 170 kitap bu değerler listesi doğrultusunda araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Eğitimcilerin tercih ettikleri kitaplarda en fazla karşılıklı saygı ve arkadaşlık değerlerine yer verildiği, daha sonra kendini kabul ve bireycilik değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Zeece (2009) tarafından yapılan çalışmada 14 çocuk kitabı incelenmiş ve çalışmada nezaket davranışının artırılması için kullanılacak olan resimli çocuk kitaplarının seçilmesi konusunda bazı tavsiyeler verilmiştir. Okunacak olan kitapların ilk olarak çocuğun gelişimine ve içinde bulunduğu kültüre uygun olması ve saygı, yardımlaşma, paylaşma, doğru söylemek, duyarlı olmak, sözünde durmak gibi özellikleri vurgulaması gerekmektedir. Yapılan çalışmada nezaket davranışının

artması için kullanılan kitapların küçük çocuklar ve yetişkinler arasındaki güvenli bağlanmayı ve ayrıca çocukların nezaket davranışlarını güçlendirmekte olduğu vurgulanmıştır.

Erdal (2009) tarafından çocuk kitaplarının eğitim değerleri açısından incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada çalışkanlık, yardımseverlik, hayvan sevgisi, temizlik, kıymet bilme, diğer insanlara özenme, söz dinleme, kibirli olmama değerlerinin çocuk kitaplarında en fazla işlenen değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim birinci sınıf çocuklarına hitap eden 2005–2009 yılları arasında basılmış 100 çocuk kitabı incelenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında yer alan değerlerin dağılımına bakıldığında en çok sevgi ve saygı değerlerine yer verildiği, en az vatanseverlik ve sorumluluk değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akyol (2012) tarafından Türkçe basılmış yerli ve yabancı 250 resimli çocuk kitabı değerler açısından incelenmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen Değerler Kontrol Listesi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Değerler Kontrol Listesi'nde toplam 24 değere yer verilmiştir. Bu listede kişisel, kişiler arası ve toplumsal olmak üzere 3 farklı değer kategorisi bulunmaktadır. Çalışma sonucunda kitaplarda en çok kişisel değerlere, daha sonra kişiler arası değerlere en az ise toplumsal değerlere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kişisel ve kişiler arası değerler kategorilerinde an fazla; mutluluk, kibarlık, duyarlılık, sevgi, arkadaşlık, işbirliği değerlerine yer verildiği; en az ise alçakgönüllülük, samimiyet, dürüstlük, özgürlük, saygı, uyum değerlerine yer verildiği görülmektedir. Toplumsal değerlerde ise en fazla kurallara uyma, doğayı sevme ve koruma değerlerine yer verildiği; en az ise barış ve vatanseverlik değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Veziroğlu ve Gönen (2012) okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden 250 resimli çocuk kitabını M.E.B. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan amaç ve kazanımlar açısından inceledikleri çalışmada resimli çocuk kitaplarının programdaki 5 gelişim alanında yer verilen 264 kazanımı düşük düzeyde karşılamakta olduğu görülmüştür.

Dirican (2013) tarafından Türk yazarlar tarafından 2005-2012 yılları arasında yazılan 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden 135 resimli çocuk kitabını temel değerler açısından incelenmiştir. Araştırmada verilerin toplanmasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada 135 resimli çocuk kitabının metin kısmında 20 farklı temel değer ve alt kategoriler incelenmiş, resim kısmında ise 20 farklı temel değer incelenmiştir. Yapılan çalışmada kitapların metin kısmında en fazla sevgi, en az barış değerine yer verildiği; kitapların resim kısmında ise en fazla paylaşma, en az barış değerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Freeman (2014) tarafından 4-6 yaş aralığındaki okul öncesi çocukların zorbalık davranışları ile ilgili bildiklerinin ve algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmacı tarafından görüşme soruları ve anketler hazırlanmıştır. Görüşme soruları kısa cevaplı ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Sorular çocuklara sesli olarak okunmuş ve cevaplar yazılı olarak kaydedilmiştir. 4-6 yaş aralığındaki çocukların zorbalık ile ilgili az da olsa bilgileri olduğu görülmüştür. Çocukların çoğu zorba bir insanın davranışlarının kaba ve kötü olduğunu anlamaktadırlar. Çalışmada çocuklara zorbalık temalı resimli çocuk kitapları okunmuş, çocukların okunanlardan sonra öğrendiklerini deneysel olarak kullanabilecekleri etkinlikler uygulanmış ve çalışma 12 hafta sürmüştür. Okumalarda ve tartışmalarda zorba davranışla karşılaşıldığında bir yetişkine söylemek, nazik davranılması ve uzaklaşılması gibi stratejilerden bahsedilmiştir. Okumalardan ve tartışmalardan sonra çocukların zorba bir insanla nasıl

baş edileceği ile ilgili cevaplarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmadan önce çocuklardan 15'i kendilerine kötü davranan kişiyi ısıracığını ya da vuracağını söylemiştir fakat anketten sonra çocuklar bu gibi davranışları kullanacaklarını belirtmemişlerdir.

Kaya ve Çelebi (2015) tarafından AÇEV çocuk kitaplarında değerlere yer verilip verilmeme durumu ve değerlerin nasıl aktarıldığının incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada on kitap incelenmiştir. Bu kitapların beş tanesinin değerlere yer verdiği, sekiz tanesinin herhangi bir değere yer vermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Şimşek (2015) tarafından Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında değerlerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada yazarın genellikle romanlarında yardımlaşma, sabır, emek, eğitim, merhamet, sevgi gibi temalara yer verdiği görülmüştür.

Ülaver ve Veisson (2015) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitim kurumları içinde değerler eğitiminin günlük etkinlikler ve iletişim, geleneksel etkinlik ve oyunlar, uygulamalı etkinlikler aracılığıyla uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Işıtan (2016) okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden 1990-2015 yıllarında basılan özel amaçla yazılmış 405 resimli çocuk kitabını temaları açısından incelemiştir. Araştırmacının hazırladığı Kitap İnceleme Formu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. İncelenen kitaplarda en çok “Zor temalar (sorun davranışlar)” alt temasının yer aldığı; en az “özel gereksinimli olma” temasına yer verildiği saptanmıştır.

Körükçü, Acun Kapıkıran ve Aral (2016) tarafından yapılan çalışmada 3-6 yaş resimli çocuk kitaplarında bulunan değerler Schwartz'ın Değerler Modeline göre incelenmiştir. İncelenen 275 kitapta, 10 değer dağılımına bakıldığında kitaplarda toplam 678 değer bulunmaktadır. İncelenen kitaplarda sırasıyla en çok uyma, hazcılık,

geleneksellik, iyilikseverlik, uyarılım, evrensellik, öz yönelimli olma değerleri yer almaktadır; en az güç, güvenlik, başarı değerleri yer almaktadır.

Kuru ve Keklik (2016) Ayşe Yamaç'ın eserlerini değerler açısından incelemişlerdir. Yazarın yedi farklı çocuk romanı 14 değer açısından incelenmiştir ve yedi kitapta bu değerlerin örtük ya da doğrudan olarak 527 defa işlendiği tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda en fazla görülen değer sevgi en az görülen değer ise aile birliğine önem verme olduğu tespit edilmiştir.

Turan ve Ulutaş (2016) okul öncesi öğretmenleri tarafından etkinliklerinde kullanılan resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi bakımından incelendiği araştırmada 2013-2014 yıllarında resmi anaokullarında görev alan 245 okul öncesi öğretmeni ve 100 resimli öykü kitabı örnekleme oluşturmaktadır. Öğretmenler tarafından kullanılan kitapların 31'i yabancı yazarlar tarafından, 69'u ise yerli yazarlar tarafından yazılmış kitaplardır. Kitaplardaki değerleri incelemek için "Resimli Öykü Kitaplarındaki Değerleri İçeren Kontrol Listesi" kullanılmış ve incelenen kitaplarda bu listede yer alan değerlere 742 defa yer verildiği görülmüştür. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik değerler arasında kitaplarda en fazla öğrenme, araştırma, mutluluk, nezaket/kibarlık değerlerine; başarı, saygı, liderlik, barış/uzlaş, doğayı ve çevreyi sevmek, tutumluluk değerlerine ise en az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Belet Boyacı, Güner ve Babadağ (2017) Samed Behrengi tarafından yazılmış Küçük Kara Balık kitabını yer verilen değerler açısından incelemişlerdir. Bu çalışmada veriler doküman analizi ile toplanmıştır. Toplanan verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Temalarda en fazla yer verilen değerlerin merak duyabilmek (özyönelim), kendi amaçlarını seçebilmek (özyönelim), özgür olmak (özyönelim), açık sözlülük (özyönelim), cesur olmak (uyarılım), anlamlı bir hayat (iyilikseverlik) ve kibarlık (uyuma) değerleri olduğu tespit edilmiştir.

Cengiz ve Duran (2017) okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden hikaye ve masalları incelemişlerdir. Araştırma sürecinde iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama araçlarından biri yarı yapılandırılmış görüşme formu diğeri ise 20 değerden oluşan değer listesidir. Bu çalışmada ebeveynler, çocuklar ve eğitimcilerin tercihleri doğrultusunda 52 çocuk kitabı incelenmiştir. İncelenen kitaplarda en fazla mutluluk değerine yer verilirken, dürüstlük, dayanışma ve barış değerlerine ise az yer verildiği tespit edilmiştir.

Dilek (2017) M.E.B. tarafından belirlenen değerleri Feridun Oral'ın 0-6 yaşa hitap eden 14 resimli çocuk kitabında incelendiği araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmış, verilerin analizinde içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Çalışmada Değerler Kontrol Listesinde 21 değere yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda en fazla yardımlaşma-dayanışma, çalışkanlık değerlerine yer verildiği; adil olma, vatanseverlik, cesaret-liderlik, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakarlık, alçakgönüllülük değerlerine hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Pehlivan, Aydın ve İnnalı (2017) tarafından KKTC'de okutulan Türkçe ders kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelendiği araştırmada 2015-2016 eğitim öğretim yılında 1. ve 5. sınıflara okutulan Türkçe ders kitapları örneklemini oluşturmuştur. Schwartz (1992), Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000)'nın ifade ettikleri değerler doğrultusunda kitapların metinlerindeki değerler incelenmiştir. İncelenen kitaplarda en fazla evrenselcilik değerinin yer aldığı; daha sonra ise sırasıyla güvenlik, başarı, gelenekselcilik, özyönelim, uyma, güç, uyarılım ve hazcılık değerlerinin kitaplarda yer aldığı tespit edilmiştir..

Alabay, Can, Kandemir ve Güney (2018) TÜBİTAK tarafından yayınlanan erken çocukluk dönemine hitap eden Meraklı Minik dergisini evrensel değerler açısından incelemişlerdir. Çalışmada 2012-2016 yılları arasında yayınlanan 60 dergi

örnekleme oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada Yaşayan Değerler Eğitimi Programındaki 12 değer incelenmiştir. Verilerin toplanmasında döküman inceleme yolundan faydalanılmış, verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen dergilerde toplam 214 değer ifadesine yer verildiği tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada dergilerde sevgi, sorumluluk, iş birliği değerlerine en fazla yer verildiği; birlik, sadelik, özgürlük değerlerine en az yer verildiği; dürüstlük, barış, alçakgönüllülük değerlerine ise hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde devlet anaokullarındaki öğretmenlerin etkinliklerinde en fazla yer verdikleri kitapları örtük program bağlamında içerdikleri değerler açısından incelemişlerdir. Çalışmada 225 resimli çocuk kitabı incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak döküman incelemesi, verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Kitaplarda sıklıkla mutluluk, duyarlılık, arkadaşlık, sevgi, toplumsal kurallara uyma değerlerinin yer aldığı; düşük düzeyde yer alan değerlerin ise saygı, özgürlük, uyum, özeleştir, vatanseverlik değerleri olduğu saptanmıştır.

Kazancı Gül (2018) tarafından 5-6 yaş grubu çocuklar için Türkçe yazılmış resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada 2000-2007 yılları arasında basılan kitaplarda en çok sevgi değerine yer verilirken, en az ise hoşgörü değerine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu yıllarda basılan kitaplar içinde yerli olan kitaplarda değerlere daha çok yer verildiği, çeviri kitaplarda ise değerlere daha az yer verildiği görülmektedir. 2014 yılında basılan kitaplarda en çok sevgi değerine yer verildiği, en az hoşgörü değerine yer verildiği, bilgelik değerine ise yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu yıllarda basılan kitaplar içinde çeviri olan

kitaplarda değerlere daha çok yer verildiği, yerli kitaplarda ise daha az yer verildiği görülmektedir.

Sigurdardottir, Williams & Einarsdottir (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklara değerlerin nasıl aktarıldığı araştırılmıştır. Yapılan alışma İskandinav erken çocukluk eğitimi bağlamında yürütülmekte ve İzlanda’da bir anaokulundaki video gözlemlerine dayanmaktadır. Toplam dokuz saat 17 dakikadan oluşan 68 video kaydedilmiştir. Çalışma oyun zamanına odaklanmıştır. Videolar izlendikten, analiz edildikten ve kodlama yapıldıktan sonra, çocuklara hangi değerlerin aktarıldığına ve bunların nasıl aktarıldığına dair daha açıklayıcı örnekler sunabilmek için daha fazla analiz ve tartışma yapılması için ikinci bölüme geçilmiştir. Çalışma sonucunda iki bölümde de okul öncesi ğretmenlerinin çocuklarla iletişim kurarken hem iletişimsel hem de stratejik davrandıkları görülmüştür. İletişimsel davranışlar karşılıklı anlayışa yönelik, stratejik davranışlar hedefe yöneliktir. Okul ncesi dönemdeki çocuklarla çalışırken öğretmenlerin işbirliği halinde geliştirdikleri profesyonel değerler, kişisel değerlerden önce gelmektedir. Öğretmenlerin ocuklara katı kurallar verdikleri durumlarda, çocukların oyunlarını sonlandırıdıkları görülmüştür.

Tomé-Fernández, Senís-Fernández, Ruiz-Martín (2019) kültürlerarası eğitimde yararlanılan resimli ocuk kitapları aracılığıyla, İspanya’da Granada kentinde bir devlet okulunda okuyan 30 ilköğretim beşinci sınıf öğrencisinin kültürlerarası deneyimlerini ve değerlere yönelik algılarını incelemişlerdir. Resimli ocuk kitapları ilk olarak çocuklara sesli bir şekilde okunmuş daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla veriler toplanmıştır. Çocuklara görüşmede 14 soru sorulmuştur. Tartışma esnasında çocukların verdikleri cevaplar yargılanmamış, kişisel görüşlerden kaçınılmış ve çocuklar özgürce cevap vermeleri için teşvik edilmiştir. Daha sonra

çocukların sorulara verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Çocuklar tarafından verilen cevaplar empati, yardımseverlik, dostluk gibi değerleri algıladıklarını göstermiştir.

Ertekin ve Çamlıbel Çakmak (2021) M.E.B. değerler eğitimi yönergesinde bulunan değerleri desteklemeleri açısından 56 çeviri resimli çocuk kitabını incelemiştir. Yapılan araştırmada döküman analizi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen kitaplar rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Kitaplarda en çok yardımlaşma-dayanışma değerinin en fazla yer aldığı; daha sonra sırasıyla nazik olmak, sevgi, sorumluluk, dostluk, özgüven değerlerine yer verildiği; kültürel mirasa sahip çıkma, hoşgörü-duyarlılık, bağımsız düşünme, fedakârlık, vatanseverlik değerlerine ise az yer verildiği tespit edilmiştir.

Yüksel (2020) tarafından Behiç Ak'ın resimli çocuk kitaplarındaki resim tekniklerinin, grafik tasarımlarının, resimlerin ve metinlerin ilişkisinin, resimlerin değerleri nasıl aktarıldığının incelendiği çalışmada 14 resimli çocuk kitabı örnekleme oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak döküman incelemesi kullanılmıştır. İncelenen kitapların okul öncesi ve temel eğitim düzeyine uygun, bu çocuklar tarafından rahatlıkla okunabilecek kitaplar olduğu görülmüştür. Ele alınan kitaplarda ortak olan değerlerin dostluk, hayvan sevgisi, çevre bilinci, dayanışma olduğu tespit edilmiştir.

Caple ve Tian (2021) Avustralya erken çocukluk dönemine hitap eden Ödüllü 118 resimli çocuk kitabında çeşitliliği incelemiştir. Kitaplardaki görsellerde ve metinlerde çeşitliliği incelemiştir. Bütün kitaplarda 1114 karakter arasından karakterlerin sadece %7,5'i ana karakterleri oluşturmaktadır. Diğer karakterler destekleyici rollerde, evcil hayvan veya figüran olarak görülmektedir. Kitaplardaki 1114 karakter arasında insan karakterler %53'ü, hayvan karakterler %41'i oluşturmaktadır. Kadın ve erkek karakterler arasında eşit bir ayrım görülmüştür.

Akar, Mercan, Yılmaz ve Yükselen (2021) tarafından 3-6 yaş çocuklarına hitap eden resimli öykü kitaplarında bulunan karakterlerin sergiledikleri prososyal davranışların incelenmesi hedeflenen araştırmada, prososyal davranışlar yardımlaşma, iş birliği, empati, paylaşma, teselli etme, kibarlık, dayanışma kategorilerinde yer almaktadır. İncelenen kitapların sonuçlarına bakıldığında kategoriler arasında en az paylaşma, en çok kibarlık davranışına yer verildiği görülmektedir.

Bulut (2021) tarafından Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi adlı romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelendiği çalışmanın sonuçlarına bakıldığında Merhaba Sevgi kitabında toplam 42 farklı değer yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda çok karşılaşılan değerler sırasıyla; sevgi, dürüstlük, yardımlaşma, sorumluluk, saygı, merhametli olmak, öğrenme arzusu, iyilik, nezaket, fedakârlık, kararlı olmak, dostluk değerleridir. On kök değer arasından en az karşılaşılan değerler ise; adalet ve vatanseverlik değeridir.

Bölüm 3

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine yer verilmektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin ele alınışında kullanılan görsel ve sözel göstergelerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda; görüşme, gözlem, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmakta, olayların ve algıların doğal ortamlarda bütüncül ve gerçekçi olarak ortaya koyulmasına ilişkin nitel bir süreç izlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45).

Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgular ya da olgu hakkındaki bilgileri içeren yazılı materyallerin analiz edilmesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187). Dokümanlar, etkili olarak kullanılması gerekli görülen ve nitel araştırmalarda kullanılan önemli bilgi kaynaklarıdır. Nitel araştırmalarda, araştırmacı tarafından ihtiyaç duyulan veriye, görüşme ya da gözlem yapılmasına gerek kalmadan ulaşabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 218). Bu araştırmada veriler doküman incelemesi yoluyla incelenmiştir.

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel olan olguları gerçek hayatın içinde çalışan, içerik ve olgunun arasındaki sınırların kesin olarak belirli olmadığı, birden çok veri

kaynağı ve kanıtın bulunduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemi olmaktadır (Yin, 1984, s. 23; Yıldırım ve Şimşek, 2013: 313).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Türk yazarlar tarafından yazılan, 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden 118 resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiş; belirli yayınevleri ve değer setlerinin, farklı resimli kitap türlerinin örnekleme eklenmesine özen gösterilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, seçkisiz ve olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme yöntemidir. Bu yöntem, araştırmanın amacı ile bağlantılı olarak bilgi açısından yoğun durumlar seçilerek, derinlemesine araştırma yapmasına fırsat sağlamaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, vd., 2016). Bu çalışma kapsamında; 2011-2021 yılları arasında yazılan, farklı yayınevleri tarafından basılan ve temelinde belirli değerlerin kazandırılmasını hedefleyen resimli çocuk kitapları seçilmiş ve incelenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen kitapların yayınevlerine göre dağılımı Tablo 1 de gösterilmiştir:

Tablo 1: Resimli Çocuk Kitaplarının Yayınevlerine Göre Dağılımı

Yayınevi Adı	Kitap Sayısı	%
Erdem Çocuk Yayınları	14	11.86
Çocuk Gezegeni Yayınları	13	11.01
Kırmızı Kedi Çocuk Yayınevi	10	8.47
Tanışır Yayınları	10	8.47
Düşler Okul Öncesi Yayınları	9	7.62
Muştu Yayınları	9	7.62
Damla Yayınevi	9	7.62
Karatay Çocuk Yayınları	7	5.93
Yumurcak Yayınları	7	5.93
Erdem Yayınları	6	5.08
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	5	4.23
Mor Elma Yayıncılık	5	4.23
LARUS Yayınevi Akademi Yayıncılık	5	4.23
Ema Çocuk Yayınları	5	4.23

Şiir Çocuk Yayınları	4	3.38
TOPLAM	118	100.00

Tablo 1'e bakıldığında en fazla Erdem Çocuk (n=14) ve Çocuk Gezegeni Yayınlarında (n=13) basılan kitaplara ulaşım sağlandığı; en az ise Şiir Çocuk Yayınlarında (n=4) basılan kitaplara ulaşım sağlandığı görülmektedir. Farklı değerler içeren kitapların basım yıllarına göre dağılımları Tablo 2 de gösterilmiştir:

Tablo 2: Resimli Çocuk Kitaplarının Ele Aldıkları Değerlere ve Basım Yıllarına Göre Dağılımları

Değer Kategorileri	Yardımlaşma ve İş Birliği	Sorumluluk	Dürüstlük	Saygı	Sevgi	Özgüven	İyilik ve Hoşgörü	Toplam	%
Belirsiz	1	2	1	1	-	-	-	5	4.23
2011-2014	5	5	4	2	2	-	1	19	16.10
2015-2018	8	7	5	7	4	6	5	42	35.59
2019-2021	10	10	7	6	9	6	4	52	44.06
Toplam	24	24	17	16	15	12	10	118	100.00

Tablo 2'ye bakıldığında; çalışma kapsamında incelenen kitapların %16.10'unun 2011-2014 yılları arasında, %35.59'unun 2015-2018 yılları arasında, %44.06'sinin 2019-2021 yılları arasında basıldığı görülmektedir. Kitapların %4.23'ünün yayın yılına yer vermediği görülmüştür.

Çalışma kapsamında incelenen kitapların basım yıllarına bakıldığında; 2011-2014 yılları arasında yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili 5 kitap, sorumluluk değeri ile ilgili 5 kitap, dürüstlük değeri ile ilgili 4 kitap, saygı değeri ile ilgili 2 kitap, sevgi değeri ile ilgili 2 kitap, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili 1 kitap basıldığı

görülmektedir. 2011-2014 yılları arasında özgüven değeri ile ilgili kitap basılmamıştır. 2011-2014 yılları arasında değerler ile ilgili toplam 19 kitap basılmıştır.

2015-2018 yılları arasında; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili 8 kitap, sorumluluk değeri ile ilgili 7 kitap, dürüstlük değeri ile ilgili 5 kitap, saygı değeri ile ilgili 7 kitap, sevgi değeri ile ilgili 4 kitap, özgüven değeri ile ilgili 6 kitap, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili 5 kitap basıldığı görülmektedir. 2015-2018 yılları arasında değerler ile ilgili toplam 42 kitap basılmıştır.

2019-2021 yılları arasında; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili 10 kitap, sorumluluk değeri ile ilgili 10 kitap, dürüstlük değeri ile ilgili 7 kitap, saygı değeri ile ilgili 6 kitap, sevgi değeri ile ilgili 9 kitap, özgüven değeri ile ilgili 6 kitap, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili 4 kitap basıldığı görülmektedir. 2019-2021 yılları arasında farklı değer kategorileri ile ilgili olarak toplam 52 kitap basılmıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından iki ayrı bölümden oluşan bir form oluşturulmuştur. Birinci bölümde ‘‘Kitap Künyesi’’ ne yer verilmiştir. Kitap Künyesinde; tema-değer kategorisi, kitabın adı, değer setinin adı, yazarın adı, resimleyenin adı, yayınevi, basım yılı bilgilerine yer verilmiştir. Çalışma kapsamında incelenecek her kitap için Kitap Künyesi araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

İkinci bölümde, araştırmacı tarafından oluşturulan ‘‘Değerler Kontrol Listesi’’ ne yer verilmiştir. Değerler Kontrol Listesinin oluşturulma aşamasında; Millî Eğitim Bakanlığının çocuklara kazandırılmasını uygun gördüğü değerlere bakılmış, MEB 2012/5 Sayılı Değerler Eğitimi Yönergesi doğrultusunda ele alınması önerilen değerler incelenmiş, alanyazında resimli çocuk kitaplarında değerlerin incelendiği araştırmalar da dikkate alınarak çalışma kapsamında ele alınan resimli çocuk kitabındaki görsel ve sözel ifadeler incelenmiş, sözel ve görsel ifadelerin yansıttığı değerler belirlenmiş,

araştırmacı tarafından bu araştırma kapsamında kullanılmak üzere Değerler Kontrol Listesi oluşturulmuştur. Değerler Kontrol Listesinde yer alan değer kategorileri ve alt kategoriler için bu alanda uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışma kapsamında ele alınan kitaplarda en fazla yer verilen değer kategorileri göz önünde bulundurularak, değer kategorileri ve alt kategoriler oluşturulan listeye kaydedilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan değer kategorileri; yardımlaşma ve iş birliği, sorumluluk, dürüstlük, saygı, sevgi, özgüven, iyilik ve hoşgörü olmak üzere yedi değerden ve 40 alt kategoriden oluşmaktadır. Değer kategorileri ve alt kategoriler Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3: Değer Kategorileri ve Alt Kategoriler

Değer Kategorileri	Alt Kategoriler
Yardımlaşma ve İş Birliği	Y1- Dayanışma Y2- Misafirperverlik-Komşuluk İlişkileri Y3- Paylaşma Y4- İmece Y5- Empati Y6- İletişim (Yardım eder misin, yardım edebilir miyim? vb.)
Sorumluluk	SO1- Kendine Karşı Sorumluluk SO2- Aile İçi Sorumluluk SO3- Topluma Karşı Sorumluluk SO4- Doğaya, Çevreye, Hayvanlara Karşı Sorumluluk SO5- Çalışkanlık SO6- Tutumluluk
Dürüstlük	D1- Doğru Sözlü Olmak D2- Adil Olmak-Adalet D3- Cesaret D4- Öz Eleştiri-Kendine Karşı Dürüst Olmak
Saygı	SA1- Atatürk’e, Devlete, Bayrağa Saygı SA2- Kendine Saygı SA3- Yaşlılara, Öğretmenlere, Anne ve Babaya Saygı SA4- Çevrenin Huzuruna Saygı SA5- Farklılıklara Saygı SA6- Trafikte Saygı SA7- Görgü Kuralları-Nezakat

Sevgi	SE1- Yaşlıları, Öğretmenleri, Aileyi Sevmek SE2- Doğayı, Çevreyi, Hayvanları Sevmek SE3- Farklılıkları Sevmek SE4- Kendini Sevmek SE5- Arkadaşlık-Arkadaşlarını Sevmek SE6- Vefalı ve Sadakatli Olmak SE7- Fedakârlık
Özgüven	Ö1- Girişkenlik Ö2- Hakkını Savunmak Ö3- Başkalarına Yapılan Haksızlıklara Karşı Durabilmek Ö4- Özdenetim- Hedef Belirlemek Ö5- Kararlılık
İyilik ve Hoşgörü	İ1- Öneriye ve Eleştiriye Açık Olmak İ2- Affetmek İ3- İyilik Yapmak İ4- İyimserlik İ5-Duyguları Uygunca İfade Etmek

Değerler Kontrol Listesinde yer alan değer kategorilerine ilişkin tanımlar aşağıda yer almaktadır (TDK, 2022):

Yardımlaşma: Karşılıklı olarak yardımda bulunma.

İş Birliği: Çıkarları ve amaçları bir olan bireylerin ortak çalışması, teşrikimesai.

Sorumluluk: Bireyin davranışlarının veya kendisinin yetkisinde olan herhangi bir durumun neticelerini üstlenmesi, mesuliyet, sorum.

Dürüstlük: Doğruluk.

Dürüst: Davranışları ve sözlerinde doğru olandan uzaklaşmayan, doğru olan kişi.

Saygı: Değerli, üstün, yararlı, yaşlı, kutsal olması sebebiyle insana veya bir şeye karşı özenli, dikkatli ve ölçülü davranılmasına sebep olan sevgiye yönelik duygu.

Sevgi: İnsanı biriyle veya herhangi bir şeyle yakından ilgilenmesi ve ona bağlılık göstermesine yönelten duygu.

Özgüven: Bireyin kendine güvenmesine yönelik duygu.

İyilik: Karşılık ummadan yapılan yardım, lütuf, ihsan, kayra, inayet, kerem.

Hoşgörü: Her şeyi anlayışla karşılamak ve olabildiğince hoş görmek, tolerans, müsamaha.

3.4 Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Farklı yayınevleri tarafından basılmış olan resimli çocuk kitaplarına “değer”, “değerler”, “değerler eğitimi” gibi anahtar kelimeler kullanılarak internet sitelerindeki (d&r, idfix, kitapyardu vb.) aramalar sonucunda ulaşılmıştır. İnternet sitelerinden ulaşılamayan kitaplar ise; Gazimağusa, Lefkoşa, Girne bölgelerindeki kitabevlerinden ve kırtasiyelerden araştırmacı tarafından temin edilmiştir. Kitaplara ulaşım sağlandıktan sonra ilk olarak, Kitap Künyesi ve Değerler Kontrol Listesi oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından amaçlı örneklem ilkelerine göre toplam 127 kitap arasından incelenmek üzere 118 kitap seçilmiştir. Değerler Kontrol Listesinde yer alan değer kategorilerine uygun olmamaları sebebiyle ulaşılan kitaplardan bazıları incelemeye dahil edilmemiştir.

Araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemi ile elde edilmiştir. Betimsel analiz yaklaşımında ulaşılan veriler, daha önce belirlenmiş olan temalar doğrultusunda özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Veriler araştırma sorularının öne çıkardığı temalar doğrultusunda düzenlenmekte ya da gözlem ve görüşme aşamasında kullanılan boyut veya sorular göz önünde bulundurularak sunulabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). Betimsel analiz yönteminde sonuçların genellenmesi için, araştırılmakta olan konu ile ilgili yazılı materyallerin analiz edilmesi ve taranması gerekmektedir (King ve He, 2005). Betimsel analizin amacı, ulaşılan bulguların düzenlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ulaşılan veriler, ilk olarak sistemli ve açık olarak betimlenmektedir. Bu betimlemeler açıklanmakta ve yorumlanmaktadır, neden sonuç ilişkileri incelenmekte, bazı sonuçlar elde edilmektedir. Elde edilen temalar arasında bağlantı kurulması, anlamlandırılması,

ilerisi için tahmin yürütülmesi, araştırmacı tarafından yapılacak yorumların boyutları arasında bulunabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). Değerler Kontrol Listesi uyarınca önceden belirlenen değer kategorileri ve alt kategoriler, betimsel analiz tekniği yoluyla incelenmiş, düzenlenmiş, yorumlanmış, farklı değişkenler açısından dağılımları analiz edilmiş ve tablolastırılmıştır. İlk olarak, çalışma kapsamında incelenen bütün kitaplardaki sözel ve görsel alıntılarının ele alınış düzeylerinin toplam sayısı hesaplanmıştır. Kitaplardaki her bir değer kategorisi, çalışma kapsamında ele alınan bütün kitaplardaki toplam sözel alıntı sayısına bölünmüş ve sözel alıntılarının ele alınış düzeyi hesaplanmıştır. Daha sonra her bir değer kategorisi, çalışma kapsamında ele alınan bütün kitaplardaki toplam görsel alıntı sayısına bölünmüş ve görsel alıntılarının ele alınış düzeyi hesaplanmıştır. Son olarak her bir değer kategorisindeki alt kategoriler, çalışma kapsamında ele alınan kitaplardaki alt kategorilerin toplam sözel ve görsel alıntı sayısına bölünmüş, alt kategorilerin sözel ve görsel alıntılara göre yüzdeleri hesaplanmıştır.

Betimsel analiz dört farklı basamaktan oluşmaktadır. İlk basamakta araştırma soruları, kavramsal çerçeve veya görüşme/gözlemde bulunan boyutlar doğrultusunda verilerin analiz edilmesi için bir çerçeve oluşturulmaktadır. Verilerin hangi temalarda düzenlenecek olduğu ve sunulacağı belirlenmektedir. İkinci basamakta önceden oluşturulmuş olan çerçeveye göre ulaşılan veriler okunmakta, düzenlenmektedir. Burada veriler tanımlama amacıyla seçilmekte, mantıklı olacak şekilde bir araya getirilmektedir. Çerçeveye göre bazı veriler dışarıda kalabilmektedir. Burada, sonradan kullanılacak olan doğrudan alıntılar seçilmektedir. Daha sonraki basamakta ise veriler tanımlanmakta ve doğrudan alıntılar yoluyla desteklenmektedir. Son olarak, tanımlanan bulgular açıklanmakta, ilişkilendirilmekte ve anlamlandırılmaktadır. Bulgular arası neden-sonuç ilişkilerini açıklamak, farklı olguları karşılaştırmak,

yapılan yorumu daha nitelikli hale getirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). Bu çalışmada önceden belirlenmiş olan değer kategorileri ve alt kategoriler doğrultusunda elde edilen veriler, kitaplardan seçilen sözel ve görsel alıntılar aracılığıyla desteklenmektedir.

Görsel alıntılar analiz edilirken McCloud'un metin-resim ilişkisi sınıflandırılmasından yararlanılmıştır. McCloud (1994) tarafından yapılan metin-resim ilişkisi sınıflandırılması 6 ilişkiden oluşmaktadır. Katkı ilişkisinde sözcükler resimlerin veya resimlerde görünenin tam tersini ayrıntılı olarak örnekler vererek sunmaktadır. Montaj ilişkisinde resimler ve sözcükler birbirlerini tamamlamaktadır. Paralel ilişkide kelime ve resimler kesişmezler, farklı yollar izlemektedirler. Birebir bağlı ilişkide kelime ve resimler birlikte bir anlam içermektedirler. Kelimeye özgü ilişkide resimler kullanılır fakat metni tamamlayan bu resimler önemli görülmemektedir. Resme özgü ilişkide metine göre resimler daha baskındır ve metin resimlerin anlaşılmasında çok önemli görülmemektedir (akt. Çetin, 2021).

Nitel araştırmalarda geçerliğin en önemli ölçütlerinden biri araştırmacının topladığı verileri ayrıntılı biçimde raporlaştırması, sonuçları nasıl elde ettiğini açıklamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 257). Tutarlılık; belirli zamanlarda tekrarlanan ölçümlerle ya da ölçekteki maddelerle arasındaki ilişkilerin incelenmesi yoluyla belirlenebilmektedir (Karagöz ve Bardakçı, 2020: 50). İç geçerlikte araştırmacının verilerin toplanmasında, verilerin analizinde ve yorumlanmasında tutarlı davranması, nasıl tutarlı olduğunu açıklaması beklenir. Araştırmacı kendisini ve araştırmasındaki süreçleri sürekli olarak eleştirel biçimde sorgulamalı ve ulaştığı sonuçların, bulguların gerçek olup olmadığını gözetmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 258). Objektiflik; yapılan araştırmanın tarafsız şekilde yürütülmesi anlamına

gelmektedir. Araştırmacının ve kullandığı ölçeğin objektif olması gerekmektedir (Karagöz ve Bardakçı, 2020: 51).

Araştırmada geçerliğin, iç geçerliğin, tutarlılığın ve objektifliğin sağlanması amacıyla çalışma kapsamındaki kitaplar henüz okunmadan önce araştırmacının nesnel ve yansız davranması için literatür taraması yapılmış ve kitaplar bu araştırmalardan sonra okunmuştur. Daha sonra çalışma kapsamında ele alınan kitaplardaki değerler belirlenmiş, belirlenen değerler yapılan araştırmalar doğrultusunda kategorilere ve alt kategorilere ayrılmış ve böylece kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Araştırma boyunca kitaplarda belirlenen değerler aynı kategorileri ve alt kategorileri içermiş, kitapların kategorilerinde ve alt kategorilerinde değişiklik yapılmamıştır. Farklı zamanlarda kategorilerin kodlama işlemi tekrar gerçekleştirilmiştir ve her kodlama işlemi ayrıntılı şekilde kaydedilmiştir. Bu durumlar yapılan araştırmanın geçerliğini, iç geçerliğini, tutarlılığını ve objektifliğini desteklemektedir.

Gözleme bağlı güvenirlik aynı zaman sürecinde birden çok araştırmacının bir olayı veya olguyu aynı şekilde ölçmesidir bu iç güvenirliğin göstergesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 260). Güvenirlik; Çalışmadan elde edilen verilerin aynı araştırmacı tarafından ya da farklı araştırmacılar tarafından başka zamanlarda ne düzeyde aynı kategoriye yerleştirilebilir olduğu ile ilgilidir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın; 2013: 331). İç güvenirliğin sağlanması amacıyla çalışma kapsamındaki kitaplarda bulunan görsel ve sözel alıntılar, kategoriler ve alt kategoriler araştırmacı tarafından kodlandıktan sonra araştırmacı ile birlikte iki alan uzmanı ve bir okul öncesi öğretmeni tarafından eşzamanlı olarak incelenmiştir. “Görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan kodlar saptanmış, üzerinde gerekli değerlendirmeler yapılarak araştırmacının güvenilir bir şekilde verileri çözümlemesi sağlanmıştır. Bu çalışmada Miles ve Huberman’ın (1994)

tavsiye ettiği güvenirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği (79)}}{\text{Görüş Birliği (79)} + \text{Görüş Ayrılığı (11)}}$) kullanılmış ve güvenirlik .80 olarak saptanmıştır.

Ölçülen olgunun bir süre sonra aynı şekilde ölçülmesi zamana bağlı güvenilirlik anlamına gelmektedir ve bu dış güvenirliğin göstergesidir (Yıldırım ve şimşek, 2008: 260). Dış güvenirlik araştırmanın açıkça raporlanmasını, örneklemin ve diğer veri kaynaklarının net bir şekilde belirtilmesini gerektirir (Connelly, 2016; Baltacı, 2019). Dış güvenirlikle ilgili araştırmacı tarafından alınabilecek en önemli nlem; araştırmadaki temel aşamalar ve araştırmadaki yaklaşımı ve konumu ile ilgili açık ve ayrıntılı bilgiler sunmaktır (Yıldırım ve şimşek, 2008: 262). Entelektüel titizlik için nitel analiz yapan bir araştırmacının, kategorilerin, yapıların, yorumların ve açıklamaların anlamı olup olmadığını, bunların ele alınan konuyu gerçekten yansıtıp yansıtmadığını anlayabilmek için verilerine tekrarlı olarak bakması gerekmektedir (Bütün ve Demir, 2014: 570). Araştırmada dış güvenirliğin ve entelektüel titizliğin sağlanması amacıyla araştırmacı kodlamanın son haline kadar, çalışma kapsamındaki kitapları farklı zamanlarda yeniden okumuş ve kodlamıştır. Kitapların okunması, sözel ve görsel alıntılarının doğru şekilde kodlanması amacıyla farklı zamanlarda, toplamda 6 defa gerçekleştirilmiştir. İlk okumada fark edilmeyen alıntılar ikinci ve üçüncü okumalarda fark edilerek kodlamaya dahil edilmiştir; dördüncü ve beşinci okumalarda kodlamaya uygun olmadığı fark edilen alıntılar kodlamaya dahil edilmemiştir. Altıncı ve son okumada sözel ve görsel alıntılarının kodlamaya uygun olup olmadığı en baştan gözden geçirilmiştir. Bütün bu okuma süreçlerinde araştırmacı tarafından alıntılarının uygun olup olmadığı ile ilgili ayrıntılı notlar tutulmuştur.

Bölüm 4

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; “3-6 yaş grubuna hitap eden resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin ele alınışında kullanılan görsel ve sözel göstergeler nelerdir?” problem cümlesine dayalı olarak yapılan çalışmanın alt problemlerinden elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1 Resimli Çocuk Kitaplarında Sosyal Değerlerin Sözel ve Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin sözel ve görsel göstergeler ile yansıtılma durumu nasıldır?” olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın birinci alt probleminden elde edilen bulguların sonuçlarına aşağıda sırasıyla yer verilecektir.

4.1.1 Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Sözel Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 4: Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Sözel Göstergeler ile Yansıtılma Durumu

Değer Kategorileri	Kitap Sayısı (n)	Yardımlaşma ve İş Birliği (n) %	Sorumluluk (n) %	Dürüstlük (n) %	Saygı (n) %	Sevgi (n) %	Özgüven (n) %	İyilik ve Hoşgörü (n) %
Yardımlaşma ve İş Birliği	24	83 50.30	20 13.99	12 11.43	14 13.08	21 14.48	21 16.94	17 14.29
Sorumluluk	24	25 15.15	80 55.94	17 16.19	7 6.54	21 14.48	27 21.77	16 13.45
Dürüstlük	17	11 6.67	12 8.39	57 54.29	9 8.41	13 8.97	17 13.71	11 9.24
Saygı	16	15 9.09	9 6.29	6 5.71	52 48.60	11 7.59	12 9.68	12 10.08
Sevgi	15	12 7.27	10 6.99	3 2.86	9 8.41	57 39.31	5 4.03	12 10.08
Özgüven	12	8 4.85	9 6.29	5 4.76	10 9.35	10 6.90	37 29.84	11 9.24
İyilik ve Hoşgörü	10	11 6.67	3 2.10	5 4.76	6 5.61	12 8.28	5 4.03	40 35.09
TOPLAM	118	165 100.00	143 100.00	105 100.00	107 100.00	145 100.00	124 100.00	119 100.00

Buradan elde edilecek olan bulgularda beklenen ilgili değerlere yönelik yazılan kitaplarda ilgili değere en yüksek oranda yer verilmesidir. Sonuca bakıldığında ilgili değere ek olarak diğer değerlere de yer verilmekte ve bütün değerlerin bir arada verildiği görülmektedir. Değerlerin soyut kavramlar olması ve tek başlarına var olmamaları sebebiyle değerlerin bir bütün halinde verilmekte olduğu düşünülmektedir. Kitaplarda bir değere yer verilmesi beraberinde diğer değerleri de getirmektedir. Çocuklara kitaplar yoluyla değerler sunulurken beraberinde hangi değerlerin iletildiği tabloda görülmektedir.

Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili toplamda 24 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat yardımlaşma ve iş birliği ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili toplam 165 sözel ifade belirlenmiştir. Bunların 83' yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel ifadelerdir. Yardımlaşma ve iş birliği değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 25 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 15 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 12 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez, zgven değeri ile ilgili kitaplarda 8 kez yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili sözel ifadeler yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise zgven değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Sorumluluk değeri ile ilgili toplamda 24 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat sorumluluk ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde sorumluluk değeri ile ilgili toplam 143 sözel ifade

belirlenmiştir. Bunların 80'i sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel ifadelerdir. Sorumluluk değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Sorumluluk değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 20 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 12 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 10 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 9 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 9 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 3 kez sorumluluk değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. Sorumluluk değeri ile ilgili sözel ifadeler sorumluluk değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Dürüstlük değeri ile ilgili toplamda 17 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat dürüstlük ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde dürüstlük değeri ile ilgili toplam 105 sözel ifade belirlenmiştir. Bunların 57'si dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel ifadelerdir. Dürüstlük değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Dürüstlük değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 17 kez, yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 12 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 6 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 3 kez dürüstlük değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. Dürüstlük değeri ile ilgili sözel ifadeler dürüstlük değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise sevgi değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Saygı değeri ile ilgili toplamda 16 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat saygı ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde saygı değeri ile ilgili toplam 107 sözel ifade belirlenmiştir. Bunların

52'si saygı değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel ifadelerdir. Saygı değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Saygı değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 14 kez, özgüven ile ilgili kitaplarda 10 kez, dürüstlük ile ilgili kitaplarda 9 kez, sevgi ile ilgili kitaplarda 9 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 7 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 6 kez saygı değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. Saygı değeri ile ilgili sözel ifadeler saygı değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise iyilik ve hoşgörü ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Sevgi değeri ile ilgili toplamda 15 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat sevgi ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde sevgi değeri ile ilgili toplam 145 sözel ifade belirlenmiştir. Bunların 57'si sevgi değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel ifadelerdir. Sevgi değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Sevgi değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 21 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 21 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 13 kez, iyilik ve hoşgörü ile ilgili kitaplarda 12 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 10 kez sevgi değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. Sevgi değeri ile ilgili sözel ifadeler sevgi değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise özgüven değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Özgüven değeri ile ilgili toplamda 12 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat özgüven ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde özgüven değeri ile ilgili toplamda 124 sözel ifade belirlenmiştir. Bunların 37'si özgüven değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel

ifadelerdir. Özgüven değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Özgüven değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 27 kez, yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 21 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 17 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 12 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez özgüven değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. Özgüven değeri ile ilgili sözel ifadeler özgüven değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise sevgi ve iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili toplamda 10 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat iyilik ve hoşgörü ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili toplamda 119 sözel ifade belirlenmiştir. Bunlardan 40'ı iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda bulunan sözel ifadelerdir. İyilik ve hoşgörü değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 17 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 16 kez, saygı ile ilgili kitaplarda 12 kez, sevgi ile ilgili kitaplarda 12 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili sözel ifadelere rastlanmıştır. İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili sözel ifadeler iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise dürüstlük ve özgüven değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

4.1.2 Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 5: Sosyal Değerlerin Farklı Değer Kategorilerine Yönelik Kitaplarda Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumu

Değer Kategorileri	Kitap Sayısı (n)	Yardımlaşma ve İş Birliği (n) %	Sorumluluk (n) %	Dürüstlük (n) %	Saygı (n) %	Sevgi (n) %	Özgüven (n) %	İyilik ve Hoşgörü (n) %
Yardımlaşma ve İş Birliği	24	40 44.94	19 17.43	1 6.25	7 18.42	10 12.19	12 18.46	9 26.47
Sorumluluk	24	11 12.35	40 36.69	2 12.50	5 13.15	15 18.29	10 15.38	3 8.82
Dürüstlük	17	8 8.98	8 7.33	8 50.00	6 15.78	5 6.09	8 12.30	3 8.82
Saygı	16	12 13.48	16 14.67	2 12.50	16 42.10	11 13.41	4 6.15	7 20.58
Sevgi	15	8 8.98	13 11.92	0 0.00	3 7.89	30 36.58	5 7.69	0 0.00
Özgüven	12	5 5.617	9 8.25	1 6.25	1 2.63	5 6.09	22 33.84	5 14.70
İyilik ve Hoşgörü	10	5 5.617	4 3.66	2 12.50	0 0.00	6 7.31	4 6.15	7 20.58
TOPLAM	118	89 100.00	109 100.00	16 100.00	38 100.00	82 100.00	65 100.00	34 100.00

Burada McCloud tarafından yapılan sınıflandırılmada birebir bağı ilişkiden yararlanılmıştır. McCloud'un metin-resim sınıflandırılmasında birebir bağı ilişkinin tanımında kelime ve resimler birlikte bir anlam iletmekte, tek başına olduklarında bir anlam iletmemektedirler (McCloud, 1994; Çetin, 2021). Araştırma kapsamında incelenen kitaplardaki görsellerin yoğun olarak birebir bağı ilişkide yer aldığı tespit edilmiştir.

Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili toplamda 24 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat yardımlaşma ve iş birliği ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili toplam 89 görsel ifade belirlenmiştir. Bunların 40'ı yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. Yardımlaşma ve iş birliği değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla saygı değeri ile ilgili kitaplarda 12 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 8 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 8 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili görsel ifadeler yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok saygı değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise özgüven ve iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Sorumluluk değeri ile ilgili toplamda 24 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat sorumluluk ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde sorumluluk değeri ile ilgili toplam 109 görsel ifade belirlenmiştir. Bunların 40'ı sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. Sorumluluk değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir.

Sorumluluk değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 19 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 16 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 13 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 9 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 8 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 4 kez sorumluluk değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. Sorumluluk değeri ile ilgili görsel ifadeler sorumluluk değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Dürüstlük değeri ile ilgili toplamda 17 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat dürüstlük ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde dürüstlük değeri ile ilgili toplam 16 görsel ifade belirlenmiştir. Bunların 8'i dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. Dürüstlük değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Dürüstlük değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 2 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 2 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 2 kez, yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 1 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 1 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 0 kez dürüstlük değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. Dürüstlük değeri ile ilgili görsel ifadeler dürüstlük değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise sevgi değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Saygı değeri ile ilgili toplamda 16 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat saygı ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde saygı değeri ile ilgili toplam 38 görsel ifade belirlenmiştir. Bunların 16'sı saygı değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. Saygı değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Saygı değeri ile ilgili kitapların haricinde

diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 7 kez, dürüstlük ile ilgili kitaplarda 6 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, sevgi ile ilgili kitaplarda 3 kez, özgüven ile ilgili kitaplarda 1 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 0 kez saygı değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. Saygı değeri ile ilgili görsel ifadeler saygı değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise iyilik ve hoşgörü ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Sevgi değeri ile ilgili toplamda 15 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat sevgi ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde sevgi değeri ile ilgili toplam 82 görsel ifade belirlenmiştir. Bunların 30'u sevgi değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. Sevgi değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Sevgi değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 15 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 11 kez, yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 10 kez, iyilik ve hoşgörü ile ilgili kitaplarda 6 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez sevgi değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. Sevgi değeri ile ilgili görsel ifadeler sevgi değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok sorumluluk ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise özgüven değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

Özgüven değeri ile ilgili toplamda 12 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat özgüven ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde özgüven değeri ile ilgili toplamda 65 görsel ifade belirlenmiştir. Bunların 22'si özgüven değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. Özgüven değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. Özgüven değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve

iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 12 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 10 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 8 kez, sevgi değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, saygı değeri ile ilgili kitaplarda 4 kez, iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda 4 kez özgüven değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. Özgüven değeri ile ilgili görsel ifadeler özgüven değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise saygı ve iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili toplamda 10 kitap olduğu görülmektedir. Farklı değerler ile ilgili olan fakat iyilik ve hoşgörü ifadeleri içeren kitaplar olduğu da tespit edilmiştir. 118 kitap incelendiğinde iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili toplamda 34 görsel ifade belirlenmiştir. Bunlardan 7'si iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplarda bulunan görsel ifadelerdir. İyilik ve hoşgörü değeri diğer değerler ile ilgili kitaplarda da incelenmiştir. İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitapların haricinde diğer kitaplarda sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda 9 kez, saygı ile ilgili kitaplarda 7 kez, özgüven değeri ile ilgili kitaplarda 5 kez, sorumluluk değeri ile ilgili kitaplarda 3 kez, dürüstlük değeri ile ilgili kitaplarda 3 kez, sevgi ile ilgili kitaplarda 0 kez iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili görsel ifadelere rastlanmıştır. İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili görsel ifadeler iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili kitaplar haricinde en çok yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili kitaplarda görülmekte, en az ise sevgi değeri ile ilgili kitaplarda görülmektedir.

4.1.3 Sosyal Değerlerin Sözel ve Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 6: Kitaplarda Sosyal Değerlerin Sözel ve Görsel Göstergeler ile Yansıtılma Durumu

Alıntılar	Toplam Alıntı Sayısı (n)	Değer Kategorileri İçeren Toplam Alıntı Sayısı (n)	Ele Alınış Düzeyi %
-----------	--------------------------	--	---------------------

Sözel	6.791	908	13.37
Görsel	1.564	433	27.68

Tablo 6’da, ele alınan değer kategorilerini konu alan ve çalışma kapsamında incelenen 118 kitaptaki toplam sözel (cümle) alıntı sayısının 6.791, toplam görsel alıntı sayısının ise 1.564 olduğu saptanmıştır. İncelenen kitaplarda, çalışma kapsamında ele alınan değer kategorilerini içeren toplam sözel alıntı sayısının 908 (%13.37), toplam görsel alıntı sayısının ise 433 (%27.68) olduğu tespit edilmiştir.

Resimli çocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntıların ele alınış düzeylerine göre toplam dağılımına bakıldığında; incelenen 118 kitaptaki toplam sözel alıntı sayısının (n=908), toplam görsel alıntı sayısından (n=433) daha fazla olmasına karşın, görsel alıntılarda değerlerin alıntılanma oranının daha yüksek olduğu (%27.68) görülmektedir.

4.2 Resimli Çocuk Kitaplarında Sözel Göstergelerin Değer Kategorilerine Göre Ele Alınma Durumuna İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında sözel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumu nasıldır?” olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın ikinci alt probleminden elde edilen bulguların sonuçları Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7: Kitaplarda Değer Kategorilerine Göre Sözel Göstergelerin Ele Alınma Durumu

Değer Kategorileri	Sözel Alıntı Sayısı (n)	Ele Alınış Düzeyi %
Yardımlaşma ve İş Birliği	165	18.17
Sorumluluk	143	15.75
Dürüstlük	105	11.56
Saygı	107	11.74
Sevgi	145	15.97
Özgüven	124	13.66
İyilik ve Hoşgörü	119	13.11
TOPLAM	908	100.00

Tablo 7'ye bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda değer ifadeleri ile ilgili olarak değerlendirilen 908 sözel alıntıdan; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili 165 alıntı (%18.17), sorumluluk değeri ile ilgili 143 alıntı (%15.75), dürüstlük değeri ile ilgili 105 alıntı (%11.56), saygı değeri ile ilgili 107 alıntı (%11.74), sevgi değeri ile ilgili 145 alıntı (%15.97), özgüven değeri ile ilgili 124 alıntı (%13.66), iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili 119 sözel alıntının (%13.11) olduğu tespit edilmiştir.

Resimli çocuk kitaplarında sözel alıntılarının değer kategorilerine göre ele alınış düzeylerinin dağılımına bakıldığında; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla sevgi, sorumluluk, özgüven, iyilik ve hoşgörü, saygı değerlerinin izlediği, dürüstlük değeri ile ilgili sözel alıntılara ise en düşük düzeyde yer verildiği görülmektedir.

4.3 Resimli Çocuk Kitaplarında Görsel Göstergelerin Değer Kategorilerine Göre Ele Alınma Durumuna İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında görsel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumu nasıldır?” olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın üçüncü alt probleminden elde edilen bulguların sonuçları Tablo 8’de verilmiştir:

Tablo 8: Kitaplarda Değer Kategorilerine Göre Görsel Göstergelerin Ele Alınma Durumu

Değer Kategorileri	Görsel Alıntı Sayısı (n)	Ele Alınış Düzeyi %
Yardımlaşma ve İş Birliği	89	20.55
Sorumluluk	109	25.17
Dürüstlük	16	3.69
Saygı	38	8.77
Sevgi	82	18.93
Özgüven	65	15.01
İyilik ve Hoşgörü	34	7.85
TOPLAM	433	100.00

Tablo 8'e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda değer ifadeleri ile ilgili olarak değerlendirilen 433 görsel alıntidan; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili 89 alıntı (%20.55), sorumluluk değeri ile ilgili 109 alıntı (%25.17), dürüstlük değeri ile ilgili 16 alıntı (%3.69), saygı değeri ile ilgili 38 alıntı (%8.77), sevgi değeri ile ilgili 82 alıntı (%18.93), özgüven değeri ile ilgili 65 alıntı (%15.01), iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili 34 görsel alıntının (%7.85) olduğu tespit edilmiştir.

Resimli çocuk kitaplarında görsel alıntılarının değer kategorilerine göre ele alınış düzeylerinin dağılımına bakıldığında; sorumluluk değeri ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği, sevgi, özgüven, saygı, iyilik ve hoşgörü, değerlerinin izlediği, dürüstlük değeri ile ilgili görsel alıntılara ise en düşük düzeyde yer verildiği görülmektedir.

4.4 Resimli Çocuk Kitaplarında Çeşitli Değer Kategorileri ve Alt Kategorilerinin Ele Alınışında Kullanılan Sözel Göstergelerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan sözel göstergelerin dağılımı nasıldır?” olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın dördüncü alt probleminden elde edilen bulguların sonuçlarına aşağıda sırasıyla yer verilecektir.

4.4.1 Yardımlaşma ve İş Birliği Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 9: Yardımlaşma ve İş Birliği Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

Yardımlaşma ve İş Birliği	Alıntı Sayısı (n)	%
Y1- Dayanışma	57	34.55
Y2- Misafirperverlik-Komşuluk İlişkileri	20	12.12
Y3- Paylaşma	31	18.79

Y4- İmece	6	3.64
Y5- Empati	14	8.49
Y6- İletişim (Yardım eder misin, yardım edebilir miyim? vb.)	37	22.42
TOPLAM	165	100.00

Tablo 9'a bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen 118 kitapta; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili olarak sırasıyla dayanışma (Y1) temasına 57 kez, iletişim (Y6) temasına 37 kez, paylaşma (Y3) temasına 31 kez, misafirperverlik-komşuluk ilişkileri (Y2) temasına 20 kez, empati (Y5) temasına 14 kez, imece (Y4) temasına 6 kez yer verildiği görülmektedir. Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili toplamda 165 sözel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Dayanışma teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; beraber fikir üretmek ve karar vermek, iş bölümü yapmak, iş birliği yapmak, karşılıklı yardımlaşmak, birbirine destek olmak, dayanışma, iş birliği, iş bölümü ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda dayanışma teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Grup iş bölümü yapmaya karar verdi. Seda ve Tuna malzemeleri çıkarırken Ece, Berk ve Gizem hassas tartı ve ölçeklerle ölçmeye başladılar.” (Emel, 2021, Ben Tek, Siz Hepiniz! Kitabından, s.14).

“Sümeyye, çadırını bahçeye kurmuş. Ona; Furkan, Celal, Fatma ve Maviş de yardım etmiş.” (Uzun, 2020, Kardan Adam kitabından, s.39).

“Daha sonra da bütün balıklar bir araya gelip hızlıca oltaların iplerini çektiler.” (Bozcan, 2018, Temiz Çevre Savaşçıları kitabından, s.17).

İletişim teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; çocuğun yetişkinden ya da arkadaştan yardım istemesi, yetişkinin ya da arkadaşın çocuğa yardım etmek istemesi, ev işlerinde annenin çocuktan yardım istemesi, destek olmak istemek, yardım edebilir

miyim?, yardım eder misin? soruları vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda iletişim teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

‘‘-Daha önce hiç şenliğe katılmadım ama büyük babamla uçurtmalar yapmışım. -Bize de yardım eder misin, diye sordu Buğra çitaları göstererek.’’ (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Uçurtma Şenliği kitabından, s.15).

‘‘Mutfakta yemek yapan annesi Onur’a seslenerek: ‘‘Onur! Akşam yemeği için masayı hazırlamamda bana yardımcı olur musun?’’ diye sordu.’’ (Uzuner ve Köroğlu, 2011, Onur’un Akşam Yemeği kitabından, s.9).

‘‘Sincapların en büyüğü sana yardım edebiliriz, dedi.’’ (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Annem İçin kitabından, s.10).

Paylaşma teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; eşyalarını paylaşmak, yiyeceklerini paylaşmak, balonlarını paylaşmak, kalemlerini paylaşmak, karşısındakine bir şey uzatmak, arkadaşlar arasında bir şey paylaşmak, paylaşmak ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda paylaşma teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

‘‘Dört arkadaş boyalarını paylaştılar. Resim yaparken çok eğlendiler.’’ (Avcı Çakman, 2019, Paylaşmak Ne Güzel kitabından, s.15).

‘‘Dede Korkut; ‘‘Sahip olduklarınızın kıymetini bilin yavrularım. Haydi, şimdi incirlerinizi paylaşın.’’ (Aydın, 2018, Ali ile Veli kitabından, s.15).

‘‘Mavi balonu kurbağaya, kırmızıyı kaplumbağaya, sarıyı kunduza, yeşil balonu da sincaba vermiş.’’ (Avcı Çakman, 2019, Kirpi ve Balonlar kitabından, s.-).

Misafirperverlik-komşuluk ilişkileri teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; misafirine ikramda bulunmak, misafirine yemek götürmek, servis yapmak, yiyecek ve içeceklerini misafirine sunmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda misafirperverlik-komşuluk ilişkileri teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Koca Ayak bütün misafirleri ile tek tek ilgilenmiş. Hazırladığı güzel ikramları misafirlerine sunmuş.” (Tanışır, 2019, Koca Ayak kitabından, s.15).

“Serçecik, uzun boylu misafirini küçük evine buyur etti ve elinde olan yiyeceklerden ona ikramlarda bulundu.” (Bozcan, 2018, İyimserlik Oyunu kitabından, s.17).

“Dostlarımı, arkadaşlarımı misafir etmek, çorbalarımı onlarla paylaşmak mutlu ediyor beni, dedi Cırcırböceği.” (Yeşilmen, 2011, Sevgi Çorbası kitabından, s.15).

Empati teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; karşısındakinden kendisinin yerine koyarak düşünmesini istemek, kendini diğer kişinin yerine koyarak ne hissettiğini anlamaya çalışmak, kendi yaşadıklarını hatırlayarak karşısındakini düşünmek, kendini başkasının yerine koymak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda empati teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Lili....: -Sen nasıl yerinden ayıramazsan ben de yerimde duramam. Bu da benim özelliğim. Kendini benim yerime koy ve düşün lütfen.” (Işık, 2020, Kırmızı Balık Lili kitabından, s.23).

“-Doğru diyorsun Ali. Bizi de annemizden ayırsalar ne kadar üzülürüz değil mi?” (Uzun, 2020, Küçük Sincap kitabından, s.19).

“Kediciğin yorgunluktan bıyıkları aşağı inmişti. Artık yürümeye gücü kalmadığı belliydi. Emre kendi yaşadıklarını hatırladı. Rüzgâr, yağmur, soğuk? Yürümeye çalışırken ne kadar da zorlanmıştı.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünalın Şenler, 2018, Islak Pati kitabından, s.12).

İmece teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; bahçe işlerinde karşılıklı olarak yardımlaşmak, birlikte tohum ekmek, birlikte fidan dikmek, birlikte sebze ve

meyve toplamak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda imece teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Tavşan ve fil de bahçelerindeki işlerin yoğunluğundan şikayetçiydi. Düşündüler, taşındılar. Sonunda yardımlaşmaya karar verdiler.” (Avcı Çakman, 2019, İş Bölümü Yapalım kitabından, s.4).

“Sinan, çok çalışkan bir çocukmuş. Babasına tarlada, bağda, bahçede her zaman yardım edermiş.” (Aydın, 2018, Sinanın Antakya Yolculuğu kitabından, s.4).

“Bütün gezegende büyük bir hasat şenliği yapıldı. Herkes güle oynaya sebze ve meyveleri topladı.” (Bozcan, 2018, Çalışan Başarır kitabından, s.21).

4.4.2 Sorumluluk Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 10: Sorumluluk Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

Sorumluluk	Alıntı Sayısı (n)	%
SO1- Kendine Karşı Sorumluluk	33	23.07
SO2- Aile İçi Sorumluluk	23	16.08
SO3- Topluma Karşı Sorumluluk	24	16.78
SO4- Doğaya, Çevreye, Hayvanlara Karşı Sorumluluk	24	16.78
SO5- Çalışkanlık	32	22.37
SO6- Tutumluluk	7	4.89
TOPLAM	143	100.00

Tablo 10’a bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; sorumluluk değeri ile ilgili olarak sırasıyla kendine karşı sorumluluk (SO1) temasına 33 kez, çalışkanlık (SO5) temasına 32 kez, topluma karşı sorumluluk (SO3) temasına 24 kez, doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk (SO4) temasına 24 kez, aile içi sorumluluk (SO2) temasına 23 kez, tutumluluk (SO6) temasına 7 kez yer verildiği

görülmektedir. Sorumluluk değeri ile ilgili toplamda 143 sözel alıntılara yer verildiği görülmüştür.

Kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; dişlerini fırçalamak, ellerini yıkamak, yüzünü yıkamak, vücudunu yıkamak, odasını toplamak, odasını temizlemek, evini temizlemek, eşyalarını yerlerine yerleştirmek, defterlerini ve kalemlerini çantasına koymak, kahvaltı yapmak, yemek yemek, kıyafetlerini giymek, yatağını toplamak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Ama önce odasını düzenlemeliydi. Defterini, kitabını ve kalemini masasına koydu. Çantasını sandalyesine astı. Oyuncaklarını topladı.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2017, Saklanın Mandarin Geliyor kitabından, s.16).

“Şimdi hemen dişlerimi fırçalamam lazım, diyerek sofradan kalktı.” (Bozcan, 2016, Papatya’nın Sözü kitabından, s.4).

“Çorbanın bütün kokusu üzerine sindiği için banyoya girip bir güzel yıkandı, temizlendi.” (Yeşilmen, 2011, Sevgi Çorbası kitabından, s.6).

Çalışkanlık teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; yiyecek toplamak için çalışmak, müsabaka için çalışmak, yarışma için çalışmak, başarılı olmak için çalışmak, ders çalışmak, kitap okumak, yazı yazmak, harfleri öğrenmek, okumayı ve yazmayı öğrenmek, yuvasına yemek götürmek için çalışmak, kulübe yapmak için çalışmak, bahçede tek başına çalışmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda çalışkanlık teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Yaz boyunca bütün karıncalar yiyecek toplamak için çok çalıştılar.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Karıncanın Öğüdü kitabından, s.11).

“Bora, gün bitimine kadar her teneffüste koşa koşa basket potasına gidip seçmeler için çalıştı.” (Emel, 2020, Potanın Yıldızı Ben Olmalıyım! kitabından, s.14).

“Okuldan geldiğinde hemen ders çalışmaya başlıyordu. Abisinin de yardımı ile harfleri daha iyi öğrenebilmek için bir yöntem bulmuştu. Böylece tüm harfleri daha kolay aklında tutuyordu.” (Dinçer, -, Okul Sevgisi kitabından, s.11).

Topluma karşı sorumluluk teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; öğretmen, doktor, polis, asker, temizlik görevlisi gibi meslek gruplarının ifadeleri, toplumdaki bireyleri korumak ve onların yararına işler yapmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda topluma karşı sorumluluk teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Doktor sincabı tepeden tırnağa muayene etti. Birkaç gerekli ilaç bıraktıktan sonra ‘‘Sadece üşütmüşsün. Bu ilaçları düzenli olarak içip iyice dinlenirsen kısa zamanda iyileşirsin.’’ dedi ve gitti.” (Dinçer, -, Zavallı Sincap kitabından, s.13).

“Bir görevli buldular ve denizin dibindeki çöp yığınlarını haber verdiler. Görevli kişi, yetkililere haber verecek ve çöpler temizlenecekti.” (Dinçer, -, Deniz ve Orman kitabından, s.15).

“Tüm uyarılara rağmen çevreyi kirletenler olursa polis olarak onlara ceza kesmek de benim görevlerimin arasında.” (Uzun, 2020, Gülümseyen Çöp Kovası kitabından, s.11).

Doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; kuşlara, balıklara, tavuklara yem vermek, köpeklere, kedilere mama vermek, köpek kulübesi hazırlamak, hayvanı veterinerine götürmek, sakat bir hayvanla ilgilenmek, doğadaki çöpleri toplamak, denizdeki ve ırmaktaki atıkları toplamak, başkalarını çevreyi, doğayı temiz tutmaları konusunda uyarmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Balığının yemini, kedimin mamasını hep ben veririm.” (Avcı Çakman, 2019, Portakal Miyavladı kitabından, s.-).

“Veteriner çağırmalıydı. Eve koştu, bilgisayarı açtı. İnternete girdi, en yakın veteriner telefonunu buldu.” (Aydın, 2018, Horozum Hasta kitabından, s.10).

“Deniz kenarına bir dahaki gelişlerinde bir tabela hazırlayıp, kumsala koydular Gezmeye gelenleri en başından uyarmak istediler.” (Dinçer, -, Deniz ve Orman kitabından, s.15).

Aile içi sorumluluk teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; aile bireylerinin sorumluluk ile ilgili çocukla konuşması, çocuğun babaya ailesi için balık tutarken yardımcı olmak istemesi, anne ve babayla beraber alışveriş yapmak, annenin ve babanın çocuğu okula, hastaneye götürmesi, annenin ev içinde aile bireylerine yemek yapması, annenin kahvaltı hazırlaması, annenin çocuklarına yemek araması vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda aile içi sorumluluk teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Anne ve babası sos reyonundan hardal seçerken Ozan’ı tuvalet kağıdı almak için temizlik reyonuna yolladılar.” (Emel, 2020, Kural Da Neymiş! kitabından, s.15).

“Küçük Pembe Bulut, bulut ailesinin en küçük üyesiydi. Anneciği her sabah kahvaltısını hazırlar, onu okula gönderirdi.” (Bozcan, 2016, Cesur Pembe Bulut kitabından, s.4).

“Nasrettin altı yaşına geldiğinde, annesi onu anasınıfına kayıt yaptırmıştı.” (Aydın, 2018, Nasrettinin Ailesi kitabından, s.2).

Tutumluluk teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; yırtık kıyafetleri dikişmek, elbiseleri yamamak, elindeki malzemeyi kullanarak kostüm hazırlamak, elindeki malzemeyi kullanarak oyuncak hazırlamak, kırılan eşyayı onarmak, kırılan eşyayı

tamir etmek, tutumlu olmak ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda tutumluluk teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Tavşan eski püskü elbiselerini hiç atmaz, elinde eskilerle sürekli köstebeğin kapısını çalarmış. Köstebek renk renk kumaşlarla elbiseleri bir güzel yarmış.”

(Avcı Çakman, 2011, Terzi Köstebek kitabından, s.4).

“Kargacık o gün çöpe atılanları topladı. Ayakkabıları bir güzel boyadı. Yırtık kıyafetleri rengarenk kumaşlarla yamadı. Kırılan dökülen eşyaları onardı.” (Avcı Çakman, 2019, Karganın Eskici Dükkânı, s.-).

“Evdeki kumaşlardan bir bez bebek dikti. İçine pamuk yerleştirdi. “İki mavi boncuk da gözleri olsun.” dedi ve boncukları dikti.” (Avcı Çakman, 2019, Benekli’nin Hediyesi kitabından, s.6).

4.4.3 Dürüstlük Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 11: Dürüstlük Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

Dürüstlük	Alıntı Sayısı (n)	%
D1- Doğru Sözlü Olmak	33	31.42
D2- Adil Olmak-Adalet	21	20.00
D3- Cesaret	12	11.42
D4- Öz Eleştiri-Kendine Karşı Dürüst Olmak	39	37.14
TOPLAM	105	100.00

Tablo 11’e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; dürüstlük değeri ile ilgili olarak sırasıyla öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak (D4) temasına 39 kez, doğru sözlü olmak (D1) temasına 33 kez, adil olmak-adalet (D2) temasına 21 kez, cesaret (D3) temasına 12 kez yer verildiği görülmektedir. Dürüstlük değeri ile ilgili toplamda 105 sözel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; yaptığı davranıştan pişmanlık duyduğunu kendine itiraf etmek, yaptığı davranışın yanlış olduğunu kendine itiraf etmek, kendi hatası olduğunu anlayabilmek, kendisine yapılan iyi bir davranışı kendi hatasından dolayı kabul etmemek, yaptığı hata ve karşılaştığı davranış arasında bağlantı kurmak, başkalarına zarar verdiğini kendine itiraf etmek, kendi hatası olduğunu kendine itiraf etmek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Rüzgâr yaptığından çok pişman olmuştu. Görevini kötüye kullandığı için başkalarına da kendine de zararı dokunmuştu.” (Yeşilmen, 2011, Avukat Karga kitabından, s.15).

‘Birden kendi yaptıkları aklına gelmiş. Aynı saygısızlığı daha önce defalarca kendisi yapmıştı.’ (Tanışır, 2019, Kurbağa Vurak kitabından, s.14).

“Yaşananların, kendi hatası olduğunu anlayabilecek kadar zekiydi. O dikkat levhasını yerine koymalıydı...” (Bozcan, 2018, Pugi kitabından, s.17).

Doğru sözlü olmak teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; hatasını başkasına karşı itiraf etmek, başkası karşısında yaptığı yanlış bir davranışı kabul etmek, doğru söylenmesinden yana olmak, yalan söylemenin yanlış olduğunu söylemek, doğru söylemek ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda doğru sözlü olmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Bay Pençe, -Topu kim attı, diye sordu...Paytak yavaşça gözlerini kaldırıp Bay Pençeye baktı. -Özür dilerim ben attım, dedi.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Penguenlerin Oyunu kitabından, s.13).

“Kral Aslan bir süre düşünüp: -En önemlisi dürüstlük bence, dedi. Bir kişi yalan söylüyorsa ondan her türlü kötülük gelebilir. Ben hiçbir zaman yalan söylemem.” (Bozcan, 2017, Kral Cimbo kitabından, s.4).

“-Öğretmenim, kitabı yırtan bendim. İnanın istemeden oldu.” (Işık, 2020, Benekli Hav Hav kitabından, s.25).

Adil olmak-adalet teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; hak edildiği durumda takdir etmek, tebrik etmek, yarışma yaparken her yarışmacıya aynı süreyi vermek, hep beraber seçim yapmak, yetenekli olana hak ettiğini vermek, bir işi en iyi şekilde yapan kişiyi ödüllendirmek, yarışma sonucunda karar verirken adil olmak, hata yapıldığı durumda yakını olsa dahi karşısındakini cezalandırmak, ayrımcılık yapmamak, adil olunması gerektiği ve adalet ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda adil olmak-adalet teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Denizati Hanım: -Çocuklar! Dinleyin bakalım! Düşündüğüm şey, bir şiir yarışması. Herkes kendi yazdığı bir şiiri okuyacak. En güzel okuyan öğrenciyi hep beraber birinci seçeceğiz, dedi.” (Bozcan, 2018, Kekito kitabından, s.9).

“Yarışma başladı ve her hayvana altı ay zaman verildi.” (Bozcan, 2017, Kral Cimbo kitabından, s.12).

“Kral olanları duyunca çok kızmış: -Size bu haksızlığı yapan mutlaka cezalandırılacaktır. Benim oğlum bile olsa cezasını vereceğim.” (Uzun, 2020, Altın Taçlı Kral kitabından, s.25-26).

Cesaret teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; zorluklarla mücadele etmek, cesurca saldırmak, kötü şartlara rağmen yılmadan hareket etmek, cesaret, cesur olmak, mücadele etmek ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda cesaret teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Bütün bu kötü hava koşullarına rağmen ele ele tutuşmuş beş kardeş farecik karlara bata çıka yürüyorlardı.” (Bozcan, 2017, Hâkimin Adaleti kitabından, s.3).

“Başka zaman olsa, Mavi Tüy ve arkadaşları ayının yanına dahi yaklaşamazmış. Oysa şimdi kahraman bir anne gibi, cesurca saldırıyorlarmış.” (Uzun, 2020, Mavi Tüy kitabından, s.29).

“O sırada bir yengeç üzerime geliyordu. Kaçacak halim de yoktu. İşte tam o anda, Cesur Kaplumbağa yengecin karşısına geçti. Onunla mücadele etmeye başladı.” (Pişkin, 2020, Cesur Kaplumbağa kitabından, s.53).

4.4.4 Saygı Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 12: Saygı Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

Saygı	Alıntı Sayısı (n)	%
SA1- Atatürk’e, Devlete, Bayrağa Saygı	1	0.93
SA2- Kendine Saygı	9	8.41
SA3- Yaşlılara, Öğretmenlere, Anne ve Babaya Saygı	14	13.08
SA4- Çevrenin Huzuruna Saygı	12	11.21
SA5- Farklılıklara Saygı	13	12.14
SA6- Trafikte Saygı	1	0.93
SA7- Görgü Kuralları-Nezaket	57	53.27
TOPLAM	107	100.00

Tablo 12’ye bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; saygı değeri ile ilgili olarak sırasıyla görgü kuralları-nezaket (SA7) temasına 57 kez, yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı (SA3) temasına 14 kez, farklılıklara saygı (SA5) temasına 13 kez, çevrenin huzuruna saygı (SA4) temasına 12 kez, kendine saygı (SA2) temasına 9 kez, trafikte saygı (SA6) temasına 1 kez, Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı (SA1) temasına 1 kez yer verildiği görülmektedir. Saygı değeri ile ilgili toplamda 107 sözel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; arkadaşına teşekkür etmek, anne ve çocuğun başkasına teşekkür etmesi, annenin çocuğa teşekkür etmesi, karşısındakinin konuşmasını sessizce dinlemek, sıraya girmek, birinden bir şey rica etmek, birinin eşyasını kullanmak için kendisinden izin istemek, kolay gelsin demek, afiyet olsun demek, hoş geldiniz, hoşbulduk, günaydın, iyi akşamlar, iyi geceler, iyi günler ifadeleri vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Yabancı fare teşekkür etti: -Sağol arkadaşım, hayatımı sana borçluyum, dedi.” (Tanışır, 2019, Minik Fare kitabından, s.14).

“-Hoş geldin Kelebek, dedi. Beni kırmayıp davetimi kabul ettiğin için teşekkür ederim.” (Yeşilmen, 2011, Sevgi Çorbası kitabından, s.7).

“-Kolay gelsin Gülümseyen Çöp Kovası, nasıl gidiyor. Bugün sokaklar istediğin kadar temiz mi?” (Uzun, 2020, Gülümseyen Çöp Kovası kitabından, s.7).

Yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; yaşlı kişinin elindeki poşetleri taşımak istemek, yaşlı kişiyi rahatsız etmemek için sessiz olmak, öğretmenden özür dilemek, öğretmene teşekkür etmek, ev işleriyle ilgilenen anneye kolay gelsin demek, babaya kolay gelsin demek, anneye teşekkür etmek, babaya teşekkür etmek, anneden özür dilemek, babadan özür dilemek, anneye günaydın demek babaya iyi geceler demek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Ali iyileşmişti. Ama eski halinden eser kalmamıştı. Hayriye teyzeden özür diledi.” (Aydın, 2019, Sevgi ve Ali kitabından, s.12).

“ Songül’ün Hatice Teyze’sine ve yaşlı insanlara karşı çok saygılı olduğu gözlerinden okunuyordu.” (Uzuner ve Köroğlu, 2011, Komşumuz Hatice Teyze kitabından, s.6).

“Onur mutfak masasının üzerindeki tabakta duran keklerden bir dilim alarak: “Kolay gelsin anne!” dedi...” (Uzuner ve Köroğlu, 2011, Onur’un Akşam Yemeği kitabından, s.5).

Farklılıklara saygı teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; farklı aile yaşantılarına saygı göstermek, özel gereksinimli bireylere saygı göstermek, farklı kültürlerle saygı göstermek ile ilgili ifadeler, özel gereksinimli bireylere saygı gösterilmesi gerektiği ile ilgili ifadeler, her insanın farklı olduğu ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda farklılıklara saygı teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Kibarcık ailesi ve Kabalar ailesi, aynı apartmanda yaşayan iki komşuydular. Birbirlerinden tamamen farklı özellikte ve sık görüşmeyen ailelerdi. Ancak yine de birbirlerinin farklılıklarına saygı duyarlardı.” (Bozcan, 2016, Büyük Ders-İyiki Doğdun Bonbon kitabından, s.3).

“Babam; “Bak yavrum, insanların başına her şey gelebilir. Engelli olanlarla alay etmemeliyiz, onlara saygı göstermeliyiz!” (Aydın, 2019, Sevgi ve Ali kitabından, s.8).

“Kerim Bey: -Bu ne kadar üzücü bir düşünce! Birileri bizden daha farklı diye grubunu değiştirmek istemen hiç hoş bir davranış değil.” (Bozcan, 2018, Farklı Olmak Kötü Mü? kitabından, s.9).

Çevrenin huzuruna saygı teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; çevredekileri düşünerek hareket etme, çevredekileri rahatsız etmemek, çevredekileri gürültü yaparak rahatsız etmemek, çevredekilere saygılı olma ifadeleri vb. biçimlerde

öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda çevrenin huzuruna saygı teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Şule, Mert ve Can hikayelerini anlatmışlardı. Ece, tüm arkadaşlarını sessizce saygıyla dinlemişti.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Lütfen Beni Dinleyin kitabından, s.11).

“-Bakın, hasta ve yorgun arkadaşlarımız var. Uyumaya ve dinlenmeye ihtiyaçları var. Çevrenize biraz saygı gösterin, burada hep birlikte yaşıyoruz.” (Tanışır, 2019, Kurbağa Vurak kitabından, s.11).

“Annesi her zaman Murat’ı uyarırdı. Komşuların rahatsız olduğunu, evde top oynanmaması ve paldır küldür koşmaması gerektiğini hatırlatırdı.” (Bozcan, 2017, Komşumuz Macide Teyze kitabından, s.4).

Kendine saygı teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; şık giyinmenin hoşuna gitmesi, güzel görünmek istemek, uyku saatlerine dikkat etmek, ilaç içmek, sağlığına dikkat etmek ve kendine saygı duymak ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda kendine saygı teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Bu özel ormanda, bakımlı bir kuzu yaşarmış. Her zaman güzel görünmek istermiş.” (Uzun, 2020, Süslü Kuzu kitabından, s.5).

“Küçük sincap o günden başlayarak ilaçlarını düzenli olarak içti. Sağlıklı beslendi ve iyice dinlendi.” (Dinçer,-, Zavallı Sincap kitabından, s.14).

“Bir insan kendine saygı duyuyorsa, beslenmesine ve temizliğine dikkat eder.” (Şener, 2017, Saygı kitabından, s.19).

Trafikte saygı teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; trafikte diğer arabalara saygı göstermek biçiminde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda trafikte saygı teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Araba ile trafikte giderken, annem diğer arabalara yol verdiğinde, onlara saygı göstermiş oluyor.” (Şener, 2017, Saygı kitabından, s.15).

Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; vatani korumakla ilgili ifade biçiminde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı teması ile ilgili örnek alıntı bulunmaktadır.

“-Öğretmeni; ‘Aferin oğlum! Aileni, vatanını sev ve koru...’ dedi.” (Aydın, 2018, Küçük Recep kitabından, s.15).

4.4.5 Sevgi Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 13: Sevgi Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

Sevgi	Alıntı Sayısı (n)	%
SE1- Yaşlıları, Öğretmenleri, Aileyi Sevmek	21	14.48
SE2- Doğayı, Çevreyi, Hayvanları Sevmek	24	16.55
SE3- Farklılıkları Sevmek	2	1.37
SE4- Kendini Sevmek	12	8.27
SE5- Arkadaşlık-Arkadaşlarını Sevmek	37	25.51
SE6- Vefalı ve Sadakatli Olmak	37	25.51
SE7- Fedakâr Olmak	12	8.27
TOPLAM	145	100.00

Tablo 13’e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; sevgi değeri ile ilgili olarak sırasıyla arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek (SE5) temasına 37 kez, vefalı ve sadakatli olmak (SE6) temasına 37 kez, doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek (SE2) temasına 24 kez, yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek (SE1) temasına 21 kez, fedakâr olmak (SE7) temasına 12 kez, kendini sevmek (SE4) temasına 12 kez, farklılıkları sevmek (SE3) temasına 2 kez yer verildiği görülmektedir. Sevgi değeri ile ilgili toplamda 145 sözel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; arkadaşına sevdiğini söylemek, arkadaşı tarafından kendisine sevildiğinin söylenmesi, çok sevdiği arkadaşı olduğunu belirtmek, arkadaşıyla sevdiği işleri yapmak, arkadaşlarıyla oyun oynamak, arkadaşına sevgiyle bakmak, arkadaşına sevgiyle sarılmak, dostluk, dost olmak, arkadaş olmak, en iyi arkadaş olmak ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Yeni arkadaşlar edinmişti. Arkadaşları onu çok seviyordu.” (Tanışır, 2019, Papağan Renkli Tüy kitabından, s.11).

“Çünkü o gün çok sevdiği ve uzun zamandır göremediği bir arkadaşı ile buluşacaktı.” (Bozcan, 2016 Papatya’nın Sözü kitabından, s.4).

“Rumba ile Kurumba da Bilibup’ta yaşayan iki iyi arkadaşlardı. Her şeyi beraber yapmaktan hoşlanırlardı.” (Bozcan, 2018, Çalışan Başarı kitabından, s.5).

Vefalı ve sadakatli olmak teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; birine kavuşunca sevinmek, karşısındakini bırakmamak, karşısındakini bırakmak istememek, karşısındakini her zaman ziyaret etmek, kendisine yapılan iyiliği unutmamak, kendisine yapılan iyilikle, karşısındakine bağlı olduğuyla ve aile bağlarıyla ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda vefalı ve sadakatli olmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Sevgi, hepimizi birleştirir ve aile bağlarımızı kuvvetlendirir.” (Aydın, 2018, Nasrettinin Ailesi kitabından, s.11).

“Dino çok ama çok mutlu olmuştu. Pino onu bırakıp gitmemiştir.” (Işık, 2020, Dinozor Dino kitabından, s.20).

“Onlar benim arkadaşım. Her zaman ziyaretime gelirler.” (Işık, 2020, İncir Ağacı İnci Hanım kitabından, s.10).

Doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; yağan kara hayranlıkla bakmak, doğayı hayranlıkla izlemek, ağaçları, çiçekleri hayranlıkla izlemek, uçan kuşları hayranlıkla izlemek, manzaranın güzel olduğunu söylemek, doğanın güzel olduğunu söylemek, çiçeklerin güzel olduğunu söylemek, havanın güzel olduğunu söylemek, hayvanların başını okşamak, hayvanlara sarılmak, hayvanlara sevgiyle bakmak, hayvanları sevgiyle izlemek, hayvanlara sevgiyle gülümsemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Mevsimlerden kışsa, hayranlıkla bakarmış lapa lapa yağan kara.” (Avcı Çakman, 2019, Kirpi ve Balonlar kitabından, s.-).

“Manzara o kadar güzeldi ki! Mis gibi deniz kokan hava, göz alabildiğine uzanan mavilik, ufukta küçük balıkçı tekneleri göze çarpıyordu.” (Bozcan, 2018, Temiz Çevre Savaşçıları kitabından, s.3).

“Esra, Karakulak’ın yanına gidip onu sevdi, başını okşadı.” (Bozcan, 2018, Karakulak kitabından, s.23).

Yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; annesine ve babasına sevgiyle bakmak, annesine ve babasına sevgiyle sarılmak, annesini, babasını, kardeşini, dedesini sevdiğini söylemek, yaşlıları sevdiğini söylemek, öğretmenine sevgiyle bakmak, öğretmenine sevgiyle sarılmak, aile tarafından sevilme, ailesini sevdiğini söylemek, öğretmenini sevdiğini söylemek ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Dedesini ona sevgiyle gülümsedi.” (Avcı Çakman, 2019, Doğa Doğayı Seviyor kitabından, s.).

“Babam, annem ve kardeşlerimle biz bir aileyiz. Ailemizde herkes birbirini sever ve sayar.” (Aydın, 2018, Nasrettinin Ailesi kitabından, s.8).

“Çocuklar hep birlikte “Seni çok seviyoruz öğretmenim.” dediler ve sevgiyle öğretmenlerine sarıldılar.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünalın Şenler, 2018, Sevgiyi Görmek kitabından, s.16).

Fedakâr olmak teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; karşısındaki için kendi yararına olacak şeylerden vazgeçmek, karşısındaki düşündüğü için onun işleriyle de ilgilenmek, karşısındakini düşündüğü için elinden gelenin daha fazlasını yapmak, karşısındakini kendinden önce düşünmek ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda fedakâr olmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Kaplumbağa dalgalarla mücadele ediyordu. Benim savrulduğumu görünce, o da kendisini bırakarak karaya savruldu.” (Pişkin, 2020, Cesur Kaplumbağa kitabından, s.51).

“-Yüz verme şu kuşlara. Bütün meyvelerini bitirecekler. -Olsun, bitirsinler.” (Işık, 2020, İncir Ağacı İnci Hanım kitabından, s.8).

“Kanatları acıyormuş, ama o yavrularını düşünüyormuş. Çünkü geç kalınca yavruları kendisini merak edebilirmiş.” (Uzun, 2020, Mavi Tüy kitabından, s.17).

Kendini sevmek teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; kendisiyle gurur duyduğunu söylemek, kendisine hayran olduğunu söylemek, kendisinin güzel olduğunu söylemek, kendisinin akıllı olduğunu söylemek, kendisini beğendiğini söylemek, kendi özelliklerine hayran olduğunu söylemek, kendi özelliklerini sevdiğini söylemek, başkalarına ve kendisine kendi özelliklerinin güzel olduğunu söylemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda kendini sevmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

‘‘-Şu ormanda yok benim gibisi, herkese akıl veriyorum, kendimle gurur duyuyorum, deyip sözlerine devam etmiş. ’’ (Kaplan, 2014, Leyleğin Ömrü kitabından, s.4).

‘‘Gakgak karga kendine hayran olmuş. ’’ (Avcı Çakman, 2019, Sihirli Aynalar kitabından, s.11).

‘Siz, sevgili orman halkı, kralların en güzeline ve en etkileyicisine layıksınız. Ve ben, şu kral adayları arasında kendimden daha güzelini göremiyorum. ’’ (Pişkin, 2020, Yeni Kral kitabından, s.47).

Farklılıkları sevmek teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; farklı kültürlerin kıyafetlerini beğenmek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda farklılıkları sevmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

‘‘Bunlar kendi giysilerine hiç benzemiyordu. Mehmet Ağa, bu kıyafetlerin özel günlerde giyilen cepken ve şalvar olduğunu söyledi. Oya hediyelerini çok beğendi ve hemen giydi. ’’ (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2017, Hoş Geldin Oya kitabından, s.14).

4.4.6 Özgüven Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 14: Özgüven Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

Özgüven	Alıntı Sayısı (n)	%
Ö1- Girişkenlik	38	30.64
Ö2- Hakkını Savunmak	21	16.93
Ö3- Başkalarına Yapılan Haksızlıklara Karşı Durabilmek	12	9.67
Ö4- Öz Denetim-Hedef Belirlemek	28	22.58
Ö5- Kararlılık	25	20.16
TOPLAM	124	100.00

Tablo 14'e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; özgüven değeri ile ilgili olarak sırasıyla girişkenlik (Ö1) temasına 38 kez, öz denetim-hedef belirlemek (Ö4) temasına 28 kez, kararlılık (Ö5) temasına 25 kez, hakkını savunmak (Ö2) temasına 21 kez, başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek (Ö3) temasına 12 kez yer verildiği görülmektedir. Özgüven değeri ile ilgili toplamda 124 sözel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Girişkenlik teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; yapılacak bir iş için hazır olduğunu söylemek, bir iş yapmak için yola çıkmak, bir iş yapmak için yola koyulmak, bir iş yapmak için hazırlık yapmak, bir iş yapmak için eşyalarını hazırlamak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda girişkenlik teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Ertesi gün erkenden kalktım. Kahvaltımı yaptım, üzerimi giyindim. Buğday tarlasına doğru yola çıktım.” (Aydın, 2018, Küçük Recep kitabından, s.4).

“Avukat Karga, olay yerinde inceleme yapmak için not defterini, kalemini alıp hızla yola çıktı.” (Yeşilmen, 2011, Avukat Karga kitabından, s.6).

“Baba penguen ve küçük oğlu, balık tutmak için gerekli olan malzemeleri yanlarına alıp yola koyuldular.” (Bozcan, 2018, Puği kitabından, s.13).

Öz denetim-hedef belirlemek teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; kurduğu hayali söylemek, yapmak istediği mesleği söylemek, yapmak istediği bir işi söylemek, yapmayı düşündüğü bir işi söylemek, yapabileceklerini söylemek, yapmayı düşündüğü şeyleri sırasıyla söylemek, yapmayı düşündüğü işler için zaman planlaması yapmak, yapmayı düşündüğü işler için kendisine saati hatırlatmak, kendisine acele etmesi gerektiğini söylemek, kendisine ne yapması gerektiğini söylemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda öz denetim-hedef belirlemek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Gölin manzarası tam önündeydi. “Şuraya şezlongumu koyarım. Ayaklarımı uzatır keyif yaparım. Kulübeyi de şuraya yapar her tarafını yeşile boyarım.” dedi.” (Avcı Çakman, 2019, Zipzop Kurbağanın Evi kitabından, s.4).

“Tatilde boş zamanımı süper kahramanlığa başlayarak değerlendirmeyi düşünüyorum. Ne kadar erken, o kadar iyi.” dedi Nisan kendinden emin bir havayla.” (Emel, 2020, Neden Süper Kahraman Olamıyorum? kitabından, s.9).

“Beyaz Papatya: -Kaçta buluşacaktık biz? Bakalım saate? Evet saat bir, biz ise saat tam üçte buluşacaktık. Acele etmeliyim yol uzun, diye mırıldandı.” (Bozcan, 2016, Papatya’nın Sözü kitabından, s.7).

Kararlılık teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; kafasına koyduğu bir işi yapmak, yolundan dönmeyeceğini söylemek, bir işi yapmak için çaba göstermek, bir işi yapmak için çabalayacağını söylemek, bir işi yapmaktan vazgeçmemek, hata yapsa bile pes etmemek, risk almaktan çekinmemek, sözünden dönmeye niyeti olmamak, heyecanını bastırmayı başarmak ile ilgili kararlı olmak, bir işi yapmak için kararlı olmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda kararlılık teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“O kadar düzenli ve azimliyd ki kafasına koyduğunda yapamayacağı iş yoktu.” (Bozcan, 2018, Çalışan Başarır kitabından, s.8).

“Tüm övgüleri tek başına toplamaya kararlıydı.” (Emel, 2021, Ben Tek Siz Hepiniz! kitabından, s.9).

“Beş kardeşin en büyüğü: Olur mu hiç Sincap Hanım teyze, biz okulda neler neler öğreniyoruz bir bilseniz... Hiçbir şey bizi yolumuzdan döndüremez, diye cevap verdi.” (Bozcan, 2017, Hâkimin Adaleti kitabından, s.4).

Hakkını savunmak teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; kendisine ait hakları savunmak, hak ettiğini istemek, kendisine düşen payı istemek, kendisine

yapılan haksızlıklar karşısında durmak, kendisini savunmak, kendisinden izinsiz alınan ve kullanılan eşya sebebiyle karşısındakine tepki göstermek, kendisinden izinsiz alınan kendisine ait olan şeyi geri istemek, hakkını aramak için tepki göstermek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda hakkını savunmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

‘‘-Aslında buz deliğinin yanında uyarı levhası olsa bunlar başıma gelmezdi. Hangi sorumsuzun işidir bu, anlayamadım.’’ (Bozcan, 2018, Pugi kitabından, s.19).

‘‘Ece: -Kimse beni dinlemiyor. Ben anlatırken arkadaşlarım konuşuyorlar, dedi sesi titreyerek ve yerine oturdu.’’ (Bektaş, Canoğlu Cantürk, Ünal Şenler, 2018, Lütfen Beni Dinleyin kitabından, s.13).

‘‘Karabaş sinirlenmişti. -Nasıl yani? Benden izin almadan kullandın öyle mi? Ben ne kadar zamandır arıyorum bu silgiyi senin haberin var mı? diye çıkıştı.’’ (Bozcan, 2016, Büyük Ders-İyiki Doğdun Bonbon kitabından, s.5).

Başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; başkasının çabaladığını bir başkasına söylemek, başkasının haklı olduğunu karşısındakine söylemek, haksızlığa uğrayan kişiyle ilgili başkasıyla konuşmak, başkasına hata yapılmasına engel olmak, bir kişinin hata yapmayacağını başkasına söylemek, başkasının şikayetçi olduğu kişiye hatalı olduğunu söylemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

‘‘Benekli’ye o sözleri söylememeliydin. Çünkü arkadaşım Benekli benim için uğraşmış. Çalışmış çabalamış, çok güzel bir hediye hazırlamış.’’ dedi.’’ (Avcı Çakman, 2019, Benekli’nin Hediyesi kitabından, s.-).

“Köyün yaşlı bilgisi konuşmaya başlamış: -Kardeşlerim! Bizim tanıdığımız Kral böyle bir şey yapmazdı. Bunda farklı bir iş var. Haydi, gidip onunla konuşalım, demiş.” (Uzun, 2020, Altın Taçlı Kral kitabından, s.20-21).

“Hep bu hatıra ile büyümüştü Avukat Karga. “Dedeme haksızlık yapılmış. Avukat olacağım ve kimseye haksızlık yapılmasına izin vermeyeceğim.” demiş.” (Yeşilmen, 2011, Avukat Karga kitabından, s.4).

4.4.7 İyilik ve Hoşgörü Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 15: İyilik ve Hoşgörü Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Sözel Göstergelere Göre Dağılımı

İyilik ve Hoşgörü	Alıntı Sayısı (n)	%
İ1- Öneriye ve Eleştiriye Açık Olmak	7	5.88
İ2- Affetmek	34	28.57
İ3- İyilik Yapmak	34	28.57
İ4- İyimserlik	23	19.32
İ5- Duyguları Uygunca İfade Etmek	21	17.64
TOPLAM	119	100.00

Tablo 15’ e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili olarak sırasıyla affetmek (İ2) temasına 34 kez, iyilik yapmak (İ3) temasına 34 kez, iyimserlik (İ4) temasına 23 kez, duyguları uygunca ifade etmek (İ5) temasına 21 kez, öneriye ve eleştiriye açık olmak (İ1) temasına 7 kez yer verildiği görülmektedir. İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili toplamda 119 sözel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Affetmek teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; kendisine yapılan hatayı olağan karşılamak, kendisine yapılan hata karşısında hoşgörülü davranmak, hata yapan kişiyi affederek barışmak, barışmak, affetmek, bağışlamak, hatasını hoş görmek ile

ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda affetmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“-Macide teyze! Sizi üzdüğüm için çok pişmanım, beni affeder misiniz, dedi. Macide teyze ise onu çoktan affetmişti bile...” (Bozcan, 2017, Komşumuz Macide Teyze kitabından, s.15).

“...Çok özür dilerim. Ne güzel yapmışsın. Çok beceriklisin.” dedi. Benekli de kargayı affetti.” (Avcı Çakman, 2019, Benekli’nin Hediyesi kitabından, s.15).

“Semiha teyze: -Doğum günün kutlu olsun Yağız. O halde bu akşamlık seni hoş görebilirim.” (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünalın Şenler, 2018, Yağız’ın Doğum Günü kitabından, s.7).

İyilik yapmak teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; etrafındaki insanlara faydalı olmak, karşısındakinin iyiliğini istemek, karşısındakinin iyiliği için bir şeyler yapmak, ihtiyaç sahiplerine karşılık beklemeden yardım etmek, karşılık beklemeden bağış yapmak, karşılık beklemeden hediye vermek, karşılık beklemeden yemek dağıtmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda iyilik yapmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“-Çünkü yaşamak çok güzel. Karşılık beklemeden başkalarını mutlu etmek çok güzel.” (Işık, 2020, İncir Ağacı İnci Hanım kitabından, s.16).

“Ben sizin ve ailenizin iyiliğini istiyorum. İsterseniz plan yapmayı bir iki gün içinde size öğretebilirim, diye önerdi.” (Bozcan, 2018, Köstebeğin Planı kitabından, s.23).

“-Sevgili vezirim! Hemen şehrin ortasına büyük ocaklar kurun. 40 gün 40 gece etler pişirip pilav dağıtın. Bu ülkede aç, açık ihtiyaç sahibi kimse kalmasın, herkesin benden memnun kalması için ne gerekiyorsa yapın.” (Bozcan, 2017, Cömert Padişah kitabından, s.9).

İyimserlik teması ile ilgili sözel alıntıların özellikle; kendisi için daha iyi olanı düşünmeye çalışmak, olaylara iyi tarafından bakmak, olumlu düşünmek, karşısındakine daha iyi olanı düşünmesini söylemek, karşısındakine olumlu düşünmesi için destek olmak, daha iyi olacağını söylemek, karşısındakine telaşlanmamasını söylemek, karşısındakine korkmamasını söylemek, karşısındakine yapabileceğini söyleyerek destek olmak, işlerin kötü gitmeyeceğini söylemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda iyimserlik teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Fakat köstebek daha çok uçurtma, kâğıttan uçak gibi yaratıcı oyunlar oynamayı seviyordu. Böylece kardeşinin de el becerisinin gelişeceğini düşünüyordu.” (Dinçer, -, Okul Sevgisi kitabından, s.3).

“-Biraz ıslanmış olabilirim ama yağmur yağmasaydı su depomuz dolmazdı. O zaman da susuz kalırdık. Hem tarlalar sulanamaz, meyve ve sebzeler olgunlaşamaz, çiçekler büyüyemezdi.” (Bozcan, 2018, İyimserlik Oyunu kitabından, s.23).

“”Anladım evlat. Evet, tüm okulun önünde gösteri yapmak gerçekten de hiç kolay değil. Ama okuyacağın şiiri çok iyi ezberleyerek sahneye çıkarsan işlerin kötü gitmesi için hiçbir sebep yok.”” (Emel, 2020, Ben Yapamam, Çekinirim! kitabından, s.15).

Duyguları uygunca ifade etmek teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; duygularını karşısındakini incitmeden yansıtmak, öfkeliyken sakince konuşmak, karşısındakine kendisini üzdüğünü sakince anlatmak, karşısındakine neden öfkeli olduğunu sakince anlatmak, karşısındakinin onu anlamadığını sakince ifade etmek, karşısındakine duygularının onunla ilgili olmadığını söylemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda duyguları uygunca ifade etmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Bazen bir şey bizi kızdırabilir. O zaman arkadaşımızla sakince konuşmaya çalışmalıyız.” (Şener, 2017, Barış kitabından, s.23).

“Sakin bir sesle anlattı: ‘Kurbağa Zipzop ve bilmiş karga...Çok uzun zamandır benim yuvam burada...Zipzop beğendi diye yuvamı buradan taşıyamam.’” (Avcı Çakman, 2019, Zipzop Kurbağanın Evi kitabından, s.11).

“-Arkadaşlar, bakımlı olmak kendimizi ve başka insanları sevmenin gereğidir. Bunun için de ben de kendime dikkat ediyorum. Bundan dolayı da rahatsız değilim, diyerek bakımlı olmanın güzelliğini anlatmaya çalışmış. Arkadaşlarını incitmemek için oradan uzaklaşmış.” (Uzun, 2020, Süslü Kuzu kitabından, s.15).

Öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili sözel alıntılarının özellikle; karşısındakinden öneri, fikir veya çözüm istemek, karşısındakinden öğüt dinlemek, karşısındakinin eleştirisini sakince dinlemek, karşısındakinin önerisinden hoşnut olmak, karşısındakine kendisine karşı yapılan olumsuz davranışın nedenini sormak, karşısındakine ne yapması gerektiğini sormak, nasıl çorba yapılacağını sormak, nasıl iyi olabileceğini sormak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır.

“Bora, Pelin’e özel güçlere sahip bir süper kahramanmışçasına baktı. Sonra da olanları bir bir anlattı, öneri istedi.” (Emel, 2020, Potanın Yıldızı Ben Olmalıyım! kitabından, s.24).

“Dedesinin verdiği öneriler Çimen’i rahatlatmıştı. ‘Dedelerin hep çok iyi önerileri olur zaten.’” (Emel, 2020, Ben Yapamam, Çekinirim! kitabından, s.16).

“Lalecik kararsız kararsız babasının yüzüne baktı. Onun öğütlerine her zaman çok güvenir, ne zaman bir konuda yardıma ihtiyacı olsa babasından destek alırdı.” (Bozcan, 2016, Papatya’nın Sözü kitabından, s.12).

4.5 Resimli Çocuk Kitaplarında Çeşitli Değer Kategorileri ve Alt Kategorilerinin Ele Alınışında Kullanılan Görsel Göstergelerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problemi; ‘‘Resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan görsel göstergelerin dağılımı nasıldır?’’ olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın beşinci alt probleminden elde edilen bulguların sonuçlarına aşağıda sırasıyla yer verilecektir.

4.5.1 Yardımlaşma ve İş Birliği Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 16: Yardımlaşma ve İş Birliği Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

Yardımlaşma ve İş Birliği	Alıntı Sayısı (n)	%
Y1- Dayanışma	42	47.19
Y2- Misafirperverlik-Komşuluk ilişkileri	9	10.11
Y3- Paylaşma	24	26.96
Y4- İmece	6	6.74
Y5- Empati	0	0.00
Y6- İletişim (Yardım eder misin, yardım edebilir miyim? vb.)	8	8.98
TOPLAM	89	100.00

Tablo 16’ya bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili olarak sırasıyla dayanışma (Y1) temasına 42 kez, paylaşma (Y3) temasına 24 kez, misafirperverlik-komşuluk ilişkileri (Y2) temasına 9 kez, iletişim (Y6) temasına 8 kez, imece (Y4) temasına 6 kez, empati (Y5) temasına 0 kez yer verildiği görülmektedir. Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili toplamda 89 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Görsellerde dayanışma teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; iş bölümü yapmak, iş birliği yapmak, karşılıklı yardımlaşmak, beraber oyuncak yapmak, beraber yemek yapmak, birinin eşyasını taşımak, birini bir yere taşımak, iş bölümü yapıldığını gösteren vücut dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

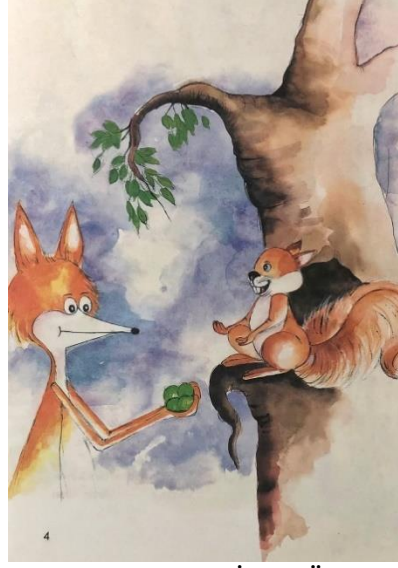
Aşağıda dayanışma teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünalın Şenler, 2018, Kış Pastası kitabından, s.5):

Şekil 1: Dayanışma Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Paylaşma teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; eşyalarını paylaşmak, yiyeceklerini paylaşmak, balonlarını paylaşmak, kalemlerini paylaşmak, karşısındakine bir şey uzatmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

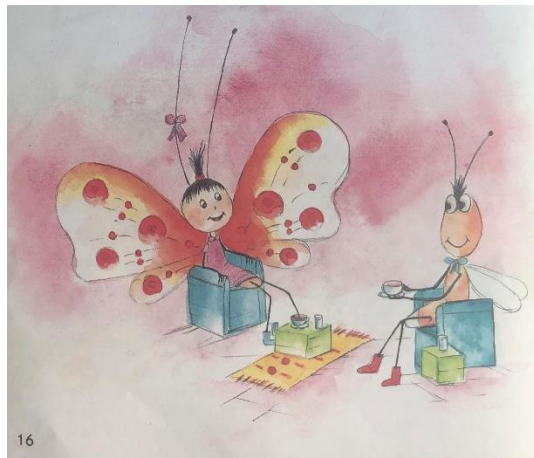
Aşağıda paylaşma teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Mumcuoğlu, 2011, Hokus Pokus kitabından, s.4):

Şekil 2: Paylaşma Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Misafirperverlik-komşuluk ilişkileri teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; koltuklarda karşılıklı oturarak beraber bir şey içmek, masada beraber yemek yemek, komşusunun evine yemek götürmek, misafirine ikramda bulunmak, misafirinin önüne tabak koymak, misafirine servis yapmak, yiyecek ve içeceklerini misafirine sunmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda misafirperverlik-komşuluk ilişkileri teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Yeşilmen, 2011, Sevgi Çorbası kitabından, s.16):

Şekil 3: Misafirperverlik-Komşuluk İlişkileri Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

İletişim teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; genellikle odada, mutfakta görülen annenin çocuktan yardım istediğini belli eden yüz ifadesi, çocuğun yardım istediğini belli eden yüz ifadesi, bir kişi bir işle ilgilenirken diğer kişinin iletişim kurmaya çalışan vücut dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

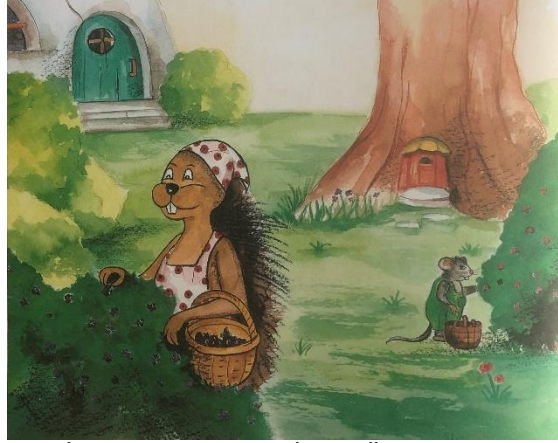
Aşağıda iletişim teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Şener, 2017, İş Birliği kitabından, s.15):

Şekil 4: İletişim Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

İmece teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; bahçe işlerinde karşılıklı olarak yardımlaşmak, birlikte tohum ekmek, birlikte fidan dikmek, birlikte sebze ve meyve toplamak, birlikte toprakla ilgilenmek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda imece teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Kış Pastası kitabından, s.10):

Şekil 5: İmece Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

4.5.2 Sorumluluk Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 17: Sorumluluk Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

Sorumluluk	Alıntı Sayısı (n)	%
SO1- Kendine Karşı Sorumluluk	16	14.67
SO2- Aile İçi Sorumluluk	19	17.43
SO3- Topluma Karşı Sorumluluk	25	22.93
SO4- Doğaya, Çevreye, Hayvanlara Karşı Sorumluluk	16	14.67
SO5- Çalışkanlık	26	23.85
SO6- Tutumluluk	7	6.42
TOPLAM	109	100.00

Tablo 17'ye bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; sorumluluk değeri ile ilgili olarak sırasıyla çalışkanlık (SO5) temasına 26 kez, topluma karşı sorumluluk (SO3) temasına 25 kez, aile içi sorumluluk (SO2) temasına 19 kez, kendine karşı sorumluluk (SO1) temasına 16 kez, doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk (SO4) temasına 16 kez, tutumluluk (SO6) temasına 7 kez yer verildiği görülmektedir. Sorumluluk değeri ile ilgili toplamda 109 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Çalışkanlık teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; masada çalışmak, deney yapmak, yarışma için tek başına çalışmak, kitap okumak, yazı yazmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda çalışkanlık teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bozcan, 2018, Çalışan Başarır kitabından, s.14):

Şekil 6: Çalışkanlık Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Topluma karşı sorumluluk teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; öğretmenin okulda olması, doktorun hastanede olması, sağlık ekiplerin ambulansa yakın olması, üniforma giyen polis vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda topluma karşı sorumluluk teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Aydın, 2018, Çoban Davut kitabından, s. 13):

Şekil 7: Topluma Karşı Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Aile içi sorumluluk teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; aile bireylerinin çocukla dağınık bir odanın içinde konuşması, çocuğun evdeki masayı silmesi, çocuğun babaya aile için balık tutarken yardımcı olması, anne ve babayla beraber alışveriş yapmak, annenin ve babanın çocuğu okula, hastaneye götürmesi, babanın evdeki tadilat işleriyle ilgilenmesi, annenin ev içinde aileye yemek yapması, annenin mutfakta görülmesi vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda aile içi sorumluluk teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Emel, 2020, Kural Da Neymiş! kitabından, s.14):

Şekil 8: Aile İçi Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel

Kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; banyoda dişlerini fırçalamak, ellerini yıkamak, yüzünü yıkamak, vücudunu yıkamak, dağınık olan odasını toplamak, odasını temizlemek, evini temizlemek, odasındaki eşyalarını yerlerine yerleştirmek, defterlerini ve kalemelerini çantasına koymak, kahvaltı yapmak, yemek yemek, yatağını toplamak, kıyafetlerini giymek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

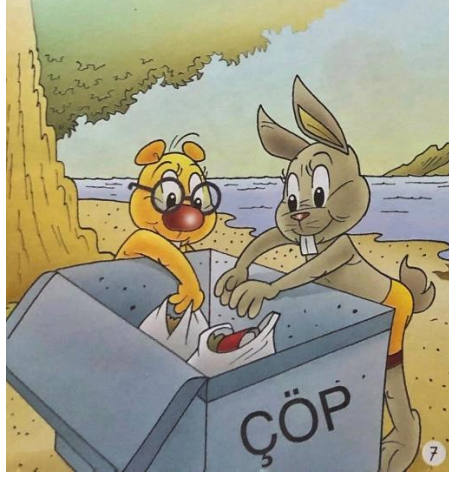
Aşağıda kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Tanışır, 2019, Süslü Kuyruk kitabından, s. 14).

Şekil 9: Kendine Karşı Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; kuşlara, balıklara, tavuklara yem vermek, köpeklere, kedilere mama vermek, üzgün bir ifadesi olan hayvanla ilgilenmek, sakat hayvanla ilgilenmek, üşüdüğü belli olan hayvanı battaniyeye sarmak, hayvan yıkamak, veterineri telefonla aramak, doğadaki çöpleri toplamak, denizdeki ve ırmaktaki atıkları toplamak, başkalarını çevreyi ve doğayı temiz tutmaları konusunda uyaran tabela hazırlamak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Dinçer, -, Deniz ve Orman kitabından, s.7):

Şekil 10: Doğaya, Çevreye, Hayvanlara Karşı Sorumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Tutumluluk teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; yırtık kıyafetleri dikmek, elbiseleri yamamak, elindeki malzemeyi kullanarak kostüm hazırlamak, elindeki malzemeyi kullanarak oyuncak hazırlamak, kırılan eşyayı onarmak, kırılan eşyayı tamir etmek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda tutumluluk teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Avcı Çakman, 2019, Benekli'nin Hediyesi kitabından, s.6):

Şekil 11: Tutumluluk Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

4.5.3 Dürüstlük Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 18: Dürüstlük Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

Dürüstlük	Alıntı Sayısı (n)	%
D1- Doğru Sözlü Olmak	0	0.00
D2- Adil Olmak-Adalet	5	31.25
D3- Cesaret	1	6.25
D4- Öz Eleştiri-Kendine Karşı Dürüst Olmak	10	62.5
TOPLAM	16	100.00

Tablo 18'e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; dürüstlük değeri ile ilgili olarak sırasıyla öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak (D4) temasına 10 kez, adil olmak-adalet (D2) temasına 5 kez, cesaret (D3) temasına 1 kez, doğru sözlü olmak (D1) temasına 0 kez yer verildiği görülmektedir. Dürüstlük değeri ile ilgili toplamda 16 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Görsellerde öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; davranıştan pişmanlık duyduğunu kendine itiraf ettiğini belirten yüz ifadesi, kendi hatası olduğunu anladığını belirten yüz ifadesi, pişman olduğunu belirten şablonlar vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Tanışır, 2019, Minik Fare kitabından, s.4):

Şekil 12: Öz Eleştiri-Kendine Karşı Dürüst Olmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Adil olmak-adalet teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; kura çekmek, birinci olan kişiyi alkışlamak, hak eden kişiyi ödüllendirmek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda adil olmak-adalet teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Emel, 2020, Ben Yapamam, Çekinirim! kitabından, s.8):

Şekil 13: Adil Olmak-Adalet Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Cesaret teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; zorluklarla mücadele eden yüz ifadesi ve beden dili biçiminde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda cesaret teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bozcan, 2017, Hâkimin Adaleti kitabından, s.3):

Şekil 14: Cesaret Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

4.5.4 Saygı Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 19: Saygı Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

Saygı	Alıntı Sayısı (n)	%
SA1- Atatürk’e, Devlete, Bayrağa Saygı	2	5.26
SA2- Kendine Saygı	4	10.52
SA3- Yaşlılara, Öğretmenlere, Anne ve Babaya Saygı	10	26.31
SA4- Çevrenin Huzuruna Saygı	0	0.00
SA5- Farklıklara Saygı	7	18.42
SA6- Trafikte Saygı	1	2.63
SA7- Görgü Kuralları-Nezaket	14	36.84
TOPLAM	38	100.00

Tablo 19’a bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; saygı değeri ile ilgili olarak sırasıyla görgü kuralları-nezaket (SA7) temasına 14 kez,

yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı (SA3) temasına 10 kez, farklılıklara saygı (SA5) temasına 7 kez, kendine saygı (SA2) temasına 4 kez, Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı (SA1) temasına 2 kez, trafikte saygı (SA6) temasına 1 kez, çevrenin huzuruna saygı (SA4) temasına 0 kez yer verildiği görülmektedir. Saygı değeri ile ilgili toplamda 38 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; selamlaştığını belirten beden dili, biriyle tokalaşmak, sıraya girmek, karşısındakinin konuşmasını sessizce dinlemek, birinin eşyasını kullanmak için izin istediğini belirten beden dili, görevde olan birine gülümsemek, evin kapısında el sallayarak vedalaşmak, evin kapısında içeri buyur ettiğini belirten beden dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Lütfen Beni Dinleyin kitabından, s.16):

Şekil 15: Görgü Kuralları-Nezaket Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; yaşlı birini asansör kapısında beklemek, yaşlı birinin elindeki poşetleri taşımak, yaşlı biri uyurken sessiz olunmasını gösteren el hareketi, yaşlı biriyle vedalaşırken el sallamak, anneye kolay gelsin dediğini belirten yüz ifadesi, anneye vedalaşırken el sallamak, anneyi kapıda karşılamak, babayı kapıda karşılamak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Uzuner ve Köroğlu, 2011, Komşumuz Hatice Teyze kitabından, s.2):

Şekil 16: Yaşlılara, Öğretmenlere, Anne ve Babaya Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Farklılıklara saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; tekerlekli sandalyede oturan çocuğa kapı açmak, tekerlekli sandalyede oturan çocukla selamlaştığını belirten el hareketi, tekerlekli sandalyede oturan çocuğun düşmesini engellemek, göz bandı kullanan çocuğa selam vermek, Afrikalı çocuklarla selamlaştığını belirten el ifadesi, Afrikalı çocuklarla sıra beklemek vb. vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda farklılıklara saygı teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır
(Bozcan, 2018, Farklı Olmak Kötü Mü? kitabından, s.24):

Şekil 17:Farklılıklara Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Kendine saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; ayna karşısında bakım yapmak, yatağın yanındaki saate bakmak, ilaç kutusundan aldığı ilacı içmek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda kendine saygı teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Dinçer, -, Zavallı Sincap kitabından, s.14):

Şekil 18:Kendine Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel

Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; bayrak görseli, Atatürk görseli vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Şener, 2017, Sevgi kitabından, s.28):

Şekil 19: Atatürk’e, Devlete, Bayrağa Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Trafikte saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; trafikte durarak hayvanların karşıya geçmesini beklemek biçiminde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda trafikte saygı teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Şener, 2017, Saygı kitabından, s.14):

Şekil 20: Trafikte Saygı Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

4.5.5 Sevgi Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 20: Sevgi Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

Sevgi	Alıntı Sayısı (n)	%
SE1- Yaşlıları, Öğretmenleri, Aileyi Sevmek	20	24.39
SE2- Doğayı, Çevreyi, Hayvanları Sevmek	16	19.51
SE3- Farklılıkları Sevmek	1	1.21
SE4- Kendini Sevmek	7	8.53
SE5- Arkadaşlık-Arkadaşlarını Sevmek	29	35.36
SE6- Vefalı ve Sadakatli Olmak	9	10.97
SE7- Fedakâr olmak	0	0.00
TOPLAM	82	100.00

Tablo 20'ye bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; sevgi değeri ile ilgili olarak sırasıyla arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek (SE5) temasına 29 kez, yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek (SE1) temasına 20 kez, doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek (SE2) temasına 16 kez, vefalı ve sadakatli olmak (SE6) temasına 9 kez, kendini sevmek (SE4) temasına 7 kez, farklılıkları sevmek (SE3) temasına 1 kez, fedakâr olmak (SE7) temasına 0 kez yer verildiği görülmektedir. Sevgi değeri ile ilgili toplamda 82 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; arkadaşına sevgiyle bakmak, arkadaşına sevgiyle sarılmak, arkadaşıyla/arkadaşlarıyla oyun oynamak, arkadaşıyla el ele tutuşmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Avcı Çakman, 2019, Sevimli Cimcime kitabından, s.15):

Şekil 21: Arkadaşlık-Arkadaşlarını Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; annesine ve babasına sevgiyle sarılmak, annesine ve babasına sevgiyle bakmak, kardeşine sevgiyle bakmak, kardeşine sevgiyle sarılmak, yaşlı birine sevgiyle bakmak, yaşlı birine sevgiyle sarılmak, öğretmenine sevgiyle bakmak, öğretmenine sevgiyle sarılmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

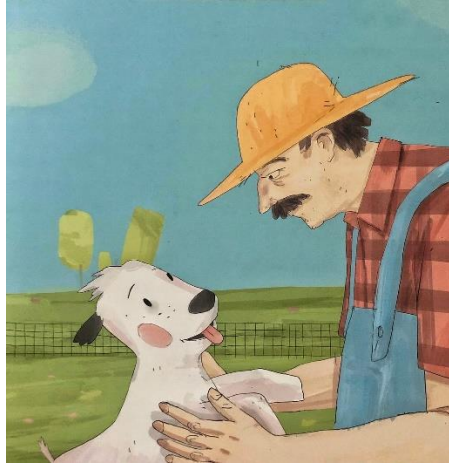
Aşağıda yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek teması ile ilgili örnek alıntılar bulunmaktadır (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2018, Sevgiyi Görmek kitabından, s.16):

Şekil 22: Yaşlıları, Öğretmenleri, Aileyi Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; doğaya hayranlıkla baktığını belirten yüz ifadesi, çiçeklere sevgiyle baktığını belirten yüz ifadesi, çiçekleri eliyle sevmek, hayvanları eliyle sevmek, hayvanların başını okşamak, hayvanlara sevgiyle bakmak, hayvanlara sevgiyle gülümsemek, hayvanlara sevgiyle sarılmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Avcı Çakman, 2019, Pamuk Karardı kitabından, s.-):

Şekil 23: Doğayı, Çevreyi, Hayvanları Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Vefalı ve sadakatli olmak teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; biriyle ev kapısının önünde kavuşmak ve sarılmak, otobüsün önünde kavuşmak ve sarılmak, anneyle ev kapısının önünde kavuşmak ve sarılmak, babayla ev kapısının önünde kavuşmak ve sarılmak, kardeşiyle ev kapısının önünde kavuşmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda vefalı ve sadakatli olmak teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünalın Şenler, 2018, Sevgiyi Görmek kitabından, s.9):

Şekil 24: Vefalı ve Sadakatli Olmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Kendini sevmek teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; kendisini aynada hayranlıkla izlediğini belirten yüz ifadesi ve beden dili, kendisini aynada beğendiğini belirten yüz ifadesi ve beden dili, kendisini suyun yansımasında beğendiğini belirten yüz ifadesi ve beden dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda kendini sevmek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bozcan, 2016, Papatya'nın Sözü kitabından, s.7):

Şekil 25: Kendini Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Farklılıkları sevmek teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; farklı kültürlerin kıyafetlerine sevgiyle bakmak biçiminde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda farklılıkları sevmek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır
(Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünal Şenler, 2017, Hoş Geldin Oya kitabından, s.14):

Şekil 26: Farklılıkları Sevmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

4.5.6 Özgüven Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 21: Özgüven Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

Özgüven	Alıntı Sayısı (n)	%
Ö1- Girişkenlik	16	24.61
Ö2- Hakkını Savunmak	9	13.84
Ö3- Başkalarına Yapılan Haksızlıklara Karşı Durabilmek	11	16.92
Ö4- Öz Denetim-Hedef Belirlemek	18	27.69
Ö5- Kararlılık	11	16.92
TOPLAM	65	100.00

Tablo 21'e bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; özgüven değeri ile ilgili olarak sırasıyla öz denetim-hedef belirlemek (Ö4) temasına 18 kez, girişkenlik (Ö1) temasına 16 kez, başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek (Ö3) temasına 11 kez, kararlılık (Ö5) temasına 11 kez, hakkını savunmak (Ö2)

temasına 9 kez yer verildiği görülmektedir. Öz güven değeri ile ilgili toplamda 65 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Öz denetim-hedef belirlemek teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; belirlediği hedefin şablon içinde gösterilmesi, yaptığı planın şablon içinde gösterilmesi, acele ettiğini belirten beden dili, yapmayı düşündüğü bir işi anlattığını belirten beden dili, plan yaptığını belirten yüz ifadesi, düşünceli bir yüz ifadesi, elini başına koyarak düşünmek, evden çıkarken saatine bakmak, buluşmaya giderken saatine bakmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda öz denetim-hedef belirlemek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Tanışır, 2019, Duru ile Dudu Kardeşler kitabından, s.9):

Şekil 27: Öz Denetim-Hedef Belirlemek Teması ile İlgili Görsel Alıntı

Girişkenlik teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; yapılacak bir işe girişmek için yola koyulduğunu belirten beden dili, ellerinde eşyalarla yolda yürümek, ellerinde eşyalarla evden çıkmak, ellerinde eşyalarla bahçenin önünde durmak, eşyalarla dolu bir masada oturmak, bahçe eşyalarıyla bahçeye doğru yürümek, kürekle

yürümek, kitap ve defterlerle yürümek, elinde eşya dolu bir sepetle yürümek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda girişkenlik teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Avcı Çakman, 2019, Zipzop Kurbağanın Evi kitabından, s.15):

Şekil 28: Girişkenlik Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek teması ile ilgili görsel alıntıların özellikle; haksızlığa uğrayan kişiyi yanına alarak başkasıyla konuşmak, üzgün bir yüz ifadesi olan kişiyi yanına alarak başkasıyla konuşmak, haksızlığa uğrayan kişiyi arkasına alarak başkasıyla konuşmak, haksızlığa uğrayan kişilerin önünde durarak başkasıyla konuşmak, haksızlığa uğrayan kişileri veya kişiyi savunduğunu belirten el hareketi vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Kaplan, 2014, Çok Gezen kitabından, s.1):

Şekil 29: Başkalarına Yapılan Haksızlıklara Karşı Durabilmek Teması ile İlgili Görsel Alıntı

Kararlılık teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; kendinden emin bir beden dili, kendinden emin bir duruş, kendine güvenen bir beden dili, kararlı olduğunu belirten yüz ifadesi vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda kararlılık teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bozcan, 2016, Cesur Pembe Bulut kitabından, s.13):

Şekil 30: Kararlılık Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Hakkını savunmak teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; kızgın bir ifadeyle karşısındakine tepki göstermek, parmağını yukarı kaldırarak karşısındakine

konuşmak, parmağını yukarı kaldırarak karşısındakiyle öfkeli bir yüz ifadesiyle konuşmak, kaşlarını çatarak konuşmak, dişlerini sıkarak gergin bir yüz ifadesiyle konuşmak, başı yukarda konuşmak, elini kendisine doğru tutarak karşısındakiyle konuşmak, hakkını aradığını belirten şablonlar vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda hakkını savunmak teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bektaş, Canoğlu Cantürk ve Ünalın Şenler, 2018, Kış Pastası kitabından, s.12-13):

Şekil 31: Hakkını Savunmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

4.5.7 İyilik ve Hoşgörü Değeri ile İlgili Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 22: İyilik ve Hoşgörü Değer Kategorisinde Ele Alınan Alt Kategorilerin Görsel Göstergelere Göre Dağılımı

İyilik ve Hoşgörü	Alıntı Sayısı (n)	%
İ1- Öneriye ve Eleştiriye Açık Olmak	16	47.05
İ2- Affetmek	4	11.76
İ3- İyilik Yapmak	8	23.52
İ4- İyimserlik	6	17.64
İ5- Duyguları Uygunca İfade Etmek	0	0.00
TOPLAM	34	100.00

Tablo 22'ye bakıldığında, çalışma kapsamında incelenen kitaplarda; iyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili olarak sırasıyla öneriye ve eleştiriye açık olmak (İ1) temasına 16 kez, iyilik yapmak (İ3) temasına 8 kez, iyimserlik (İ4) temasına 6 kez, affetmek (İ2) temasına 4 kez, duyguları uygunca ifade etmek (İ5) temasına 0 kez yer verildiği görülmektedir. İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili toplamda 34 görsel alıntıya yer verildiği görülmüştür.

Öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; karşısındakini dinlerken sakın bir yüz ifadesi, karşısındakini kaşlarını kaldırarak dinlemek, karşısındakini gülümseyen bir yüz ifadesi ile dinlemek, karşısındakini dikkatle ve merakla dinlemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bozcan, 2018, İyimserlik Oyunu kitabından, s.16):

Şekil 32: Öneriye ve Eleştiriye Açık Olmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

İyilik yapmak teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; hasta birinin odasının penceresini açmak, hasta birine meyve getirmek, ihtiyaç sahiplerine karşılık

beklemeden bağısta bulunmak, ihtiyaç sahiplerine hediye dağıtmak, ihtiyaç sahiplerine yemek dağıtmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda iyilik yapmak teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Bozcan, 2017, Cömert Padişah kitabından, s.13):

Şekil 33: İyilik Yapmak Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

İyimserlik teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; telaşlı bir yüz ifadesi olan kişinin omzuna elini koymak, yaptığı yanlış karşısında üzülmemek, olumlu düşünme şablonları vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda iyimserlik teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Emel, 2020, Neden Süper Kahraman Olamıyorum? kitabından, s.11):

Şekil 34: İyimserlik Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Affetmek teması ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; oyuncasını kıran kişiye gülümseyerek bakmak, mahcup veya üzgün yüz ifadesi olan kişinin yanına hediyeyle gitmek, mahcup veya üzgün yüz ifadesi olan birine gülümseyerek bakmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Aşağıda affetmek teması ile ilgili bir örnek alıntı bulunmaktadır (Şener, 2017, Barış kitabından, s. 20-21):

Şekil 35: Affetmek Teması ile İlgili Örnek Görsel Alıntı

Bölüm 5

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde; 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden, 2010 yılından sonra basılmış ve Türk yazarlar tarafından yazılmış olan resimli çocuk kitaplarındaki sözel ve görsel göstergelerin değerler eğitimi açısından incelenmesi hedeflenerek yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular, alanyazındaki diğer araştırmaların sonuçları ile ilişkilendirilerek tartışılacak ve yorumlanacaktır.

Öncelikle resimli çocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntılarının ele alınış düzeylerine göre toplam dağılımlarına ilişkin bulgular, daha sonra resimli çocuk kitaplarında sözel alıntılarının değer kategorilerine göre ele alınış düzeylerine ilişkin bulgular, resimli çocuk kitaplarında görsel alıntılarının değer kategorilerine göre ele alınış düzeylerine ilişkin bulgular, resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan sözel alıntılarının dağılımına ilişkin bulgular, resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan görsel alıntılarının dağılımına ilişkin bulgular tartışılacak ve yorumlanacaktır.

5.1 Çalışmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Çalışmanın birinci alt problemi; ‘‘Resimli çocuk kitaplarında sosyal değerlerin sözel ve görsel göstergeler ile yansıtılma durumu nasıldır?’’ olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada sosyal değerlerin sözel ve görsel göstergeler ile yansıtılma durumuna ilişkin bulgulara bakıldığında; resimli çocuk kitaplarındaki toplam sözel alıntı (cümle) sayısının, toplam görsel alıntı sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın birinci alt problemine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Dirican (2013)'ın okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden 2005-2012 yılları arasında basılan, Türk yazarlar tarafından yazılmış 135 resimli çocuk kitabını temel değerler açısından incelediği çalışmasında kitapların metin ve resim bölümünde 20 farklı değere yer verildiği tespit edilmiştir. Kitaplarda toplam cümle sayısının 7534, toplam resim sayısının 1605 olduğu; değer ifadesi içeren cümle sayısının 2162, değer ifadesi içeren resim sayısının 851 olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dirican'ın çalışmasında da toplam cümle sayısının, toplam resim sayısından fazla olduğu; değer ifadesi içeren toplam cümle sayısının, değer içeren toplam görsel sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Ünal Bozcan (2018)'ın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde devlete bağlı okul öncesi kurumlardaki öğretmenlerin etkinliklerinde yer verdikleri 225 resimli çocuk kitabını değerler açısından inceledikleri çalışmada kişisel değerler, kişiler arası değerler, toplumsal değerler olarak üç farklı sınıfta toplam 26 değere yer verilmiştir. Kitaplarda metinlerdeki değer kategorilerinin toplam sayısının 1.956 olduğu ve ayrıca görsellerdeki değer kategorilerinin toplam sayısının 1.039 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan'ın çalışmasında değer kategorisi içeren metinlerin toplam sayısının, değer kategorisi içeren görsellerin toplam sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Alanyazında genellikle resimli çocuk kitaplarındaki sözel alıntılarının toplam sayısının ve değer içeren sözel alıntılarının toplam sayısının incelendiği görülmektedir. Öksüz, Keskin ve Çetinkaya (2018)'nın sosyal medya platformlarında en çok önerilen

15 resimli çocuk kitabını, 2017 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen değerler açısından inceledikleri çalışmada 25 değere yer verilmiştir. Kitaplardaki toplam cümle sayısının 1130, değer ifade eden cümle sayısının ise 514 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turan ve Ulutaş (2016)'ın okul öncesi öğretmenleri tarafından etkinliklerde kullanılan 100 resimli kitabı karakter eğitimi açısından inceledikleri çalışmada değerler kontrol listesinde bulunan değerlere, 100 kitapta 742 kere yer verildiği görülmüştür. Alabay, Can, Kandemir ve Güney (2018)'in TÜBİTAK tarafından 2012-2016 yılları arasında yayınlanan erken çocukluk dönemine hitap eden 60 farklı Meraklı Minik dergisini evrensel değerler açısından inceledikleri çalışmada, 60 dergide 214 değere ver verildiği görülmüştür. Kuru ve Keklik (2016) tarafından Ayşe Yamaç'ın yedi farklı çocuk romanının değerler açısından incelendiği çalışmada 14 farklı değer incelenmiştir. Bütün kitaplarda değerlerin örtük ya da doğrudan 527 kere işlendiği tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, çalışmamızın bulguları ile benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Alanyazındaki çalışmaların sonuçları ve bu çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında resimli çocuk kitaplarında ele alınan sözel alıntılar ve görsel alıntılar arasında önemli farklılıklar olduğu ve resimli çocuk kitaplarında sözel alıntıların incelenmesine daha fazla ağırlık verildiği görülmektedir. İlgili yaş grubuna hitap eden resimli çocuk kitaplarında anlamı iletme açısından görsellerin önemi dikkate alındığında, bu konu ile ilgili daha fazla araştırmaya gereksinim olduğu düşünülmektedir.

5.2 Çalışmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Çalışmanın ikinci alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında sözel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumu nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada resimli çocuk kitaplarında sözel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumuna ilişkin bulgulara bakıldığında; yardımlaşma ve iş birliği değer kategorisi ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla sevgi, sorumluluk, özgüven, iyilik ve hoşgörü, saygı değer kategorilerinin izlediği, en düşük düzeyde ise dürüstlük değer kategorisi ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Karatay (2015)’ın Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen yerli ve yabancı toplam 20 eseri değerler açısından incelediği çalışmada, yerli ve yabancı değerler karşılaştırıldığında en fazla yer verilen değerlerin sırasıyla sevgi, duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sorumluluk değerleri olduğu; dürüstlük, özgürlük, bağımsızlık değerlerinin az oranda yer verilen değerler arasında olduğu görülmektedir. Bu çalışma kitaplardaki sözel alıntılarda yüksek düzeyde yer verilen değerlerden yardımlaşma ve iş birliği, sevgi, sorumluluk değer kategorileri ile düşük düzeyde yer verilen dürüstlük değer kategorisi açısından Karatay’ın çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Ertekin ve Çamlıbel Çakmak (2021)’ın MEB değerler eğitimi yönergesinde bulunan değerler açısından çeviri resimli çocuk kitabını inceledikleri çalışmada, kitaplarda en çok yardımlaşma-dayanışma değerinin yer aldığı, daha sonra sırasıyla nazik olmak, sevgi, sorumluluk, özgüven değerlerine yer verildiği, kültürel mirasa sahip çıkma, hoşgörü duyarlılık, bağımsız düşünme, fedakârlık, vatanseverlik değerlerine ise az yer verildiği tespit edilmiştir. Saygı, adil olma, alçakgönüllülük,

empati, doğruluk- dürüstlük değerlerine ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Bu çalışmanın bulguları Ertekin ve Çamlıbel Çakmak (2021)'ın çalışmasının sonuçları ile benzer doğrultudadır.

Turan ve Ulutaş (2016)'ın okul öncesi öğretmenlerinin eğitim etkinliklerinde kullandıkları 100 resimli çocuk kitabını karakter eğitimi açısından inceledikleri çalışmada genel değerlerin ve yerli kitaplardaki değerlerin dağılımlarına bakıldığında kitaplarda en fazla yardımseverlik değerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Dilek (2017) tarafından yapılan çalışmada kitaplarda en fazla yer verilen değerler arasında yardımlaşma-dayanışma değerinin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kuru ve Keklik (2016) tarafından yapılan çalışmada incelenen kitaplarda yardımlaşma değerinin fazla yer verilen değerler arasında olduğu görülmüştür. Erdal (2009)'ın okul öncesi dönem çocuklarına ve ilköğretim birinci sınıfa giden çocuklara hitap eden kitapları eğitim değerleri açısından incelediği çalışmada yardımseverliğin çocuk kitaplarında ele alınan önemli bir davranış olduğu ve bu davranışın en fazla işlenen konular arasında olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada dürüstlük değerine sözel alıntılarda düşük düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu, alanyazındaki çeşitli çalışmalarla (Cengiz ve Duran, 2017; Alabay, Can, Kandemir ve Güney, 2018) benzer niteliktedir.

Alanyazındaki çalışmaların sonuçlarına ve bu çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında resimli çocuk kitaplarındaki sözel alıntılarda yardımlaşma ve iş birliği değer kategorisinin sıklıkla ele alındığı, dürüstlük değer kategorisinin ise çok az ele alındığı görülmektedir.

5.3 Çalışmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Çalışmanın üçüncü alt problemi; ‘‘Resimli çocuk kitaplarında görsel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumu nasıldır?’’ olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada resimli çocuk kitaplarında görsel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumuna ilişkin bulgulara bakıldığında; sorumluluk değer kategorisi ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla yardımlaşma ve iş birliği, sevgi, özgüven, saygı, iyilik ve hoşgörü değer kategorilerinin izlediği, en az ise dürüstlük değer kategorisi ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Görsel göstergelerin değer kategorilerine göre ele alınma durumlarına ilişkin bulguların alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada resimli çocuk kitaplarının resim kısımlarında yer alan değerlerin dağılımına bakıldığında; en fazla paylaşmak değerine yer verildiği, bunu sırasıyla sevgi, mutluluk, arkadaşlık, yardımseverlik, saygı, temizlik, nezaket, empati, çalışkanlık, hoşgörü, dürüstlük, adalet, cesaret, liderlik, estetik, tutumluluk, sorumluluk, özgüven, barış değerlerinin izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Ünal Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada resimli çocuk kitaplarının görsellerinde en fazla mutluluk değerine yer verildiği, bunu sırasıyla duyarlılık, arkadaşlık, paylaşma, kurallara uyma değerlerinin izlediği; hoşgörü, uyum, cesaret, özeleştir, vatanseverlik, barış değerlerine az yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmada görsel alıntılarının değer kategorilerine ve alt kategorilere göre resimli çocuk kitaplarında ele alınış düzeylerine ilişkin bulguların, alanyazındaki

görsel alıntılara ilişkin yürütülen çalışmaların bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

5.4 Çalışmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Çalışmanın dördüncü alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan sözel göstergelerin dağılımı nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

Resimli çocuk kitaplarında yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; dayanışma teması ile ilgili sözel alıntılarının en yüksek düzeyde yer verildiği, bunları sırasıyla iletişim (yardım eder misin, yardım edebilir miyim? vb.), paylaşma, misafirperverlik-komşuluk ilişkileri, empati temaları ile ilgili sözel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise imece teması ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen, yardımlaşma ve iş birliği değeri altında dayanışma teması ile ilgili sözel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Aral ve Kadan (2018) tarafından 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda yer verilen kazanım ve göstergelerin gelişim alanlarına göre değerler açısından incelendiği çalışmada çocuk kitaplarında dayanışma değeri ile ilgili ifadelerle fazla yer verildiği saptanmıştır. Akar, Mercan, Yılmaz ve Yükselen (2021)’in 3-6 yaş çocuklara hitap eden 105 resimli öykü kitabındaki karakterlerin prososyal davranışlarını inceledikleri çalışmada en fazla görülen davranışlar arasında dayanışma ve paylaşma davranışlarının olduğu tespit edilmiştir. Kitaplarda empati davranışına da fazla yer verildiği görülmüştür. Bu

Çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında empati teması ile ilgili sözel alıntılara da belirgin bir düzeyde yer verildiği görülmektedir.

Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili olarak resimli ocuk kitaplarında iletişim (yardım eder misin, yardım edebilir miyim? vb.) ve paylaşma temaları ile ilgili sözel alıntılarının da belirgin biçimde kitaplarda vurgulandığı saptanmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların metin kısmında yardıma hazır olma, yardım isteme, yardım etme vb. davranışlarına yüksek oranda yer verildiği tespit edilmiştir. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların metin kısımlarında paylaşma değerine yüksek oranda yer verildiği tespit edilmiştir. Benzer yönde bulgulara, Dilek (2017)'in MEB tarafından belirlenen değerleri Feridun Oral'ın 0-6 yaşa hitap eden 14 resimli ocuk kitabında incelediği çalışma ile Küçük (2019)'n Türkiye'de 2018-2019 yıllarında en fazla okunan kitapları temel değerler açısından incelediği çalışmada da rastlanmaktadır. Uzman ve Mağden (2002)'in okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaşındaki çocukların yardım etme ve paylaşma davranışlarının, bu davranışların işlendiği kitaplarla desteklenmesi durumunda yardım etme ve paylaşma davranışlarında artış görüldüğü yönündeki bulgusu değerlendirildiğinde, kitaplarda bu değerlere kapsamlı biçimde yer verilmesi önemli görülmektedir.

Türk toplumundaki kültürel değerlerden biri olan imece adlı yardımlaşma değerini günümüzde neredeyse kaybolmuştur (Yeşil, M. Paksoy ve B. Paksoy, 2020). Bu değerlerin kaybolmaması için, belgelenmesi ve araştırılmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Akkaya ve Usman, 2010), bu tür değerlerin nesiller arası aktarımında kitaplar önemli unsurlardır. Toplumsal yapıda görülen değişimler nedeniyle kaybolmaya başlayan imece değerine bu çalışmada yer verilmiş ve bu değer

ile ilgili sözel alıntılara resimli çocuk kitaplarında düşük düzeyde yer verildiği saptanmıştır.

Sorumluluk değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunları sırasıyla çalışkanlık, topluma karşı sorumluluk, doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk, aile içi sorumluluk temaları ile ilgili sözel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise tutumluluk teması ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen sorumluluk değeri altında kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Erdal (2009)'ın çocuk kitaplarını eğitim değerleri açısından incelediği çalışmada, kitaplarda sıklıkla vurgulanan konuların; kişisel temizlik, içinde yaşanılan çevrenin temiz olması, banyo yapma, dişlerini fırçalama, ellerini yıkama, genellikle temizlik kuralları konuları olduğu görülmüştür. Eslen Ziya ve Erhart (2013)'ın okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden 58 resimli çocuk kitabını inceledikleri çalışmada hijyen becerilerini arttırmayı hedefleyen kitapların tamamında çocuklara kişisel hijyenlerinin (el yıkama, diş fırçalama, tuvalet kullanma) sorumluluğunu almayı öğretmenin amaçlandığı görülmüştür. Bu çalışmada kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili olarak sözel alıntılarının özellikle; dişlerini fırçalamak, ellerini yıkamak, yüzünü yıkamak, vücudunu yıkamak, odasını toplamak, odasını temizlemek, evini temizlemek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür. Bu bulgulardan farklı olarak; Veziroğlu ve Gönen (2012)'in çalışmasında özbakım becerileri kazanımlarının resimli çocuk kitaplarında karşılanma düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Özbakım kazanımlarının erken dönem

açısından önemi dikkate alındığında, resimli çocuk kitaplarında bu kazanımlara ilişkin sözel alıntıların daha kapsamlı incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sorumluluk değeri ile ilgili olarak incelenen resimli çocuk kitaplarında çalışkanlık teması ile ilgili sözel alıntıların da belirgin biçimde kitaplarda vurgulandığı görülmüştür. Erdal (2009)'ın çalışmasında çocuk kitaplarında sıklıkla işlenen konular arasında çalışkanlık konusunun da yer aldığı belirlenirken, Cengiz ve Duran (2017)'ın ve Alabaş (2018)'in çalışmalarında çalışkanlık değerine orta düzeyde yer verildiği ve çocuklarda bulunması gereken ahlaki değerler arasında tanımlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sorumluluk değeri ile ilgili olarak ele alınan önemli alt kategorilerden biri tutumluluk temasıdır ve bu çalışmada incelenen kitaplarda tutumluluk teması ile ilgili sözel alıntılara düşük düzeyde rastlanmıştır. Tutumluluk değeri ile ilgili sözel alıntıların alanyazındaki çeşitli çalışmalarda da düşük düzeyde görüldüğü saptanmıştır (Yardımcıel, 2015; Turan ve Ulutaş, 2016; Işıtan, 2016). Tatlı ve Güngör Aytar (2017)'ın 3-6 yaş aralığındaki çocukların değerlerle ilgili algılarını ve değerleri ifade etme becerilerini inceledikleri çalışmada çocukların tutumluluk değeri ile ilişkili para biriktirmek, kumbaraya para atmak, ışıkları kapatmak, eşyaları dikkatli kullanmak metaforlarını kullandıkları görülmüştür. Bu çalışmada tutumluluk teması ile ilgili olarak sözel alıntıların özellikle; kıyafetleri dikmek, elbiseleri yamamak, elindeki malzemeyi kullanarak kostüm ve oyuncak hazırlamak, kırılan eşyayı onarmak, tamir etmek, tutumlu olmak ile ilgili ifadeler vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunları sırasıyla doğru sözlü

olmak, adil olmak-adalet temaları ile ilgili sözel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise cesaret teması ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen, dürüstlük değeri altında özeleştir-i-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili sözel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Turan ve Ulutaş (2016)'ın çalışmasında yerli yazarlar tarafından yazılan resimli çocuk kitaplarında genel değerler arasında özeleştir-i değeri yüksek oranda yer verildiği görülmüştür. Akyol (2012)'un çalışmasında kişisel değerlerde özeleştir-i değeri fazla yer verilen değerler arasında görülmüştür. Kazancı Gül (2018) yaptığı çalışmada 2000-2007 yıllarında basılmış yerli resimli kitaplarda özeleştir-i değeri yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu, Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada incelenen kitapların metin kısımlarında kişisel değerler arasında özeleştir-i değerinin de yer aldığı görülmüştür.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan doğru sözlü olmak teması ile ilgili sözel alıntılara bu çalışmada belirgin düzeyde yer verildiği tespit edilmiştir. Alanyazındaki çalışmalarda doğru sözlü olmak teması farklı biçimlerde vurgulanmıştır. Çeşitli çalışmalarda dürüstlük değeri altında ele alınan doğru sözlü olmak, doğruyu söylemek (Dirican, 2013), yalan söylememek, doğru sözlü olmak (Bulut, 2021) şeklinde tanımlamalar yapıldığı saptanmıştır. Tatlı ve Güngör Aytar (2017) 3-6 yaş aralığındaki çocukların değerlere yönelik algılarını ve değerleri ifade etme becerilerini inceledikleri çalışmada çocukların dürüstlük değeri ile ilgili çizdikleri resimlerde doğru söylemek-yalan söylememek metaforunu kullanan çocukların sayısının en fazla olduğu görülmüştür.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan ve kitaplardaki sözel alıntılarda düşük düzeyde rastlanan alt kategorilerden biri adil olmak-adalet temasıdır. Balık ve Duran

(2021), Öksüz, Keskin ve Çetinkaya (2018) ve Işıtan (2016) tarafından yapılan çalışmalarda kitaplarda en az oranda yer verilen değerler arasında adil olma-adalet değerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer biçimde, Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada incelenen kitaplarda adalet değerine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür. Dilek (2017)'in yaptığı çalışmada ise incelenen kitaplarda adil olma değerine hiç rastlanmamıştır.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan cesaret teması ile ilgili sözel alıntılara en düşük düzeyde rastlanmıştır. Dürüstlük değer kategorisinde cesaret teması ile ilgili sözel alıntılara en düşük düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Almerico (2014)'e göre edebiyat yoluyla çocuklara değerler öğretilirken; çocuklar dürüstlük, saygı, cesaret gibi değerler yoluyla hayatın gerçek ve ilgilerini çekecek yönlerinin farkına varabilmektedir. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, cesaret değerine genel olarak düşük düzeyde yer verildiği ya da cesaret değerinin hiç görülmediği sonucuna ulaşılmıştır (Dirican, 2013; Turan ve Ulutaş, 2016; Işıtan, 2016; Azizoglu, Gökmenoğlu ve Bozcan, 2018; Aksoy, 2020). Tepe (2020) okul öncesi döneme hitap eden 2000-2020 yılları arasında yayınlanmış resimli çocuk kitaplarında anne, baba ve çocuk karakterlerinin eylemlerini incelediği çalışmada cesaretli/cesur davranmak eylemine düşük oranda rastlamıştır. Dilek (2017) tarafından yapılan çalışmada incelenen resimli çocuk kitaplarında cesaret-liderlik değerine hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Saygı değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunları sırasıyla yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı, farklılıklara saygı, çevrenin huzuruna saygı, kendine saygı temaları ile ilgili sözel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise Atatürk'e, devlete,

bayrağa saygı ve trafikte saygı temaları ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen, saygı değeri ile ilgili ele alınan nezaket-görgü kuralları teması ile ilgili sözel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Zeece (2009) tarafından yapılan çalışmada kitapların çocuklar ve yetişkinler arasında güvenli bağlanmayı ve çocukların nezaket davranışlarını güçlendirmekte olduğu vurgulanmıştır. Işıtan (2016) tarafından yapılan çalışmada toplum içinde uyulması gereken kurallar, ev kuralları, yardımlaşma-paylaşma, nezaket sözcükleri kullanma ile ilgili temalara kitaplarda yüksek oranda yer verildiği görülmüştür. Turan ve Ulutaş (2016)'ın çalışmasında da resimli öykü kitaplarında okul öncesi döneme yönelik tespit edilen değerler arasında nezaket/ kibarlık değerlerine yüksek oranda yer verildiği tespit edilmiştir. Dirican (2013)'ın yaptığı çalışmada kitapların metin kısımlarında nezaket sözcüklerini kullanmak alt kategorisine en fazla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018)'ın çalışmasında kitaplardaki metinlerde kibarlık yüksek düzeyde görülen değerler arasındadır.

Saygı değeri ile ilgili olarak resimli çocuk kitaplarında yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı, çevrenin huzuruna saygı, kendine saygı ve özellikle farklılıklara saygı temaları ile ilgili sözel alıntıların belirgin biçimde vurgulandığı saptanmıştır. Yaşar Ekici, Dulkadir, Deniz ve Şahin (2017)'in çalışmasında giyinme becerilerine düşük düzeyde yer verildiğinden bahsetmişlerdir. Bu çalışmada kendine saygı teması ile ilgili olarak özellikle şık giyinmenin hoşuna gitmesi, güzel giyinmek, güzel görünmek istemek vb. alıntıların kitaplarda öne çıktığı görülmüştür. Saygı değeri ile ilgili diğer bir alt tema farklılıklara saygıdır ve genellikle farklı aile yaşantılarına saygı göstermek, farklı kültürlere saygı göstermek, özel gereksinimli bireylere saygı

göstermek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür. Eren ve Erkan (2016)'ın çalışmasında okul öncesi dönemde öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim alan ve bu eğitimi almayan çocukların farklılıklara saygı kazanımları arasında, eğitim alanlar lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada farklılıklara saygı teması ile ilgili sözel alıntılara orta düzeyde yer verildiği ancak bunun zenginleştirilmesinin çocukların bireysel farklılıklara ilişkin farkındalığını artırma açısından önem taşıyabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Saygı değeri ile ilgili olarak ele alınan ve kitaplarda daha az rastlanan diğer alt temalar Atatürk'e, devlete, bayrağa saygı ve trafikte saygı temalarıdır. Bu temalar ile ilgili sözel alıntılara, alanyazındaki benzer çalışmalarda da düşük düzeylerde yer verildiği, genellikle basım yılı olarak daha eski tarihli kitaplarda bu temaların daha kapsamlı yer aldığı belirlenmiştir. Çelik ve Sezer Arıç (2022) Türkiye'de 1950-1977 yılları arasında basılan 151 resimli çocuk kitabını Atatürk ve Cumhuriyet değerleri açısından inceledikleri çalışmada kitaplarda Atatürk ve Cumhuriyet değerlerine az düzeyde rastlanmıştır. Veziroğlu ve Gönen (2012) okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden 250 resimli çocuk kitabını M.E.B 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan amaç ve kazanımlar açısından inceledikleri çalışmalarında, Atatürk ile ilgili yazılan kitapların olduğu fakat bu kitapların sayısının sınırlı olduğu ve bu kitapların geçmiş senelerde basıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Düzyol, Gülüm, Korkmaz, Ün ve Yıldırım (2021)'in okul öncesi dönem çocuklarına yönelik 50 resimli çocuk kitabını M.E.B 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan sosyal duygusal gelişim alanındaki kazanım ve göstergelere göre inceledikleri çalışmada, "Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.", kazanımında yer alan "Atatürk ile ilgili etkinliklere katılır.", "Atatürk ile ilgili duygu ve düşüncelerini farklı etkinliklerle ifade eder" göstergelerinin kitaplarda bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada da benzer

biçimde Atatürk’e, devlete, bayrağa saygı teması ile ilgili sözel alıntılara düşük düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu, alanyazındaki çalışmalardan elde edilen sonuçları desteklemektedir.

Saygı değeri ile ilgili olarak önemli temalardan bir diğeri trafikte saygıdır ve bu çalışma kapsamında incelenen kitaplarda bu tema ile ilgili sözel alıntılara düşük düzeyde rastlanmıştır. Uzmen (1993) 1970-1993 yılları arasında basılan İngilizce ve Türkçe çocuk kitaplarını konuları açısından incelemiştir. İncelenen 125 Türkçe resimli çocuk kitabında “taşıtlar-trafik” konusuna %1.90; incelenen 125 İngilizce resimli çocuk kitabında ise bu konuya %0.82 oranında yer verildiği görülmüştür. Uzmen çocukların merakına hitap etmek ve ilgisini karşılayabilmek için kitaplarda bu gibi konulara daha çok yer verilmesinin faydalı olacağını belirtmektedir. Günümüzde de önemli bir konu olan trafik kurallarına uyma ve trafikte saygı teması ile ilgili alıntılara bu çalışma kapsamında yapılan incelemede düşük düzeyde rastlanmıştır.

Sevgi değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek, vefalı ve sadakatli olmak temaları ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunları sırasıyla doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek, yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek, kendini sevmek, fedakar olmak temaları ile ilgili sözel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise farklılıkları sevmek teması ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Sevgi değeri ile ilgili olarak ele alınan arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili sözel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011)’un, Akyol (2012)’un, Dirican (2013)’ ve Cengiz ve Duran (2017)’in çalışmalarında arkadaşlık-dostluk değerinin en fazla işlenen değerler arasında yer

aldığı tespit edilmiştir. Court ve Rosental (2007)'ın İsrail devlet okullarında öğretmenlerin kullandıkları kitapları değerler açısından inceledikleri çalışmada çocuk kitaplarında en fazla yer verilen değerler arasında arkadaşlık değerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada, incelenen kitapların metin kısımlarında kişiler arası değerler kategorisinde sıklıkla arkadaşlık değerinin yer aldığı görülmüştür. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında arkadaşlık teması ile ilgili sözel alıntılarının en yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Alanyazındaki çalışmalar arkadaşlık teması ile ilgili sözel alıntılarının ele alınış düzeyini desteklemektedir.

Sevgi değeri ile ilgili ele alınan vefalı ve sadakatli olma teması ile ilgili sözel alıntılarının bu çalışmada yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Turan ve Ulutaş (2016) tarafından yapılan çalışmada yerli yazarlar tarafından yazılan 100 kitapta genel değerler arasında vefa/sadakat değerine düşük oranda yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Öksüz, Keskin ve Çetinkaya (2018) tarafından 15 kitapta değerlerin incelendiği çalışmada vefalı olma değerine düşük oranda yer verildiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada vefalı ve sadakatli olma teması ile ilgili sözel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesi dikkat çekicidir. Çalışmaların sonuçlarının benzerlik göstermemesinin nedeninin örneklem farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sevgi değeri ile ilgili ele alınan diğer bir tema doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek temasıdır ve bu temaya sözel alıntılarda belirgin düzeyde yer verildiği tespit edilmiştir. Alanyazındaki çalışmaların sonuçları ve bu tema ile ilişkili bulgu benzerlik göstermektedir. Eslen Ziya ve Erhart (2013) tarafından yapılan çalışmada resimli kitaplarda, hayvanları ve dünyayı sevmenin, dünyanın zarar görmesi konusunda duyarlılık göstermenin, dünyaya saygı göstermenin yansıtıldığı görülmüştür. Bu çalışmada doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek teması ile ilgili sözel alıntılara orta

düzeyde yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Erdal (2009)'ın çalışması kapsamında incelediği çocuk kitaplarında en fazla yer verilen konular arasında hayvan sevgisi de yer almaktadır. Buran (2021) tarafından Feridun Oral'ın 19 resimli çocuk kitabındaki dış yapı özelliklerinin ve iletilen mesajların incelendiği çalışmada incelenen kitaplarda doğa sevgisi ve hayvan sevgisini destekleyecek nitelikte mesajların bulunduğu tespit edilmiştir. Alabay, Can, Kandemir ve Güney (2018) yapmış oldukları çalışmada dergilerde en fazla kullanılan değerler arasında hayvan ve doğa sevgisi değerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sevgi değeri ile ilgili ele alınan temalar arasında fedakâr olmak teması ile ilgili sözel alıntılarının düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki ilgili çalışmalarda da fedakârlık değeri ile ilgili sözel alıntılara düşük düzeyde yer verildiğine ilişkin benzer bulgulara rastlanmıştır (Bulut, 2021; Turan ve Ulutaş, 2016). Alanyazındaki çalışmalar fedakâr olmak teması ile ilgili sözel alıntılarının düşük düzeyde görülmesini desteklemektedir.

Sevgi değeri ile ilgili ele alınan farklılıkları sevmek teması ile ilgili sözel alıntıları destekleyebilecek çalışmalara alanyazında rastlanmamıştır. Mendoza ve Reese (2001)'e göre, çok kültürlü resimli çocuk kitapları, çocuklar tarafından farklı kültürlerdeki çocukların kabul edilmesine ve empati becerilerinin gelişmesine destek olmaktadır.

Özgüven değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; girişkenlik teması ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla öz denetim-hedef belirlemek, kararlılık, hakkını savunmak temalarının izlediği, en düşük düzeyde ise başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek teması ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Özgüven değeri ile ilgili ele alınan temalarda girişkenlik teması ile ilgili sözel alıntılarının yüksek düzeyde yer aldığı saptanmıştır. Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş (2011) tarafından yapılan çalışmada çocuk kitaplarında yer alan kahramanların özelliklerine ilişkin bulgulara bakıldığında girişken özelliğinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Işıtan (2005)'ın benlik kavramı ile ilgili konuları incelediği çalışmada akran ve çevre ilişkisini ele alan resimli çocuk kitaplarında girişken olma konusuna orta düzeyde yer verildiği görülmüştür. Topcu (2019) tarafından okul öncesi dönem kurumlarında yer alan kitaplarda psikolojik sağlamlık olgusu incelenmiş ve başarıma inancı bir boyut olarak ele alınmış, engeller karşısında girişimde bulunma kapsamına kitapların yeteri kadar destek vermediği görülmüştür. Ateş, Yıldırım ve Çetinkaya (2019)'nın Samed Behrengi'nin Küçük Kara Balık adlı eserini inceledikleri çalışmada kitapta yer verilen ana karakterin gözlemci, maceracı, cesur, yeniliklere açık, özgüvenli ve girişken özellikleri olduğu ön plana çıkmıştır.

Özgüven değeri altında ele alınan önemli temalar arasında hakkını savunmak ve başkalarına karşı yapılan haksızlıklara karşı durabilmek temaları yer almaktadır. Bu temalar ile ilgili sözel alıntılara incelenen kitaplarda düşük düzeyde yer verildiği tespit edilmiştir. Dirican (2013)'ın çalışmasında metin kısmında haklarını savunmak değerine düşük oranda yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Işıtan (2005)'ın çalışmasında akran ve çevre ilişkisini ele alan resimli çocuk kitaplarında haklarını arama, savunma konusuna en düşük oranda yer verildiği görülmüştür. Aksoy (2020)'un 3-6 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden öykü kitaplarını sosyal beceriler açısından incelediği çalışmada kitaplarda hakkını savunma becerisine düşük oranda yer verildiği görülmüştür. Gönen, Aydos ve Ertürk (2012)'ün okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan 1995-2011 yılları aralığında yayınlanan 100 resimli çocuk kitabında sosyal beceri öğelerini inceledikleri çalışmada kitaplarda en fazla akranlarla

ilgili becerilerin işlendiği görülmüştür. Eğitimciler ve ebeveynlere duyguları ifade ve gerektiği durumda arkadaşlarına yardımcı olma becerilerinin yanında arkadaşlarının haklarını savunma, duygulu ve düşünceli olma gibi bazı özel beceriler işleyen kitapları da kullanmaları önerilmiştir. Dirican (2013)'ın çalışmasında da başkalarının haklarını savunmak kategorisine kitaplarda düşük oranda yer verildiği görülmüştür. Kılınçcı ve Can (2020)'in 3-6 yaş grubuna hitap eden resimli çocuk kitaplarında sosyal-duygusal becerileri incelediği çalışmada "Kendisinin ve başkalarının haklarını savunur" kazanımının kitaplarda düşük düzeyde ifade edildiği tespit edilmiştir.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin sözel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; affetmek ve iyilik yapmak temaları ile ilgili sözel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunları sırasıyla iyimserlik ve duyguları uygunca ifade etmek temalarının izlediği, en düşük düzeyde ise öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili sözel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili olarak ele alınan affetmek teması ile ilgili sözel alıntılarının en yüksek düzeyde olduğu ve alanyazındaki çalışmaların bu bulguyu desteklediği görülmektedir. Öztep (2016)'in okul öncesi dönem çocuklarına hitap eden hikayelerde dürüstlük konusunun nasıl işlendiğini incelediği çalışmada dürüst olmayan davranış ortaya çıktıktan sonra hatasını anlayan karakterlere verilen tepkiler arasında en fazla affetme tepkisi olduğu görülmüştür. Dirican (2013)'ın çalışmasında kitapların metin kısımlarında hoşgörü değerinde incelenen alt kategorilerde affetmek alt kategorisine en fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili olarak ele alınan iyilik yapmak ve iyimserlik temaları ile ilgili sözel alıntılarının da incelenen kitaplarda belirgin biçimde vurgulandığı saptanmıştır. Dilek (2017)'in yaptığı çalışmada 14 resimli çocuk kitabında iyilik yapmak ve iyimserlik değerlerinin belirgin şekilde ele alınan değerler olduğu

görülmüştür. Erdal (2009)'ın yaptığı çalışmada incelenen kitaplarda iyilik yapma değerine sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Gönen (1993)'in anaokulu öğretmenlerinin 5-6 yaş grubu çocuklar için kullandıkları hikâye ve masalların özelliklerini incelediği çalışmasında kitapların içeriğinde iyilik konusuna yer verildiği görülmüştür. Tatlı ve Güngör Aytar (2017)'in 3-6 yaş aralığındaki çocukların değerlere yönelik algılarını ve değerleri ifade etme becerilerini inceledikleri çalışmada çocukların iyilik yapmak ile ilgili çizdikleri resimlerde zor durumdaki insanlara yardımcı oldukları, yiyeceklerini ve eşyalarını paylaştıkları görülmüştür. Bu çalışmada iyilik yapmak teması ile ilgili olarak özellikle; etrafındaki insanlara faydalı olmak, karşısındakinin iyiliğini istemek, karşısındakinin iyiliği için bir şeyler yapmak, ihtiyaç sahiplerine karşılık beklemeden yardım etmek, karşılık beklemeden bağış yapmak, karşılık beklemeden hediye vermek, karşılık beklemeden yemek dağıtmak vb. alıntıların öne çıktığı görülmüştür.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili olarak ele alınan bir diğer tema duyguları uygunca ifade etmek temasıdır. Işıtan (2016)'ın Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarına yönelik özel amaçla yazılmış 405 resimli çocuk kitabını temalar açısından incelediği çalışmada sosyal beceri ve toplumsal yaşama uyum temasındaki alt temaların dağılımına bakıldığında kendini ifade etme alt temasına düşük oranda yer verildiği görülmüştür.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili olarak ele alınan temalardan biri olan öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili sözel alıntılara bu çalışmada düşük düzeyde de olsa yer verildiği saptanmıştır. Alanyazında bu bulguyu destekleyecek çalışmalara rastlanmamıştır.

5.5 Çalışmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Çalışmanın beşinci alt problemi; “Resimli çocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan görsel göstergelerin dağılımı nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

Resimli çocuk kitaplarında yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; dayanışma teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla paylaşma, misafirperverlik-komşuluk ilişkileri, iletişim (yardım eder misin, yardım edebilir miyim? vb.) temaları ile ilgili görsel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise imece teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir. Empati teması ile ilgili görsel alıntılarının kitaplarda hiç bulunmadığı görülmektedir.

Bu çalışmadan elde edilen, dayanışma teması ile ilgili görsel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çalışmalarla desteklenmektedir. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde işbirliği değerine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan’ın çalışmasında değer ölçüt listesinde işbirliği değeri “işbirliği, yardımlaşmak, birlikte çalışmak, birliktelik, hep beraber yapmak, birlikte üstesinden gelmek, hep birlikte, el birliğiyle yapmak, iş bölümü yapmak, hep birlikte işe koyulmak” olarak belirtilmiş ve görsellerde bu sözcükleri temsil edecek görseller kodlanmıştır. Bu çalışmada dayanışma teması ile ilgili olarak görsel alıntılarının özellikle; iş bölümü yapmak, iş birliği yapmak, karşılıklı yardımlaşmak, beraber oyuncak yapmak, beraber yemek yapmak, birinin eşyasını taşımak, birini bir yere taşımak, iş bölümü yapıldığını gösteren vücut dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili olarak paylaşma teması ile ilgili görsel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmesine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların resim kısımlarında en fazla paylaşma değerine yer verildiği görülmüştür. Azioğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde paylaşma değeri en fazla yer verilen değerler arasında görülmüştür. Bu çalışmada da paylaşma değeri ile ilgili görsel alıntılara yüksek düzeyde yer verilmiştir.

Yardımlaşma ve iş birliği değeri ile ilgili empati teması ile ilgili görsel alıntılara bu çalışmada rastlanmamıştır. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların resim kısımlarında empati değerine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür.

Sorumluluk değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; çalışkanlık teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla topluma karşı sorumluluk, aile içi sorumluluk, kendine karşı sorumluluk, doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk temaları ile ilgili görsel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise tutumluluk teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmada sorumluluk değeri ile ilgili ele alınan çalışkanlık teması ile ilgili görsel alıntılara yüksek düzeyde yer verildiğine ilişkin bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarda benzerlik göstermektedir. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018)'ın ve Dirican (2013)'ın çalışmalarında kitapların görsellerinde çalışkanlık değerine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür. Bu çalışmada çalışkanlık teması ile ilgili olarak görsel alıntılarının özellikle; masada çalışmak, deney yapmak, yarışma için tek başına çalışmak, kitap okumak, yazı yazmak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Sorumluluk değeri ile ilgili ele alınan kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili görsel alıntılara ilişkin bulgu alanyazındaki çalışmalarla desteklenmektedir. Dirican

(2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların resim kısımlarında temizlik değerine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür. Bu çalışmada kendine karşı sorumluluk teması ile ilgili olarak görsel alıntıların özellikle; banyoda dişlerini fırçalamak, ellerini yıkamak, yüzünü yıkamak, vücudunu yıkamak, dağınık olan odasını toplamak, odasını temizlemek, evini temizlemek, odasındaki eşyalarını yerlerine yerleştirmek, defterlerini ve kalemlerini çantasına koymak, kahvaltı yapmak, yemek yemek, yatağını toplamak, kıyafetlerini giymek vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Sorumluluk değeri ile ilgili ele alınan doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk teması ile ilgili görsel alıntılara ilişkin bulgu alanyazındaki çalışmalarla desteklenmektedir. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde doğayı sevme ve koruma yüksek düzeyde yer verilen değerler arasındadır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan'ın çalışmasında doğayı sevme ve koruma değeri görsellerinde "bahçeyi çapalamak, fidan dikmek, ağaç sulamak, doğa için afişler hazırlamak, çöpleri toplamak ya da çöpleri çöp kutusuna atmak" vb. görseller kodlanmıştır. Bu çalışmada doğaya, çevreye, hayvanlara karşı sorumluluk teması ile ilgili olarak görsel alıntılarının özellikle; kuşlara, balıklara, tavuklara yem vermek, köpeklere, kedilere mama vermek, üzgün bir ifadesi olan hayvanla ilgilenmek, sakat hayvanla ilgilenmek, üşüdüğü belli olan hayvanı battaniyeye sarmak, hayvan yıkamak, veterineri telefonla aramak, doğadaki çöpleri toplamak, denizdeki ve ırmaktaki atıkları toplamak, başkalarını çevreyi ve doğayı temiz tutmaları konusunda uyaran tabela hazırlamak vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Sorumluluk değeri ile ilgili olarak ele alınan temalardan biri tutumluluktur ve bu çalışmada tutumluluk değeri ile ilgili görsel alıntılara en düşük düzeyde yer

verildiği saptanmıştır. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların resim kısımlarında tutumluluk değeri en az yer verilen değerler arasındadır.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla adil olmak-adalet teması ile ilgili görsel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise cesaret teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir. Doğru sözlü olmak teması ile ilgili görsel alıntılarının kitaplarda hiç bulunmadığı görülmektedir.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan öz eleştiri-kendine karşı dürüst olmak teması ile ilgili görsel alıntılara bu çalışmada en yüksek düzeyde yer verildiği saptanmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde özeleştiri değeri en az görülen değerler arasındadır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan'ın çalışmasında değer ölçüt listesinde özeleştiri değeri “kabullenmek, kendini tanımaya çalışmak, gerçekçi olmak, kendine karşı dürüst olmak, olumsuz özelliklerini kabul etmek, kendi kendine söz vermek, başkasını kötüledikçe kendisinin beğenileceğini düşünmek” olarak belirtilmiş ve görsellerde bu sözcükleri temsil edecek görseller kodlanmıştır. Bu çalışmada özeleştiri değeri ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; davranıştan pişmanlık duyduğunu kendine itiraf ettiğini belirten yüz ifadesi, kendi hatası olduğunu anladığı belirten yüz ifadesi, pişman olduğunu belirten şablonlar vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Dürüstlük değeri ile ilgili ele alınan cesaret teması ile ilgili görsel alıntılara bu çalışmada en düşük düzeyde yer verildiği saptanmıştır. Bu bulgu alanyazındaki çeşitli çalışmalarla desteklenmektedir. Çalışmalarda kitapların görsel alıntılarında cesaret değerinin en az yer verilen değerler arasında olduğu görülmektedir (Dirican, 2013; Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan, 2018).

Saygı değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla yaşlılara, öğretmenlere, anne ve babaya saygı, farklılıklara saygı, Atatürk'e, devlete, bayrağa saygı temaları ile ilgili görsel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise trafikte saygı teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir. Çevrenin huzuruna saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının kitaplarda hiç bulunmadığı görülmektedir.

Saygı değeri ile ilgili olarak ele alınan görgü kuralları-nezaket teması ile ilgili görsel alıntılara yüksek düzeyde yer verildiği saptanmıştır. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların resim kısımlarında nezaket değeri orta düzeyde yer verilen değerler arasındadır. Bu çalışmada görgü kuralları-nezaket değeri ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; selamlaştığını belirten beden dili, biriyle tokalaşmak, sıraya girmek, karşısındakinin konuşmasını sessizce dinlemek, birinin eşyasını kullanmak için izin istediğini belirten beden dili, görevde olan birine gülümsemek, evin kapısında el sallayarak vedalaşmak, evin kapısında içeri buyur ettiğini belirten beden dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmüştür.

Saygı değeri ile ilgili ele alınan Atatürk'e, devlete, bayrağa saygı teması ile ilgili görsel alıntılarının düşük düzeyde görüldüğü saptanmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde vatanseverlik değeri en az yer verilen değerler arasındadır.

Sevgi değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla yaşlıları, öğretmenleri, aileyi sevmek, doğayı, çevreyi, hayvanları sevmek, vefalı ve sadakatli olmak, kendini sevmek temaları ile ilgili görsel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde

ise farklılıkları sevmek teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir. Fedakâr olmak teması ile ilgili görsel alıntıların kitaplarda hiç bulunmadığı görülmektedir.

Sevgi değeri ile ilgili olarak ele alınan arkadaşlık-arkadaşlarını sevmek teması ile ilgili görsel alıntılara bu çalışmada en yüksek düzeyde yer verildiği saptanmıştır ve bu bulgu alanyazındaki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde arkadaşlık değeri en fazla yer verilen değerler arasındadır. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışmada kitapların resim kısmında arkadaşlık değeri en fazla yer verilen değerler arasındadır.

Sevgi değeri ile ilgili olarak ele alınan kendini sevmek teması ile ilgili görsel alıntılara düşük düzeyde yer verildiği saptanmıştır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan (2018) tarafından yapılan çalışmada kitapların görsellerinde kendini kabul değeri en az yer verilen değerler arasındadır. Azizoğlu, Gökmenoğlu ve Bozcan'ın çalışmasında değer ölçüt listesinde kendini kabul değeri “kendi özelliklerinin farkında olmak, kendini sevmek” olarak belirtilmiş ve görsellerde bu sözcükleri temsil edecek görseller kodlanmıştır. Bu çalışmada kendini sevmek değeri ile ilgili görsel alıntılarının özellikle; kendisini aynada hayranlıkla izlediğini belirten yüz ifadesi ve beden dili, kendisini aynada beğendiğini belirten yüz ifadesi ve beden dili, kendisini suyun yansımada beğendiğini belirten yüz ifadesi ve beden dili vb. biçimlerde öne çıktığı görülmektedir.

Özgüven değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; öz denetim-hedef belirlemek teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla girişkenlik, başkalarına yapılan haksızlıklara karşı durabilmek, kararlılık temaları ile ilgili görsel

alıntıların izlediği, en düşük düzeyde ise hakkını savunmak teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir. Alanyazında özgüven değer kategorisinde yer alan temalar ile ilgili görsel alıntılarının incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır.

İyilik ve hoşgörü değeri ile ilgili ele alınan alt kategorilerin görsel göstergelere göre dağılımına ilişkin bulgulara bakıldığında; öneriye ve eleştiriye açık olmak teması ile ilgili görsel alıntılara en yüksek düzeyde yer verildiği, bunu sırasıyla iyilik yapmak, iyimserlik temaları ile ilgili görsel alıntılarının izlediği, en düşük düzeyde ise affetmek teması ile ilgili görsel alıntılara yer verildiği tespit edilmiştir. Duyguları uygunca ifade etmek teması ile ilgili görsel alıntılarının kitaplarda hiç bulunmadığı görülmektedir. Alanyazında iyilik ve hoşgörü değeri kategorisinde yer alan temalar ile ilgili görsel alıntılarının incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır.

Bölüm 6

ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmektedir. Alanyazında resimli çocuk kitaplarının değerler açısından incelendiği çalışmaların sonuçlarına ve bu çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında resimli çocuk kitaplarında bazı değerlere yeterli düzeyde yer verilmediği görülmektedir.

Bu nedenle elde edilen sonuçlar doğrultusunda mevcut çalışmada resimli çocuk kitaplarında yer verilen değerlere yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Resimli çocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntıların ele alınış düzeylerine göre toplam dağılımına bakıldığında; araştırmada incelenen kitaplarda sözel alıntılar ve görsel alıntılar toplamı arasında önemli bir fark olduğu, değer içeren sözel alıntılar ve görsel alıntılar arasında da önemli bir fark olduğu görülmektedir. Resimli çocuk kitaplarında görsel alıntılara daha fazla yer verilmesi ve değer kategorileri içeren görsel alıntılara ne düzeyde yer verildiğinin daha detaylı incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Resimli çocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntılarının değer kategorilerine göre ele alınış düzeyleri incelendiğinde, bazı değer kategorilerine sıklıkla rastlanırken (yardımlaşma ve iş birliği), çocukların gelişiminde önemli olan farklı değer kategorilerinin (dürüstlük) yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Resimli çocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntılar yoluyla ele alınan değerler

ve bu deęerlerin iřleniř biçimleri konusunda daha fazla çalıřma yapılması gerektięi dūřunūlmektedir.

- Resimli ocuk kitaplarında imece, farklılıklara saygı, Atatürk’e, devlete, bayraęa saygı, trafikte saygı vb. sosyal ve kūltūrel yařam açısından önemli olan bazı deęerlere dūřuk dūzeyde deęinildięi grūlmūřtır. Çocukların içinde yařadıkları kūltūrel ve sosyal ortama uyum saęlamalarında etkili olan deęerler resimli ocuk kitaplarında daha kapsamlı biçimlerde ele alınmalıdır.
- Resimli ocuk kitaplarında çeşitli değer kategorileri ve alt kategorilerinin ele alınışında kullanılan sözel ve görsel alıntılarının dağılımına bakıldığında; tutumluluk, zgūven, cesaret, öneriye ve eleştiriye açık olmak, fedakār olmak temaları ile ilgili sözel ve görsel alıntılara dūřuk dūzeyde yer verildiği grūlmektedir. Erken dönemde çocukların sağlıklı kimlik gelişimlerine destek sağlayacak bu tūr değer kategorilerine resimli ocuk kitaplarında daha zengin biçimlerde yer verilmesi yararlı olacaktır.
- Aile içi sorumluluk ve topluma karşı sorumluluk temalarına bakıldığında resimli ocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntılarda genellikle kadın karakterlerin ev işleri yaparken ve ğretmen mesleğinde; erkek karakterlerin ise doktor, polis mesleklerinde yansıtıldığı grūlmūřtır. Resimli ocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği açısından her iki cinsiyete de farklı meslek gruplarında yer verilerek, aile içi sorumluluk ve topluma karşı sorumluluğun çocuklara bu şekilde yansıtılması gerektiği dūřunūlmektedir.
- Doęaya, evreye, hayvanlara karşı sorumluluk temasına bakıldığında, resimli ocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntılarda bu temanın genellikle hayvanlara yem vermek şeklinde yansıtıldığı; veterinere gtūrmenin yalnızca bir kitapta yansıtıldığı grūlmūřtır. Doęaya, evreye, hayvanlara karşı sorumluluk

temasının çocuklara daha çeşitli şekillerde yansıtılması gerektiği düşünülmektedir.

- Tutumluluk temasına bakıldığında, resimli çocuk kitaplarında sözel ve görsel alıntılarda bu temanın genellikle yırtık kıyafetleri dikmek, elindeki malzemeleri kullanarak kostüm hazırlamak, tamir etmek vb. olarak yansıtıldığı; ışığı kapatmak, suyu kapatmak gibi sözel ve görsel alıntılara yer verilmediği görülmüştür. Tutumluluk temasının çocuklara daha çeşitli şekillerde yansıtılması gerektiği düşünülmektedir.
- Farklılıklara saygı temasına bakıldığında, genellikle tekerlekli sandalyede oturan bireyler, farklı kültürlerden insanlar, göz bandı kullanan insanlar vb. olarak yansıtıldığı; işitme, konuşma engeli olan ve daha farklı özel gereksinimleri bulunan bireylerle ilgili sözel ve görsel alıntılara yer verilmediği görülmüştür. Farklılıklara saygı temasının çocuklara daha çeşitli şekillerde yansıtılması gerektiği düşünülmektedir.
- Kendini sevmek temasına bakıldığında, resimli çocuk kitaplarında görsel alıntılarda genellikle aynanın karşısında kendini hayranlıkla izleyen karakterlerin kadın/kız karakterler olduğu görülmüştür. Kitaplardaki görsel alıntılarda kendini sevmenin erkek karakterler yoluyla da çocuklara yansıtılması gerektiği düşünülmektedir.
- Girişkenlik temasına bakıldığında, genellikle girişken olan karakterlerin orman kralı gibi eril karakterler olduğu görülmektedir. Kitaplarda girişkenlik temasının kadın karakterler yoluyla da çocuklara yansıtılması gerektiği düşünülmektedir.
- Bazı yayınevlerinin kitaplarında, değer kategorileri içeren sözel alıntılara yer verirken, değer kategorileri içeren görsel alıntılara yer vermediği görülmüştür.

Bu konuda yayınevlerinin, resimleyenlerin ve yazarların bir ekip olarak iş birliği halinde daha titiz davranması gerektiği düşünülmektedir.

- Bazı yayınevlerinin kitaplarında, basım yıllarına yer verilmediği görülmüştür. Bu konuda yayınevlerinin daha özenli olması gerektiği düşünülmektedir.
- Değerlerin kitaplarda farklı biçimlerde ele alınış biçimleri ve bunların çocuklar üzerindeki etkileri konusunda az sayıda çalışma olduğu görülmektedir; özellikle çocukların kitaplarda aktarılan değerlerden ne tür anlamlar çıkardıkları konusuna yoğunlaşan çalışmalar yürütülmelidir.
- Eğitimcilerin değerler eğitimi konusunda kitapları ne ölçüde etkili buldukları, kitapları nasıl seçtikleri ve bu kitapları çocuklarla nasıl paylaştıkları konusunda nitel ve nicel çalışmalar yürütülmesi önerilmektedir.
- Ebeveynlere ve eğitimcilere resimli çocuk kitaplarında değerlerin nasıl aktarıldığına, bu kitapların iç yapı ve dış yapı özelliklerine dikkat etmeleri önerilmektedir.
- Eğitimcilerin çocuklar için doğru kitapların seçilmesi konusunda bilgilerinin artması amacıyla hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu Taşçı, S. (2021). *Anaokullarında uygulanan etkinlik temelli değer eğitimi uygulamalarının sosyal bilgiler öğretim programı kapsamında değerlendirilmesi*. Kapadokya Eğitim Dergisi, 1(1).
- Akar, A. S., Mercan, H., Yılmaz, İ. E. ve Yükselen, A. (2021). *3-6 yaş çocuklarına yönelik olarak yayımlanan resimli öykü kitaplarında kullanılan karakterlerin prososyal davranışlarının incelenmesi*. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 31-49.
- Akbaş, O. (2008). *Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış*. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(16), 9-27.
- Akkaya, D. H. ve Usman, E. E. (2010). *Hızla yok olan bir kültürün son izleri Eskişehir Sakana örnekleri*. 1. Uluslararası Greenage Sempozyumu Bildiri Kitabı. (Ed. Ergönül, S., Gündeş, S., Erbaş, A. Erdem). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 174-180.
- Aksoy, P. (2020). *Üç-altı yaş çocuklarına yönelik öykülerin sosyal beceriler açısından incelenmesi*. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 4(3), 505-534.
- Akto, A. ve Akto, S. (2017). *Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (Nitel bir araştırma)*. E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, 9(2), 1074-1095.

Akyol, T. (2012). *resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Alabaş, R. (2018). *Çocuk haftası dergisi ve çocuk eğitimi açısından incelenmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(5), 1765-1784.

Alabay, E., Can, B.H., Kandemir, A.B. ve Güney, K. (2018). *TÜBİTAK tarafından yayınlanan meraklı minik çocuk dergisinin değerler açısından incelenmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 16(35), 7-26.

Albert, E.M. (1956). *The classification of values: a method and illustration*. American Anthropologist, 58(2), 221-248.

Almerico, G. M. (2014). *Building character through literacy with children's literature*. Research in Higher Education Journal, 26, 1-13.

Altan, M. Z. (2011). *Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi*. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), 54-57.

Arabacı, İ.B. ve Akgül, T. (2013). *Elazığ ilinde uygulanan etkinlik temelli değer öğretimi uygulamalarının değerlendirilmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 11(25), 7-31.

Aral, N. ve Kadan, G. (2018). *2013 Okul Öncesi Eğitim Programının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 2(1), 113-131.

- Aronson, K.M, Callahan, B.D. & O'Brien, A.S. (2018). *Messages matter: investigating the thematic content of picture books portraying underrepresented racial and cultural groups*. Sociological Forum, 33(1), 165-185.
- Aslan, C. (2016). *Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı masalların duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi*. İçinde S. Sever ve S. Karagül (Ed.) Uluslararası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun Yüzüncü Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu, (s.131-152). Ankara: Ankara Üniversitesi ÇOGEM.
- Atabey, D. ve Ömeroğlu, E. (2016). *Okul öncesi sosyal değerler kazanımı ölçeğinin geliştirilmesi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(35), 101-136.
- Ateş, S., Yıldırım, K. ve Çetinkaya, F.Ç. (2019). *Çocuk kitaplarını çözümlemeye yönelik bir uygulama: Samed Behrengi ve Küçük Kara Balık örneği*. Turkish Studies Language and Literature, 14(3), 1023-1049.
- Azizoğlu, Ç., Gökmenoğlu, T. ve Ünal Bozcan, E. (2018). *Çocuk kitaplarında değerler: KKTC'de örtük program bağlamında bir çalışma*. Başkent University Journal of Education, 5(2), 122-138.
- Bainbridge, J., Pantaleo, S. & Ellis, M. (1998). *Canadian multicultural picture books*. Social Studies, 90(4), 1-23.

Balcı, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PEGEM Akademi.

Balcı, F.A. ve Yanpar Yelken, T. (2013). *İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 14(1), 195-213.

Balık, F. ve Duran, M. (2021). *Resimli hikâye ve masal kitaplarında geçen vicdan gelişimine yönelik ifadelerin incelenmesi*. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 17(37), 4049-4071.

Baltacı, A. (2019). *Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?*. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.

Barutçu, T. ve Açık, F. (2018). *Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi*. Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (bilig), 86, 183-209.

Baş, B. (2015). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı*. Ankara: PEGEM Akademi.

Baş, B. ve Ucuzsatar, N. (2020). *Okul öncesi çocuk kitaplarındaki hayvan karakterlerin geliştirilme yolları açısından incelenmesi*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 9(1), 336-353.

- Başaran, M., Çelik, N. ve Güngör Aytar, F. A. (2021). *Resimli çocuk kitaplarının olumsuz öğeler açısından incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(2), 1247-1272.
- Belet Boyacı, Ş.D., Güner, M., Babadağ, G. (2017). “*Dünyada başka şekilde yaşamak da mümkün mü?*” değer eğitiminde “*Küçük Kara Balık*” örneği. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 5(3), 172-194.
- Bencik Kangal, S., Karaaslan, A. ve Arslan, S. (2018). *Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarında yer alan baba figürünün incelenmesi*. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 18-31.
- Berkowitz, M.W. (2011). *What works in values education*. International Journal of Educational Research, (50), 153–158.
- Berkowitz, M.W. & Hoppe, M.A. (2009). *Character education and gifted children*. High Ability Studies, 20(2), 131-142.
- Berson, Y. & Oreg, S. (2016). *The role of school principals in shaping children's values*. Psychological Science, 27(12), 1539–1549.
- Bolat Aydoğan, K.E. (2020). *Çocuk sanat kitapları nasıl değerlendirilmeli? biçim ve içerik bağlamında bir inceleme örneği*. Yaratıcı Drama Dergisi, 15(1), 167-194.

- Bolat, Y. (2016). *Sosyal değerleri ve değerler eğitimini anlamak*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(19), 322-348.
- Brannon, D. (2008). *Character education: it's a joint responsibility*, Kappa Delta Pi Record, 44(2), 62-65.
- Bubeck, M. & Bilsky, W. (2002). *Value structure at an early age*. 1-22.
- Bulut, K. (2021). *Ayla Kutlu'nun "Merhaba Sevgi" adlı ocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (57), 248-272.
- Bulut, P. ve Kuşdemir, Y. (2013). *TÜBİTAK tarafından yayınlanan ocuk kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmesi*. Turkish Studies, 8(12), 215-226.
- Buran, A. (2021). *Feridun Oral'ın resimli ocuk kitaplarının çocuklara verdiği mesajlar açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul ncesi Eğitimi Programı, İstanbul.
- Bütün, M. ve Demir, S.B. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (vr. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: PEGEM Akademi.
- Büyüköztürk, ř., Kılıç akmak, E., Akgün, .E., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PEGEM Akademi.

- Caple, H. & Tian, P. (2021). *I see you. Do you see me? investigating the representation of diversity in prize winning Australian early childhood picture books*. The Australian Educational Researcher, 175-191.
- Carmichael, C.W. (1971). *A study of selected social values as reflected in contemporary realistic fiction for children*. Unpublished Ph.D. Dissertation Prepared for Michigan State University, Michigan.
- Cengiz, Ş. ve Duran, E. (2017). *Okul öncesi dönemine ait hikâye ve masallardaki değerlerin incelenmesi*. Eğitim ve Bilim, 42(191), 205-233.
- Chambers, D.W. (1965). *An exploratory study of social values in children's literature*. Unpublished Ed.D. Dissertation Prepared for Wayne State University, Michigan.
- Chant, S.A. (1971). *An exploratory study of mass-produced fiction books for children to identify selected social-personal values*. Unpublished Ph.D. Dissertation Prepared for Michigan State University, Michigan.
- Christie, P.M.J., Kwon, I.G., Stoeberl, P.A. & Baumhart, R. (2003). *A cross-cultural comparison of ethical attitudes of business managers: India, Korea and the united states*. Journal of Business Ethics, 46, 263-287.
- Collins, D. & Coleman, T. (2008). *Social geographies of education: looking within, and beyond, school boundaries*, Geography Compass, 2(1), 281-299.

Court, D. & Rosental, E. (2007). *Values embodied in children's literature used in early childhood education in Israeli state schools*. Early Childhood Education Journal, 34(6), 407-414.

Creany, A.D, Couch, R.A., & Caropreso, E.J. (1993). *Representation of culture in children's picture books*. Visual Literacy in the Digital Age: Selected Readings from the Annual Conference of the International Visual Literacy Association (25th, Rochester, New York, October 13-17, 1993).

Çakır İlhan, A. (1994). *Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğun yaratıcılığına etkisi*. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, (36), 27-29.

Çatalcalı Soyer, A. (2009). *Okul öncesi dönem çocuk hikâye kitapları: stereotipler ve kimlikler*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 13-27.

Çelik, N. N. ve Sezer Arıç, A. (2022). *Resimli çocuk kitaplarında Atatürk ve cumhuriyet değerlerinin incelenmesi (1950-1997)*. Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(2), 58-76.

Çer, E. (2016). *Çocuk edebiyatı: 0-6 yaş çocuk kitaplarında çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik*. Ankara: Eğiten Kitap.

Çetin, H. (2021). *Resimli çocuk kitaplarında resim-metin ilişkileri ve bazı sınıflandırmaların değerlendirilmesi: bir meta-sentez çalışması*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23(2), 533-545.

- Çetinkaya, F. Ç. ve Durmaz, M. (2020). *Çeviri resimli çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi*. BoluAbant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(2), 945-959.
- Çiftçi, F. (2013). *Çocuk edebiyatında yaş gruplarına göre kitaplar ve özellikleri*. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 125-137.
- Çınar, P. (2015). *Resimli çocuk kitaplarında giyimiyle kadın karakterler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 48(1), 1-18.
- Dağlıoğlu, H.E. ve Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). *Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikâye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi*. Türk Kütüphaneciliği, 23(3), 510-534.
- Demircan, C. (2007). *Köy enstitüleri eğitim-öğretim programlarında çocuk edebiyatı*. D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (8), 17- 26.
- Dilek, A. (2017). *Feridun Oral'ın resimli hikâye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 15(33), 61-86.
- Dilmaç, B. ve Bircan, H.H. (2019). *Değerler ve değerler psikolojisi*. 3. Baskı. Ankara: PEGEM Akademi.
- Dirican, R. (2013). *3-6 yaş grubu çocuklara yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Doğan Güldenoğlu, B.N. (2018). *Çocuk romanlarındaki kadın karakter çerçevelerinin sosyal ve kültürel yaşamdaki yerinin incelenmesi*. Elementary Education Online, 17(2), 926-946.
- Dönmez, Ö., Sözen, G. ve Demirkaya Demirdaş, E. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değerler kazanımlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi*. International Primary Education Research Journal, 4(1), 59-71.
- Düzyol, E., Gülüm, Z., Korkmaz, Ö., Ün, Ş. I. ve Yıldırım, G. (2021). *5-6 yaş resimli çocuk kitaplarındaki resim ve içerik öğelerinin M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı sosyal duygusal alan kazanım ve göstergeler açısından incelenmesi*. Türk Kütüphaneciliği, 35 (2), 249-273.
- Erdal, K. (2008). *Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında temizlik*. Eğitim Fakültesi Dergisi XXI, (2), 339-356.
- Erdal, K. (2009). *Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları*. Akademik Bakış, (17), 1-18.
- Erdal, K. (2019). *Çocuk oyunlarında değerler eğitimi*. Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 3(2), 53-59.
- Eren, S., ve Erkan, N.S. (2016). *Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin beş yaş çocuklarında farklılıklara saygı kazanımına etkisinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 152-172.

Erhan, G. (2020). *Resimli çocuk kitaplarının barış eğitimi bileşenlerinden “kültürel farkındalık” bileşeni açısından incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 37(1), 24-46.

Ertekin, B. D. ve Çamlıbel Çakmak, Ö. (2021). *Okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan çeviri hikaye kitaplarının belirli değerler açısından incelenmesi*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3), 1641-1689.

Eslen Ziya, H. ve Erhart, I. (2013). *Dengeli, ölçülü, yetinen ve tek tip Türk çocuğu: resimli çocuk kitaplarında kimlik inşası*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 16(1), 46-73.

Freeman, G. G. (2014). *The implementation of character education and children's literature to teach bullying characteristics and prevention strategies to preschool children: An action research project*. Early Childhood Education Journal. 42(5), 305-316.

Garti A. & Dolan S.L., (2014). *Children's gamification and storytelling as tools for understanding and instilling values: A guide for coaches, educators and parents in the use of 'value of values' and 'magic carpet and the Islands of values'*, ESADE Business School Research Paper No. 254 (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2413816)

Genç, H.N. ve Yalınkılıç, K. (2011). *'Fadiş' ve 'Küçük Prens' adlı eserlerin tasarım ve içerik özelliklerinin eserlerin eğitsel yönüne etkileri*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (9), 99-114.

- Genç, H.N. (2019). *Çocuk yazını ürünü “Mor Dinazor Kıvılcım” serisinde değerler eğitimi*. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 7(1), 25-36.
- Gönen, M., Aydos, E. H., & Ertürk, H. G. (2012). *Social skills in pictured story books*. Procedia- Social and Behavioral Sciences, 46, 5280–5284.
- Gönen, M., Aydos, E. H., Şentürk, Ç., Karaca, G., Kahraman, N. C. ve Tuna, P. (2016). *Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi*. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 95-108.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi*. Eğitim ve Bilim, 36(160), 250-265.
- Gönen, M., Uludağ, G., Fındık Tanrıbuyurdu, E. ve Tüfekçi, E. (2014). *0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(1), 126-139.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö. ve Katrancı, M. (2012). *Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi*. Milli Eğitim, 42(196), 258-272.
- Güleç Çakmak, H. ve Gönen Sofuoğlu, M. (1997). *1974-1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan resimli öykü kitaplarının resimlendirilme ve fiziksel özellikleri yönünden incelenmesi*. Türk Kütüphaneciliği, 11(1), 42-53.

- Güler, A., Halıcıoğlu, M.B. ve Taşgın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güneş, A. ve Güneş, F. (2017). *Bilişsel gelişim dönemleri ve çocuk kütüphaneleri*. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 15(60), 25-49.
- Gürşimşek, I. ve Günay, V.D. (2005). *Çocuk kitaplarında cinsiyet rollerinin işlenişinde kullanılan dilsel ve dildışı göstergelerin değerlendirilmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 53-63.
- Güzelyurt, T., Dokay, S., Güven, S., Yesugey, E. ve Çini, N. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarına ilişkin görüşleri*. Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi, 123-136.
- Hall, D. J. & Davis, R. A. (2007). *Engaging multiple perspectives: A value-based decision-making model*. Decision Support Systems. 1588-1604.
- Halstead, J.M. & Taylor, M.J. (2000). *Learning and teaching about values: a review of recent research*. Cambridge Journal of Education, 30(2), 169-202.
- Helterbran, V.R. (2009). *Linking character education and global understanding through children's picture books*, Kappa Delta Pi Record, 45(2), 69-73.
- Hofstede, G., Hofstede, G.J. & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind intercultural cooperation and its importance for survival*. McGraw-Hill eBooks.

Holcombe, K.E. (1978). *An exploratory study of rural values and settings in children 's picture books*. Master Of Science (Sociology), North Texas State University, Texas.

Hsiao, C.Y. & Chang, Y.M. (2015). *A study of the use of picture books by preschool educators in outlying Islands of Taiwan*. International Education Studies, 9(1), 1-19.

Işıtan, S. (2005). *Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Işıtan, S. (2016). *Özel amaçla yazılmış çocuk kitapları*. Turkish Studies, 11(4), 471-492.

Johansson, E., Brownlee, J. M. L., Cobb-Moore, C., Boulton-Lewis, G., M., Walker, S. & Ailwood, J. (2011). *Practices for teaching moral values in the early years: a call for a pedagogy of participation*. Citizenship and Social Justice, 6(2), 109-124.

Kamaraj, I. ve Aktan Kerem, E. (2006). *Erken çocukluk dönemi 'barış' değerine evrensel bir bakış I*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 87-96.

Erişim adresi: <http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/DergiPdfDetay.aspx?ID=101>

Karagöz, B. (2017). *Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtlarının temel özelliklerini bilme yeterlikleri*. Turkish Studies, 12(14), 211-230.

Karagöz, Y. ve Bardakçı, S. (2020). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karagöl, S. ve İnce Samur, A. Ö. (2017). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerdeki kişilerin karakter özelliklerinin incelenmesi*. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(2), 336-352.

Karakuş, N. (2015). *Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitime katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya örneği)*. Değerler Eğitimi Dergisi, 30(12), 251-277.

Karatay, H. (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. (Ed. Şimşek). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Grafiker Yayınları: Ankara. 77-125.

Karatay, H. (2015). *Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri*. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, (10-15 Eylül). (ss. 939-948). Ankara.

Kardaş, D. ve Kardaş, D.M. (2018). *En çok okunan çeviri çocuk kitaplarından bazıları üzerine bir araştırma*. Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), 5(11), 103-116.

- Kargı, E. (2009). *Bilişsel yaklaşıma dayalı kişiler arası sorun çözme becerileri kazandırma (BSÇ) programının etkililiği: okul öncesi dönem çocukları üzerinde bir araştırma* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kasapoğlu, H. (2013). *Okulda değer eğitimi ve hikayeler*. Milli Eğitim, 198, 97- 109.
- Kaya, A.İ. ve Çelebi, V. (2015). *AÇEV çocuk kitaplarında değerler ve değer aktarımı*. Yayına Hazırlayanlar: Tacettin Şimşek, Bican Veysel Yıldız. II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (ss. 165-169). İstanbul.
- Kazancı Gül, M. (2018). *5-6 yaş grubu çocuklar için Türkçe yazılmış resimli çocuk kitaplarında değerler analizi* (Yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kendall, S. (1999). *The role of picture books in children's spiritual development and meaning making*. International Journal of Children's Spirituality, 4(1), 61-76.
- King, W. R., & He, J. (2005). *Understanding the role and methods of meta-analysis in IS research*. Communications of the Association for Information Systems, 16, 665-686.
- Kıldan, A.O. ve Gümrükçü Bilgici, B. (2011). *Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin çocuk kitabı seçme ölçütlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. Milli Eğitim, 192, 105-120.

- Kılınçcı, E. ve Can, B. (2020). *Resimli çocuk kitaplarındaki karakterlerin sosyal ve duygusal beceriler yönünden incelenmesi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(3), 1216-1234.
- Kopelman, R.E., Rovenpor, J.L. & Guan, M. (2003). *The study of values: construction of the fourth edition*. Journal of Vocational Behavior. 62(2), 203-220.
- Koyuncuoğlu, A. (2021). *Çocuk edebiyatının Dünya'daki ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi*. Spor, Eğitim ve Çocuk, 1(1), 1-16.
- Körükçü, Ö. (2012). *Okulöncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 243-254.
- Körükçü, A., Acun Kapıkıran, N. ve Aral, N. (2016). *Schwartz'ın modeline göre 3-6 yaş resimli çocuk kitaplarında değerlerin incelenmesi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38, 133-151.
- Kuru, H. ve Keklik, S. (2016). *Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 217-237.
- Kuşdemir, Y. ve Bulut, P. (2019). *Türkçeden Özbekçeye çevrilen çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi*. Turkish Studies. 14(2), 131-150.
- Kuzdeubayeva, A.B., Zhakaeva, S.A. & Sopbekov, S.O. (2021). *Some pedagogical aspects of education of the individual with the instilling Of national values into*

spiritual and moral values. ЯСАҮИ УНИВЕРСИТЕТИНІҢ ХАБАРИШЫСЫ,
121, 105-117.

Küçük, S. (2019). *Çocuk kitaplarının temel değerler bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Lüle, E. (2007). *Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(14), 17–30.

Leming, J.S. (2000). *Tell me a story: an evaluation of a literature-based character education programme*. Journal of Moral Education, 29(4), 413-427.

Mathuvi, P.N., Ireri, A.M., Mukuni, D.M., Njagi, A.M. & Karugu, N.I. (2012). *An analysis of gender displays in selected children picture books in Kenya*. International Journal of Arts, 2(5), 31-38.

MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu, “1739 Sayılı Kanun”*, Resmi Gazete, 14574. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>

MEB. (2010). 18. Millî Eğitim Şûrası Kararları. Erişim adresi: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf

MEB. (2012). *Değerler Eğitimi Yönergesi*. Erişim adresi: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2012_02/09093609_degerleregitiimi.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara. 11.02.2022 tarihinde <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> internet adresinden erişilmiştir.

MEGEP. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi sosyal gelişim*. Ankara: MEB. Yayınları.

Mendoza, J. & Reese, D. (2001). *Examining multicultural picture books for the early childhood clasroom: possibilities and pitfalls*. Early Childhood Research and Practice, 3(2), 1-33.

Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 20-37.

Mo, W. & Shen, W. (2003). *Accuracy is not enough: the role of cultural values in the authenticity of picture books*. D.L. Fox, K.G. Short (Eds.), *Stories matter: The complexity of cultural authenticity in children's literature* (pp.198-218). NCTE, Urbana, IL.

OBADER. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi*. Ankara: MEB. Yayınları.

Otmar, Ö. ve Erdem, A. (2019). *Yalvaç Ural'ın çocuk edebiyatı eserlerinde hayvan sevgisi değeri*. Değerler Eğitimi Dergisi, 17(37), 7-34.

Oğuzkan, A.F. (2013). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Öksüz, H. İ., Keskin, H. K. ve Çetinkaya, F. Ç. (2018). *Sosyal medya platformlarında en fazla önerilen 15 resimli çocuk kitabının Hayat Bilgisi Programı'nda yer alan değerler bakımından incelenmesi*. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 6(1), 13-31
- Sapsağlam, Ö. (2020). *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi: teoriden uygulamaya*. (Ed. Esra Ömeroğlu). Ankara: PEGEM Akademi.
- Önerli, S. (1967). *Çocuk kitapları ve çocuk kütüphaneleri*. Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 16(3), 209-212.
- Özsarı, E. ve Güngör Aytar, A. (2018). *Aileleri boşanmış ve boşanmamış okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değerler kazanımı ve sosyo duygusal gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Uluslararası IV. Çocuk Gelişimi Kongresi, (22-24 Ekim). (ss. 715-729). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi.
- Öztep, C. (2016). *Okul Öncesi Çağı Çocuklarına Dönük Hazırlanmış Dürüstlük Konulu Öykülerin İçerik Analizi* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Öztürk Samur, A. (2018). *Çocuk edebiyatı ve medya*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Uzmen, F. S. (1993). *1970–1993 yılları arasında basılan Türkçe ve İngilizce resimli hikaye kitaplarının konu yönünden incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H.İ. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(37), 59-72.

Pehlivan, A., Aydın, İ.S. ve İnnalı, H.Ö. (2017). *KKTC’de okutulan Türkçe ders kitaplarının değerler eğitimi üzerinden incelenmesi*. Journal of Language Education and Research, 3(3), 164-180.

Purcell, J.M. (2018). *“Seeing the Light”: a cognitive approach to the metaphorical in picture books*. Children’s Literature in Education, 49, 356–375.

Retnaningrum, W. (2019). *Instilling character education in early childhood by using illustrated storybook*. International Conference of Moslem Society, 3, 1-10.

Roy, A. (2003). *Factor analysis and initial validation of the personal values inventory*. A Dissertation Submitted to the Graduate School Tennessee State University, Nashville.

Salasiah, Asniwati & Effendi, R. (2018). *Instilling character values in early childhood in the perspective of curriculum and parenting (multi-site study in paud Islam*

Sabilal Muhtadin and Paud Mawaddah, Banjarmasin, Indonesia). European Journal of Education Studies, 5(7), 36-48.

Sarı, O. (2013). *Sosyal değerler emek ve sosyal edebiyata dair bazı düşünceler*. İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2, 201-227.

Schwartz, S.H. & Bardi, A. (1997). *Influences of adaptation to communist rule on value priorities in eastern europe*. Political Psychology, 18(2), 385-410.

Schwartz, S. H. & Sortheix, F. M. (2018). *Values and subjective well-being*. In E. Diener, S. Oishi, & L. Tay (Eds.), Handbook of well-being. Salt Lake City, UT: DEF Publishers.

Schwartz, S.H. (1994). *Are there universal aspects in the structure and contents of human values?*. Journal of Social Issues, 50(4), 19-45.

Schwartz, S. H. (2012). *An overview of the Schwartz theory of basic values*. Online Readings in Psychology and Culture, 2(1), 1-20.

Sever, S. (1995). *Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler*. Abece Dergisi, 107, 14-15.

Sever, S. (2016). *Çocuğun gelişim sürecinde, etkileşim ve oyun aracı olarak kitap-edebiyat*. Yayına Hazırlayanlar: Sedat Sever, Sedat Karagül. Ankara Üniversitesi. Uluslararası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun 100. Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu Bildiriler Kitabı, ÇOGEM ve ODTÜ Türk Dili

Bölümü. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No: 549, ÇOGEM Eğitim Araştırma ve İnceleme Dizisi No:5.

Shannon, P. (1986). *Hidden within the pages: a study of social perspective in young children's favorite books*. The Reading Teacher, 39(7), 656-663.

Sigurdardottir, I., Williams, P., & Einarsdottir, J. (2019). *Preschool teachers communicating values to children*. International Journal of Early Years Education, 27(2), 170-183.

Şahin, G. (2014). *Okulöncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyaran olarak resim*. Turkish Studies, 9(3), 1309-1324.

Şanal, A. (2020). *Kral Şakir serisinden ‘‘Mor Bir Fil Gördüm Sanki’’ adlı çocuk kitabının çocuğa görelilik açısından incelenmesi*. Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(6), 64-90.

Şimşek, Ş. (2015). *Kemalettin Tuğcu’nun romanlarında değerler eğitimi*. International Journal of Humanities and Education, 1(1), 79-104.

Şirin, M.R. (2016). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Şirin, M.R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Tatlı, S. ve Güngör Aytar, F. A. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının değerlere ilişkin algıları ve bunları ifade etme biçimlerinin incelenmesi*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 21(2), 331-354.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Türkiye’de aile değerleri araştırması*. (Ed. Mustafa Turgut). Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri, Ankara.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N.K. ve Gürel, Z. (2021). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Tepe, Ü. (2020). *Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarında yer alan anne, baba ve çocuk karakter eylemlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Tillman, D. & Hsu, D. (2000). *Living values: an educational program*. Living Values Activities for Children Ages 3-7. Health Communication.
- Tomé-Fernández, M.; Senís-Fernández, J.; Ruiz-Martín, D. (2019). *Values and intercultural experiences through picture books*. The Reading Teacher, 73(2). 205-213.
- Topcu, Z.G. (2019). *Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarının psikolojik sağlamlık açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tuğrul, B. ve Feyman, N. (2006). *Okul öncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar*. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006). (ss. 387-392). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.

Tulunay Ateş, Ö. (2017). Türkiye’de değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere kazandırılması istenen olumlu özellikler üzerindeki etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 41-60.

Turan, C. ve Arslan, S. (2016). *İlkokul öğrencilerinde evrensel ve insani değerlerin kazandırılma sürecinin, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi*. International Journal of New Trends in Arts, (IJTASE), 5(1), 26-41.

Turan, F. ve Ulutaş, İ. (2016). *Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin etkinliklerde kullandıkları resimli öykü kitaplarının karakter eğitimi açısından incelenmesi*. Milli Eğitim, 209, 208-222.

Turla, A. (2018). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Hedef Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. (2022). *TDK güncel sözlük*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
Elde edilme tarihi: 20.02.2022.

Uğurlu, S.B. (2013). *Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı*. Turkish Studies, 8(4), 1381-1393.

Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi*. Ankara: PEGEM Akademi.

Utomo. & Suhada, N.N. (2021). *The role of family in instilling a child's honesty*.

ICEHoS - International Conference on Education, Humanities, and Social Science, 79-88.

Uyanık Balat, G. (2012). *Okul öncesinde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. (Ed.

Güliden Uyanık Balat). Ankara: Pegem Akademi.

Uyanık Balat, G. (2016). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Nobel Akademik

Yayıncılık.

Uzmen, S. ve Mağden, D. (2002). *Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş*

çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15, 193-212.

Ülavere, P. & Veisson, M. (2015). *Values and values education in estonian preschool*

child care institutions. Journal of Teacher Education for Sustainability, 17(2), 108-124.

Ünal, O, (2020). *Yakın dönem Türk animasyon filmlerinin değerler eğitimi bağlamında*

incelemesi. International Journal of Field Education, 6(2), 64-83.

- Veziroğlu, M. ve Gönen, M. (2012). *Resimli çocuk kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi*. Eğitim ve Bilim, 37(163), 216-225.
- Yakar, Y.M. ve Yılmaz, H.D. (2019). *Çocuk kitaplarında yaşlı karakterler*. Journal of World of Turks, 11(1), 165-183.
- Yardımcıel, F. (2015). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Aysel Gürmen'in eserleri üzerinde ilettiği değerler bakımından incelemeler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yaşar Ekici, F., Dulkadir A., Deniz B., Şahin E. (2017). *Çocuk kütüphanelerinde yer alan okul öncesi döneme yönelik yayınlanmış hikaye kitaplarının özbakım becerileri açısından incelenmesi*. 1.Çocuk Gelişimi ve Nörolojisi Sempozyumu, 194-220. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.
- Yavuz, D. (2019). *Çocuk edebiyatı ve kültürel semboller*. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 6(4), 175-184.
- Yazıcı, M. (2014). *Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 24(1), 209-223.
- Yeşil, S., Paksoy, H. M., & Paksoy, H. B. (2020). *Bir toplumsal duyarlılık davranışı olarak sosyal girişimcilik*. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(62), 3387-3398.

- Yiğittir, S. (2012). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (19), 1-15.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 407-416.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 9. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S.G. ve Demirel, M. (2019). *Türk tarihinde değerler ve değerler eğitimi üzerine bir inceleme*. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 5(1), 92-99.
- Yılmaz, F. (2021). *Karakter eğitimi ve karakter eğitimi programları*. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 12(1), 234-257.
- Yılmaz, G.A. ve Yılmaz, B. (2021). *Eskişehir il halk kütüphanesi dermesinde bulunan resimli çocuk kitaplarının fiziksel ve içerik özelliklerinin ödünç alınma üzerinde etkisi*. Türk Kütüphaneciliği, 35(3), 353-387.
- Yörükoğlu, A. (2015). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yüksel, B. (2020). *Çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından Behiç Ak'ın kitaplarında görsel tasarım, değerler ve metin ilişkileri* (Yüksek lisans tezi.) Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Yeşilyaprak, B. (1989). *Kuşak çatışması*. Eğitim ve Bilim, 13(72), 50-53.

Zdanevych, L.V., Syrova, Y.V., Kolosova, S.V., Pyvovarenko, S.M. & Kurhannikova, O.O. (2020). *Instilling the system of values in preschool children in the cultural and educational space*. Universal Journal of Educational Research, 8(11B), 5991-5999.

Zeece, P. D. (2009). *Using current literature selections to nurture the development of kindness in young children*. Early Childhood Education, 36, 447-452.

EKLER

Ek 1: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onay Yazısı

 Doğu Akdeniz Üniversitesi "Erdem, Bilgi, Gelişim"	Eastern Mediterranean University "Virtue, Knowledge, Advancement"	Galileo Galilei Sk. / Str., 99628, Gazimağusa, KUZNEY KIBRIS / Famagusta, NORTH CYPRUS, via Mersin 10, TURKEY Tel: (+90) 392 630 1327 bayek@emu.edu.tr
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (BAYEK) / Board of Scientific Research and Publication Ethics		

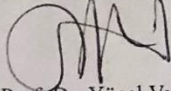
Sayı: ETK00-2021-0064 **05.11.2021**

Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.

Sayın Elif Aybüke Baş
Eğitim Fakültesi

Eğitim Fakültesi Etik Alt Kurulu'nun 05.11.2021 tarih ve 2021/102 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek danışmanlığında yürüttüğünüz **"Resimli Çocuk Kitaplarında Sosyal Değerlerin Ele Alınışında Kullanılan Görsel ve Sözel Göstergelerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi"** adlı yüksek lisans tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Bilginize rica ederim.

Prof. Dr. Yücel Vural
Etik Kurulu Başkanı

YV/ns.

www.emu.edu.tr

Ek 2: Kitap Künyesi

Tema-Değer Kategorisi	
Kitabın Adı	
Değer Setinin Adı	
Yazarın Adı	
Resimleyen Adı	
Yayınevi	
Basım Yılı	

Ek 3: Araştırma Kapsamında İncelenen Resimli Çocuk Kitapları

K1- Ben Tek, Siz Hepiniz!

K2- Sütbeyaz'ın Doğum Günü

K3- Örümceğın Haberi

K4- Kardan Adam

K5- Zavallı Sincap

K6- Terzi Köstebek

K7- Annem İçin

K8- Nöbetçi Tilki

K9- Serpil'in Afrikalı Arkadaşları

K10- Ah! Vah! Of! Pof!

K11- İş Birliğı

K12- İş Bölümü Yapalım

K13- Sultan Kız

K14- Paylaşmak

K15- Paylaşmak Ne Güzel

K16- Yardım Sepeti

K17- Kirpi ve Balonlar

K18- Ali ile Veli

K19- Kış Pastası

K20- Kırmızı Balık Lili

K21- Islak Pati

K22- Koca Ayak

K23- Sevgi Çorbası

K24- Komşumuz Macide Teyze

K25- Onur'un Akşam Yemeği

K26- Süslü Kuyruk

K27- Pugi

K28- Kural Da Neymiş!

K29- Horozum Hasta

K30- Sevimli Arı Balbi

K31- Saklanın Mandarin Geliyor

K32- Uzaya Yolculuk

K33- Portakal Miyavladı

K34- Fil ile Fare

K35- Çalışan Başarır

K36- Okul Sevgisi

K37- Çalışkan Çift Diş

K38- Karıncanın Öğüdü

K39- İş Ortaklığı

K40- Çok Gezen

K41- Temiz Çevre Savaşçıları

K42- Deniz ve Orman

K43- Gülümseyen Çöp Kovası

K44- Pamuk Karardı

K45- Doktor Baykuş

K46- Papağan Renkli Tüy

K47- Kirli Vakvak

K48- Karganın Eskici Dükkânı

K49- Kral Cimbo

K50- Penguenlerin Oyunu

K51- Leziz Kayısılar

K52- Minik Fare

K53- Leyleğin Ömrü

K54- Sinanın Antakya Yolculuğu

K55- Benekli Hav Hav

K56- Sevimli Yunus

K57- Hokus Pokus

K58- Kral Kim Olacak?

K59- Çoban Davut

K60- Altın Taçlı Kral

K61- Hâkimin Adaleti

K62- Yeni Kral

K63- Avukat Karga

K64- Neden Süper Kahraman Olamıyorum?

K65- Cesur Kaplumbağa

K66- Lütfen Beni Dinleyin

K67- Potanın Yıldızı Ben Olmalıyım!

K68- Saygı

K69- Kurbağa Vurak

K70- Komşumuz Hatice Teyze

K71- Sevgi ile Ali

K72- Süslü Kuzu

K73- Havuç Koştı

- K74- Kurt Kocayınca
- K75- Farklı Olmak Kötü Mü?
- K76- Hoş Geldin Oya
- K77- Uçurtma Şenliği
- K78- Minik Zebra
- K79- Buzda Şaka
- K80- Ressam Tavşan
- K81- Büyük Ressam-İyiki Doğdun Bonbon
- K82- Sevgi
- K83- Beyaz Tay
- K84- Sağım Solum Sobe
- K85- Sevgiyi Görmek
- K86- Nasrettinin Ailesi
- K87- İncir Ağacı İncir Hanım
- K88- Küçük Sincap
- K89- Doğa Doğayı Seviyor
- K90- Küçük Tırtıp
- K91- Mavi Tüy
- K92- Sihirli Aynalar
- K93- Dinozor Dino
- K94- Eski Dostlar
- K95- Öğüdü Ver Alana
- K96- Benekli'nin Hediyesi
- K97- Ben Yapamam, Çekinirim!
- K98- Cesur Pembe Bulut

K99- Duru ile Dudu Kardeşler
K100- Küçük Recep
K101- İncir Uçtu
K102- Küçük Kanguru Büyüyor
K103- Kekito
K104- Zıp Zıp Kurbağa
K105- Köstebeğin Planı
K106- Şampiyon Kayakçı
K107- Küçük Zürafa
K108- Papatya'nın Sözü
K109- Yağız'ın Doğum Günü
K110- Orhan'ın Hoşgörülü Arkadaşı
K111- Kıpır ile Zıpır
K112- Ayı ve Arılar
K113- İyimserlik Oyunu
K114- Cömert Padişah
K115- Barış
K116- Karakulak
K117- Zipzop Kurbağanın Evi
K118- Sevimli Cincime

Ek 4: Turnitin Raporu

